

ARGIA

BEÑARDO GARTZIA

KATY GUTIERREZ

«IU-EB
barne-borroka
politikoan
murgilduta dago»

IÑAKI EGAÑA

Historiaren borroka
Euskal Herriko
lehen hiztegi
historiko-politikoan

IÑAKI ALDEKOA

«Mila kaka ditugu
kulturan eta horiek
egotearen ardura
gurea da»

«**DONOSTIAN ESKUBALOIA
HIL EGIN DUTE**»

ARGIA

Harpidedunen
Elkartea

ESKAITZA BEREZIA HARPIDEDUNENTZAT

Txatanuga Funtz Band
Hau dok umoria

Miren Aranburu
Elorkizunaren emoria

Eltzegor
Herrialde Berdean.

Ilusio Faltsuak
Ixoiten eta ikusten

Drindots
Made in plazan

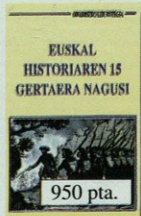
Txirri, Mirri eta Txiribiton
1. Txirri, Mirri eta Txiribiton ilargira
2. Xaguxarroski kontea

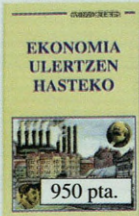
Kike Amonarriz
Txistea. Arpa jotzen

Gazteak eta sexualitatea
Gaiak.

Euskal historiaren 15 gertaera nagusi
Gaiak.

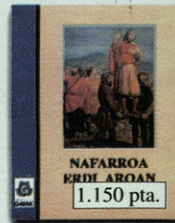
Ekonomia ulertzen hasteko
Gaiak.

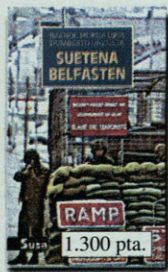
Independentzia.
Alizia Stürze
Pelai Pagès i Blanch

Lamiak, sorginak eta jainkosak
Julio Caro Baroja

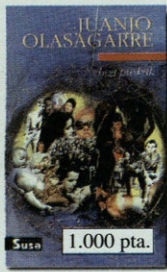
Nafarroa erdi aroan
Béatrice Leroy

Imanol Murua eta Humberto Unzueta
Suetena Belfasten

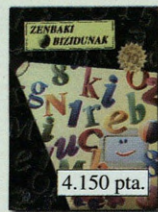
Juan Luis Zabala
Galdutako arte

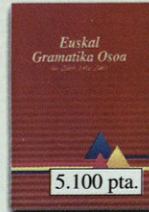
Juanjo Olasagarre
Bizi puskak

Pablo Sastre
Itzalaren ertzean

Zenbaki bizidunak
Didaktikar.

Euskal Gramatika osoa
Didaktikar.

Lau Behi
Lau behi-bi.

KOLDO IZAGIRRE
Gure zinemaren historia petrala

ITXARO BORDA
Amorezko pena baño

Txirri, Mirri eta Txiribiton
Gure abestiak

B E R R I A K

ARGIArekin arindu
OLENTZEROREn
buruko mindak

* Hautetaz gain, GAIK eta SUSA argitaletxeen, IZ disketxearen eta DIDAKTIKER-en katalogoetako titulu ugari ditugu. Eskaiguzu zerrenda eta berehala eskuratuko duzu.

* Bidalketa gasturik gabe

E S K A R I O R R I A

Izenburua	Prezioa	Aleak	Guztira
Kobratu beharreko kopurua			

☐ Transferentzia: Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 19 - 0360030651 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da.

IZEN - DEITURAK

KALEA

ZBKIA.

SOLAIRUA

ESKUA

TFNOA

HERRIA

POSTA KODEA

HERRIALDEA

HARPIDETZA ZBKIA.

☐ KONTUTIK

SINADURA

TITULARRAREN IZEN ABIZENAK

HARPIDETZA ZBKIA.

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSAL HELBIDEA

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D.

Kontu zenbakia

SINADURA

6. Politika kronika. MIKEL JAUREGI.
8. Katy Gutierrez: «Nazionalismoa porrot egiten ari da herri hau homogeneizatzeko saioan». MIKEL JAUREGI.
12. Rafael Ribó, IC erakunde politikoaren presidentea: «Izquierda Unidaren baitan ezin gintezke egon». PACO SOTO.
16. Bertako dirua, 'Ithaca hour'a, onartzen eta erabiltzen dute herritar gehienek. Ithaca, dolarrak baliorik ez duen EEBBetako herria. XABIER ARANBURU.
18. Andoaingo Udala 1988an egindako lana oinarritzat hartuz ari da errolda berria osatzen. Indarrean jartzeko errolda. IDOIA TORREGARAI.
20. Euskal Herriko estraineko hiztegi historiko-politiko kaleratu du Txalaparta argitaletxeak. Gure historia garaitzeko. ANDER USABIAGA.
22. Beñardo Gartzia: «Donostian tamalez eskubaloirako zaletasunik ez dago, hil egin dute». MARTIN AGIRRE.
28. Kultura kronika. J.J. PETRIKORENA.
31. Igandean jokatu da Arriaga antzokian Araba-Bizkaiko bertsolari txapelketako finala. Esperientzia eta gaztetasuna, biak batera txapelaren bila. JON ABRIL
34. Iñaki Aldekoa: «Zabor piloa irakurri edo ikusten da hobeagorik eskaintzen ez delako». J. J. PETRIKORENA
37. Argitalpenak. J. J. PETRIKORENA.
40. Irrati-Telebista. ITZIAR CARRASCO.
44. Aukeran. GURUTZE IZAGIRRE.
48. Denborapasa.
50. Gabonetako kirol ostikadak. MARTXEL TOLEDO

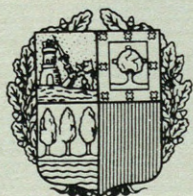
BEÑARDO GARTZIA:

Bidasoa eskubaloitako taldeko lehendakariak bizitza erdia darama taldeari lotuta. Jokalari bezala hasi zuen bideari jarraiki, «bere amodioa» delako. Elgorriagarekin azkenaldion aspaldiko binomioa hautsi dutela-eta, etorkizuna du kezka nagusi; eta zaletasuna: «Donostian eskubaloia hil egin dute». /22

BIZKAIKO BERTSOLARI

TXAPELKETA: Igande honetan jokatu da aurtengo Araba-Bizkaiko bertsolari txapelketaren finala, Arriagan. Aurreko finalean egon zirenetik seik errepikatuko dute, eta bi, Asier Otamendi eta Arkaitz Ugartetxea, lehenengoz igoko dira finaleko oholtzara. Esperientzia eta gaztetasuna, parez-pare. / 37

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Batzarra

Kultura eta Euskera Departamendua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

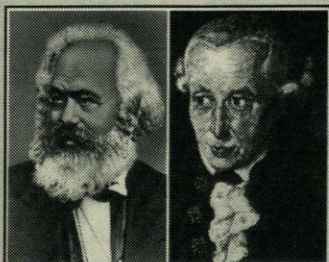

fundazioa
fundación

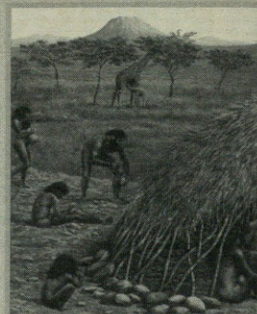

BOST FILOSOFO HANDI

PLATON, DESCARTES, KANT, MARX,
WITTGENSTEIN

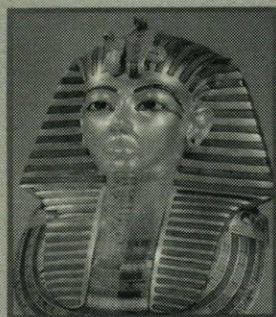

HILTZEAR DAUDEN KULTURAK

GIZATERIAREN ERAKETA

Richard E. Leakey

TUTANKAMON-EN HILOBIAREN AURKIKUNTZA

Howard Carter

KULTURAREN ENIGMAK

(Behiak, zerriak, gerrak eta sorginak)

Marvin Harris

PENTSAMENU GARAIBIDEA

GAIA

(LURRAREN BIZIAZ IKUSKERA
BERRIA)

James Lovelock

PENTSAMENU GARAIBIDEA

ELEMENTU PIKTORIKOEI EKARPEN

(IZPIRITUALITASNAZ ARTEAN)
(PUNTUA ETA LERROA PLANOAN)

Vasili Kandinsky

GAIAK TESTUAK

EUSKARAREN ERABILERAN MURGILTZEN

(EUSKARAZ TREBATZEN ***)

Joscha Ezeiza / Ainhoa Ezeiza

GAIAK TESTUAK

TESTUAREN HARIAN

EUSKAL ESALDIAREN
ESTILISTIKA (*)

Joscha Ezeiza

KULTURA ETA EUSKARA EGUBERRITAN ERE

GAIAK ARGITALDARIA

Legeen izpiritua

ARGIA-KO 1.603. zenbakian Garbiñe Biurrunek egia dio espetxe-legeriak ez duela garbi esaten presoak zigorra etxetik ahalik eta gertuen bete behar duela adieraztean, baina, epaile denez, herak bada-ki legeek izpiritua ere badutela; eta le-gearen izpirituari iruzurra egitea legearen aurka aritzea dela ere badaki. Beraz, ez du arrazoirik sakabanaketa politika ez dela, berez, legearen aurkakoa aipatzean.

LOGP delakoaren 3. artikulua ekarriko dut hona, eta barkatu gazteleraz laga-tzeagatik (ez dut uste 'ofizialki' itzulita dagoenik): «*La actividad penitenciaria se ejercerá respetando, en todo caso, la personalidad humana de los reclusos y los derechos e intereses jurídicos no afectados por la condena, sin establecerse diferencia alguna por razón de raza, opiniones políticas, creencias religiosas, condición social o cualesquiera otras circunstancias de análoga naturaleza.*» Eta horren ondorio gisa beste zenbait zehaztasun ditu artikulua berak.

Presoak, zigorrak ikutu gabe, eskubide ugari ditu teorian; horietarik asko, ordea, kaltetuta edo ezeztatuta gelditzen dira kartzelaldia bere ingurugirotik urrun era-maten badute.

Hori ez da garrantzitsuena, gainera: zi-gortuak ekintza zehatz bategatik (edo as-korengatik) badira, sakabanaketa pre-soek dituzten ideiegatik dela ukazina da, ezin garbiago azaltzen dute zenbait politikarik preso batzuk besteengandik isolatzeak «desintoxikazio» ideologikoa

duela helburu. Eta bergizarteratzea ez da inola ere norberaren ideiekin bat egitea.

Beste adibide bat jarriko dut, hau orain gutxi indarrean sartu duten erreglamen-tutik aterata: «*La Administración Peniten-ciaria (maiuskula beraiena da) potenciará y facilitará los contactos con el exte-rior...*». Argi dago euskal preso bat Puerto de Santa Mariara bidaliz, horiek erraztu beharrean, oztopatu egiten direla, nahita.

Bukatu aurretik, beste gauza bat. «*Epaileek (...) ezin dute deuseztu preso batekin hartutako neurria, Kordobara edo Kanariar Irletara bidaltzekoa, ez baita legearen aurkakoa*». Garbiñek esa-na. Ahaztu dezagun aurrekoa. Batzuetan, egia da, epaileek (Jueces de Vigilancia Penitenciaria) ezingo dute ezer egin. As-kotan, aldiz, bai, legea eskuan dutela lekualdatzea estalitako zigor bat besterik ez delako. Lekualdatzea ezin da sekula zigor (edo mehatxu) bat bailitzan erabili, eta hori askotan gertatzen da, preso oro-rekin. Administrazioak beste zigor batzuk erabili behar ditu, legean aipatutakoak, aplikagarriak badira. Epaileak lekualda-tzea indargabetu dezake, eta beharko luke bertan behera utzi, errepresalia bat baino ez dela ikusten duenean. Ia beti.

Beste zenbait gauza esateko gogoa nuen idazten hastean, baina neuretzako gordeko ditut, gehiegixko luzatu naize-lako eta presoen gaiarekin zerikusi zu-zenik ez dutelako. Agur bat preso guztiei: bai intsumisoei, bai Euskal Herriak au-todeterminatzeko duen eskubidearenga-tik borrokatu direnei —ondo edo gaizki hori ez dakit, baina horretan aritu dira—, eta baita beste guztiei ere (agian Galindori izan ezik gaineratu beharko nuke, baina tipoa kalean dabil, ez?).

IBAN ESNAOLA SAN SEBASTIAN
DONOSTIA

HIRUKO TXIKIAN

Askatasuna preso

Hizkuntz Teknologiak ti-tulopean Bruselan egin bilkuran gertatua. Itzul-pen automatikoei bu-ruzko jardunaldietan, partehartzaileen artean, baziren bi nabarmendu zirenak. Ingelesa erabili zuten euren komunika-zioetan eta ondorengo bien arteko eztabaidan. Beraz, normaltasun osoz aritu ziren. Bilkura ostean, kafe baten inguruan, jarraitu zuten euren artekoa eztabaidatzen. Hur-bildu eta frantsesez ari zirela ohartu nintzen. Neure harridura azaldu nienean, bata frantsesa eta bestea belgikar frankofonoa zirela ikasi nuen. Eta jardunaldietan ingelesa erabiltzearena, antolatzaileen in-posaketaren ondorioa zela esan zi-daten. Zeren ingelesa omen zen praktikan jardunaldietako hizkun-tza bakarra, eta frantsesezkoa inge-lesera itzulua izango zenez, nahiago omen zuten euren ingelesa itzul-tzaileena baino. Eta alderantziz? Ingelesetik frantsesera? Ez omen zegoen posibilitaterik horretarako. Koldo Izagirreraren arabera, gurea hirugarren mundua da. Eta Bruse-lan, alemana, espainola, frantsesa, portugesa, italiera... bigarren mundua.

JOXE MARI OSTOLAZA

ARGIA

JABEA: ZERUKO ARGIA, S.A.L.

LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta.

ZUZENDARIA: Pello Zubiria.

Kontseilu Editorialeko

Arduraduna: Baleren Bakaikoa.

Erredakzioa: Xabier Aranburu, Arantxa Erasun, Mikel Jauregi, Juan Joxe Petrikorena, Arritxu Zelaia.

Maketazioa: Berdaitz Goia.

Dokumentazioa: Ernesto Ibarluzea, Ainhoa Gerra.

Administrazioa: Jasone Larrarte.

Harpidetza: Olatz Korta, Elena Guinea.

Hedapena: Ixabel Bereziartua.

Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Nekane Zubeldia, Itziar Diaz de Durana, Miren Larrarte.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. pabiloia. 20160 Lasarte-Oria.

Tlf: 37 15 45. Faxe: 37 34 03/36 10 48.

BIZKAIA: Zaballburu 2, 1. ezkerre. 48003 Bilbo. Tlf: 410 34 34. Faxe: 410 37 15.

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122

Urruña. Tlf: 59 47 60 00. Faxe: 59 47 60 01.

NAFARROA: Iratxe Monastegia 70, 3. ezkerre. 31011 Iruñea.

Tlf: 17 80 78. Faxe: 17 80 77.

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

«Bai... baina ez»

ELKARRIZKETA hotsak entzun ahal izan ditugu pasa den asteburuan alderdi politikoetako agintari askoren eskutik. Elkarrizketa hotsak bai, baina baten eta bestearen diskurtsoan baino ez. Diskurtso antzua. Posible da, ez da posible, halako baldintzarekin, baldintzarik gabe, honekin bai baina halakorekin ez eta abar. Alegia, bai... baina ez. Ajuria Eneko Ma haiko partaide diren alderdietako agintariek argi utzi dute euren jarrera zein den gatazkaren irtenbide negoziatu posible batekiko: aukera eta irtenbide hori ez da baztertu behar, amaieran beharrezkoa izango baita; baina egungo egoeran ezinezkoa da horrelako prozesu batez mintzatzea. Horren guztiaren isla da PSOEk Gasteizen egin berri duen konferentzian —Gonzalezen bisitarekin— alderdi honek elkarrizketari buruz agertutako jarraera. Alferrikakoa omen oraingo.

Hitz egitea ez dela sekula alferrikakoa, beti ekarri ohi duela berrikuntzarik, gauzak horrela baino ez direla konpontzen irakatsi zidaten niri eskolan eta etxean. Eta hori eguneroko ibileran sor daitezkeen 'arazotxoak' konpon nitzan. Hala, bizi dugun gatazka bezalako arazo puska konpontzeko, hitza ez den beste tresnarik ez da baliagarria. Baldin eta gatazkaren muina konpondu nahi bada. Eta horrekin etorriko da gatazkaren ondorio guztien konponketa ere. Hori ikusten ez duena

itsu dago. Beraz, osa dezatela eszenatokia eta piztu ditzatela argiak, hori egin artean ilunpean jarraituko dugu-eta, behin eta berriro hormarekin tupust eginez.

BAINA batzuek ez dute oraindik nahi-koa burukorik hartu, antza. *«HBrekin hitz egitea alferrikakoa da»*, zioen orain egun batzuk Carlos Iturgaitz EAeko PPko lehendakariak. Ez HBrekin, ez ETArekin, ez negoziazioaz, ez autodeterminazio eskubideaz, ez sakabanaketa politikaz... Ez, ez eta ez. Eta hala gaude: 33 preso gose greban, Artzain Oneko txandakako gose grebak urtebete egin berri du, bi bahitu,

sabotajeak astebururo, ekintza armatuak, atxiloketak, jipoiak... Hitz bitan, enkistamendua eta sufrimendua.

LUBAKIAK utzi eta elkarrengana hurbiltzeko borondaterik ez da ageri. Batek besteaz sekulakoak eta bi esan, eta kitto. Horren lekuko HBk Getxon larunbaterako antolatu zuen manifestazioaz —manifestatzeko askatasunaz entzuterik izan al duzue?— esandakoak. EA eta EAJren arteko lankidetzaz Inaxio Oliverik esandakoak ikastekorik ekarriko digu agian.

MIKEL JAUREGI

ZAMUDIOTIK CORELLARA

HEZURDURARIK gabeko herrian bizi gara Joseba Arregi parlamentari jeltkideak —Ortega y Gassetek Espainiarentzako erabili zuen «La España invertibrada» formula bereganatuz— dioskunez. Horra bertsoarako puntu politikak: zeren inguruan eraiki herri honen hezurdura, egin ditugun bertebratzeko ahaleginen balantzea. Norbaitek karranbola politiko baten gainean eraiki nahi izan du, adibidez, Hegoaldeko lauon arteko elkarlan ttiki bat; eta Madrilgo lehengusu erraldoiarekin gai nagusiak negoziatzeko

rakoan gutxieneko baldintzetan euskararekiko —ETB, irakaskuntza eta normalizazio ahaleginak barne direla— errespetoa sartzea ahanzi. Egia izango da Miguel Sanzek umore gaiztoa duela, euskararen inguruko kontuek goragalea damaiotela, edo nahi dena. Baina bere nagusia «gure» sozioa da Madrilén, Zamudiotik zurikeriaz paseatu berri duguna. Nafarroa Oinez egunean inbasioa nozitzen duela dio Sanzek eta azkenean lortuko du eztabaida Nafarroako onddoetara eta Donostiako hondartzetara biltzea.

PELLO ZUBIRIA

MAITE PAGAZAURTUNDUAAREN TARTEA

PSOE ETA AUTODETERMINAZIO ESKUBIDEA

Bide konplikatuena hartu dute

ERUDIZIORIK gabe ariko naiz, hausnarketa librea eginez. Autodeterminazioa zentzu klasikoan herri menperatu, kolonizatu eta abarrek askatasuna lortzeko sortu kontzeptua genuke oro har.

Baina Demokrazia batean autodeterminazio eskubidea zertan datza? Hiritarrek etengabe euren etorkizuna erabakitzeke daukaten eskubide demokratikoan, hain zuzen ere. Autodeterminazioaren sujeta sistema demokratiko batean hiritarra da, eta hiritarren gehiengoak osatzen duen borondate politiko egituratua.

Beraz bi gauza daukagu definizio honetan. Eta nere galdera hauxe litza-teke... Euskal hiritarrok sistema demokratikoa existitzen den momentutik aurrera ez al gara autodeterminatu hauteskunde mota ezberdinetan? Hauteskunderz hauteskunde, ez al dugu adierazi zein zen gure botoaren norabide politikoa? Ez al dugu sistema politikoa bat egituratu? Nere ustez demokrazia batean abertzaleek beste era bateko bandera hartu lezakete euren interesak defendatzeko eta agian errazena independentziaren aldeko programak hauteskundeetan defendatzea litzateke. Hori bai, estatu-nazioa edota subiranotasun konpartitua Europako Batasunean edo auskalo nahiko luketen formula argi azalduz.

Eta aurrekoa egitea hain gauza erraza bada, zergatik gaur egun ez dute beti

hori egiten alderdi abertzale guztiek —jaiegunetan salbu—?

Zenbaitetan pentsatu izan dut autodeterminazioaren eskubidea eskatzeko anbiguitate kalkulatu batean azaltzen dela auzia, benetan ez delako adierazten zer den eta zertarako nahi den aipatu hitz magikoa. Eta iruditzen zait ez dela esaten zer den eta zertarako erabili nahi den azkenean ezertarako ez delako, jakinik inkestek, urtetan, beti iritzi sozial finkoa ematen dutela: %30ek nahiko luke independentzia EAEn; Nafarroan berriz, askozaz txikiagoa da portzentaia eta ia ez da existitzen horrelako borondate politikorik Zuberoan, Nafarroa Beherean eta Lapurdin.

Gaia, bizitzaren beste zenbait gaitan bezala, nahiko sinplea izan zitekeen. Eta bide konplikatuena hartu ez al duten galdetzen diot nere buruari.

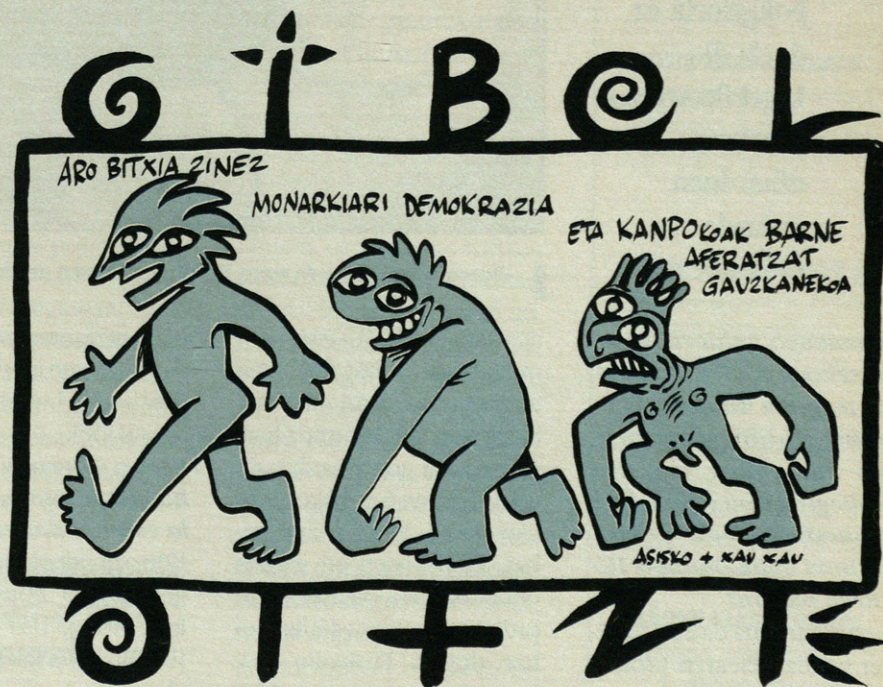
Iragan larunbateko Getxoko manifestazioaren ostean, ondoko adierazpenok zuzendu zizkion **Karmelo Landa** HBren Mahai Nazionalako kideak bertako oligarkiari: «Noiz ikusi izan dituzue Sestao, Barakaldo, Lutxana, Erandio edo Erromo erabili ondoren zakarretara botatzeko material ez bezala hau guztia ebizarako zuen barruti pribatua izan balitz bezala jardun izan duzuen 120 urteotan, Euskal Herria suntsituz?».

Bestalde, **Jose Maria Benegas** PSE-EEko lehendakariak adierazi duenez, «negoiazio orotan, batik bat biltzeari utzi ez zaionean, demokratok ez dizkiogu zertan erakutsi kartak ETari amaiera batera iristeko. Gauzotaz gebien dakitenak beraiek dira, sinesten ez dugun arren». Benegasek berak autodeterminazio eskubidearen aldarrikapenak inbertsioak uxatzen dituela esan ostean, honela erantzun dio **Carlos Garaikoetxeak**: «Orain 17 urte bera ere inbertsioak uxatzen aritu zen, autodeterminazio eskubidearen defentsan nirekin pankarta kon-

partitu baitzuen». EAJren EBBko kidea den **Juan Mari Ollorak**, berriz, 'aholkua' eman dio bere alderdiari: «HBrekin ere hitzarmenak bilatzera bultzatuko nuke EAJ».

Jasone Irarragorri EAKo legebiltzarkidearen aburuz, «EAJ eta EAren arteko lankidetzak berriaren erai-

kuntzan estutu behar da, ez absorzio gisa». Espainiako Entzutegi Nazionalaren inguruan piztutako eztabaidaz mintzatu da **Jose Luis Manzaneres** Auzitegi Nagusiko majistratua: «Entzutegi Nazionala desagertuko balitz, bedeinkapena izango litzateke GALEko zein ETako biltzaileentzat».

Katy Gutierrez, IU-EBko ordezkaria Gasteizko Legebiltzarrean

«Nazionalismoa porrot egiten ari da herri hau homogeneizatzeko saioan»

PCE-EPKn 74tik 81era jarduna, EEra egin zuen jauzi gero. 86an itzuli zen EPKra, sortzen ari zen IU-EBren proiektuan murgiltzeko. Politikari profesionalaren bokaziorik ez duela dio Legebiltzarrean «ilusioz» diharduen irakasle bilbotarrak.

«Borroka politikoa da egun IU-EBn gauzatzen ari dena». (Argazkiak: Garikoitz Garaialde).

Lebenengo galdera, ezinbestekoa: Javier Madrazo dagoen tokitik kentzeko IU-EBko sektoreen bat egiten ari den abaleginaz hitz egin dute komunikabideek. Borroka hori egon badago IU-EBren baitan?

Gertatzen dena da euskal ezker eraldatzailearen proiektua sendotzen eta sustrai-

tzen ari garela IU-EBn. Horrelako gauza bat finkatzea ez da erraza. Hori dela eta, halako egoera bat ez da bane borroka gogortzat bezala edota inoren kontrako politika gisara interpretatu behar. Erabakitzen ari garena ondokoa da: batetik, zein proiektu mota sustraitu behar dugun Euskadin eta, bestetik, proiektuaren bar-

ne-funtzionamendua. Hori da gauzatzen ari dena, eta ez ezer edo inoren aurkako operaziorik.

Beraz, borroka ideologiko baten aurrean gaude-la esan al daiteke?

Borroka ideologikoa baino gehiago da borroka politikoa. Horixe bizi dugu egun IU-EBn. Borroka politikoa aberasgarria da gure gizar-

teak dituen arazo eta erronkei aurre egiten dienean.

Hala ere, bada oinarri garrantzitsu bat, Europako edo munduko edozein proiektu ezkertiarrek ere baduena: edo onartzen duzu kapitalismoak, neoliberalismoak ezarri nahi digun eremua, edota bestela eremu demokratikotik abiatuta prozesu eraldatzailearen aldeko

apustua egiten duzu. Hau da guk egiten duguna, hori da gure erronka: euskal ezker eraldatzailea izatea, gure gizartearentzat baliagarria izango dena.

Horretan guztian ez al dute zerikusirik izan autodeterminazio eskubidearen inguruko planteamendu ezberdinek?

IU-EBn gauden guztiok daukagu barneraturik eta onarturik autodeterminazio eskubidea, eta eskubide demokratiko bezala defendatzen dugu. Baina oraindik gaia sakondu beharra dago. Beste gauza batzuen artean, eskubide horren subjektua bezalako oinarritzko elementua dago tartean. IU-EBren iritziz, eskubide horren subjektua Euskadin bizi eta lan egiten dugun guztiok osatzen dugu. Baina nazionalismoaren aldetik planteamendu hau ez da hain argia, nazionalismo etniko-kulturalerako tentazioa baitago. Autodeterminazio eskubidea modu horretara ulertzeak ez du herria eraikitzen, banatzen baino. Beraz, autodeterminazio eskubideak herri-eraikuntzaren prozesu bati —prozesu demokratiko eta solidarioa, euskal biztanleria osoa bilduko duena— erantzun behar diola esaten dudanean, ez naiz eskubide honen kontra jartzen. Nik eta beste askok nahi duguna da errealia izatea: hots, ez estratosferan hitz egitea.

Politika egitea ez da lau idealez abstraktuan hitz egitea. Hori eginez gero, jendeak gero ez dauka printzi-

«Politikaren zailtasuna honetan datza: etorkizunerako eredia edukiz, oraingo arazoei erantzuna ematea». (A.: G. Garaialde).

piorik, ez daki nola mugitu. Politikagintzaren zailtasuna horretan datza: etorkizunerako eredu bat edukiz, orainaldiko arazoei erantzuna ematea.

Euskal nazionalismoari borren falta ikusten al diozu?

Nazionalismoa porrot egiten ari da herri hau homogeneizatzeko ahaleginean, guztiok bere moldean sartzeko saio horretan. Gauzak ez baitira horrela. Herri honetan gai izan behar dugu guztiok lekua izango dugun esparru komun bat finkatzeko.

Guretzat esparru hori bikoitza da, autogobernua elkartasunarekin uztartuko duena alegia; jakina, horrek euskal herritar gehienek interesei erantzun behar die. Aldiz, nazionalismoak ikuspegi itxiagoa dauka. Nazionalismoak herri honetako biztanleria osoa aintzat hartzen duenean, bere diskurtsoari osagai demokratiko hori gehitzen dienean, guztion arteko topagunea osatuko da. **Hel diezaiozun bakegintzari. Hainbeste urtez gatazkarekin eta bonen ondorio guztiekin elkar-bizi ostean, Euskal Herrian bakea lor daitekeela pentsatzeko arrazoirik ikusten al duzu?**

Sikiera eztabaida politikarako eremu komun bat topa-

HAMARREKOA

JULIA MADRAZO

«Laguna; IU-EBn etorkizun handia izan dezake»

CARLOS ITURGAITZ

«Nire ikasle ohia, maitatua gainera. PPK bere alde egindako apustuan asmatu egin du»

KARMELO LANDA

«Politikoki huts egin dit: EMKtik datorrela kontuan hartuz, HBren barruan ikuspegi ezkeriarra gehiago landu beharko zukeen»

RODOLFO ARES

«Harreman pertsonal ona daukagu»

BELEN GREAVES

«EAJren barruan balio handia duen emakumea»

JULIAN ORELLA

«Idealista hutsa da; funtzio garrantzitsua betetzen ari da legebiltzarrean»

JONE GOIRIZELAIA

«Berak bezala eguneroko politikarako ahalmena duten pertsonak mugak dauzkate HBren barruan»

JUAN MARI ATUTXA

«Serio eta arduratsua; EAJren barruan idealista bat da. Nire errespetu osoa du»

RAMON JAUREGI

«Karismaduna; politika sozialean indefinizio garrantzitsuen preso dago»

JASONE IRARRAGORRI

«Laguna; balio politiko handia du»

«Posible da zubiak luzatzeko gaitasunik ez egotea, baina askotan gorren arteko elkarrizketa dirudi egungo egoerak»

Lan-gaitasuna eta gizatasuna

ORRIALDE bakar batean Katy Gutierrez bezalako pertsona baten profila islatzea zaila da oso, balorez eta ñabarduraz betetako emakumea baita.

Emakume peto-peto batez hitz egiten ari naiz, bere burua berak egindako emakume batez. Bere familiaren maitale legez definienez, bere lagunaren lagun, feminista konbikzioz eta ezkertiarra izatez; bere inguruan eguneroko gertatzen direnekin aztoratzen den emakumea, eta ondorioz ekin-tzetara igarotzea erabakitzen duena, ez baitu maite pasibotasuna ezta arazoak bere horretan konpontzen uztea ere. Hori dela eta, energia hori guztia ekinbide politikora bideratu du, eta gure bizitza politikoaren eta sozialaren azken garai honetan bere ekinbidea legebiltzarkide gisa garatzea ekarri du horrek.

Katyren nortasunetik ezau-garriren bat nabarmendu beharko banuke, bi aipatuko ni-

tuzke: lanerako duen gaitasuna eta gizatasuna.

Lan gaitasuna, ezen aurre egin beharreko ardurei buru-belarri egiten baitie aurre. Eta hori goraipatzeko da, atsedetik hartu gabe eguneko minutu guztietan egiten baitu lan, burutzen duzun ekinbideak askotan ekartzen dizkizun gazi-gozoei sendotasunez eutsiz. Sekula ez da kikiltzen, sekula ez du amore ematen eta gehiago ez diola eutsiko dirudienean, ez dauden tokitik indarrak atera eta bere ekinbideari bultzada berria eman ohi dio.

Gizatasuna diot, gizartearen gertatzen den orok eragina duelako berarengan, eta maiz gertatzen den horren erantzule sentitzen delako. Sumatzen dituen arazoak bere egiten ditu, eta beti zentzuna, arrazionalitatea eta, batik bat, konponbideak mahairatzen saiatu ohi da.

Gizarte honek onera egin dezakeela argi dauka, baina gi-

Julian Orella
IU-EBko
legebiltzarkidea

zarte justuago eta solidariagoaren helburu handi hori lortzearen guztien ahalegina eta mobilizazioa beharrezkoa dela ere badaki. Hori dela eta, berak bezala egungo egoera hobetu daitekeela pentsatzen duten pertsona eta talde sozial guztien laguntza eskatu ohi du Katy.

Zalantzarik gabe, eta batek berarekin izan ditzakeen diferentziak alboratuz, Katy eredu da: berak sinesten duen hori lortzeko duen dedikazio, gogo, ahalegin eta borrokan eredu.

tzea zaila da oso. Hain hizkuntza ezberdinak erabiltzean gaitza da horrelakorik lortzea, baina erabat beharrezkoa da. Izan ere, herri hau degradazio prozesu bat sufritzen ari baita gatazka-oren ondorioz.

Gatazka euskal herritar-ron artekoa da. Horretaz ohartu eta guztiok sartzeko modua izango dugun eremu politikoa finkatzen dugun unean, bidea irekirik izango dugu. Malgutasuna eta elkar-ritzeta beharrezkoak dira, baina ezinbestekoa da zein printzipioetatik abiatzen garen eta helburuak zehaztea.

Abiapuntu hori zein litzateke?

Herriaren borondatearen errespetu demokratikotik abiatu beharko genuke. Eta

hori, gustatu edo ez, hauteskundeetan adierazten da. Abiapunturako faktoreak bi lirateke: esparru demokratikoaren onarpena eta indarkeria erabiltzeari uko egitea.

Eremu demokratikoa onartu eta indarkeria erabiltzen ez dugunon aldetik, zuzenbidezko estatuaren oinarritzko printzipioen planteamenduak onartu behar ditugu. Zentzu horretan, giza eskubideak erabat bermatu behar dira. Horrez gain, entzuteko eta esku-zabalak izateko gaitasuna eduki behar dugu berradis-

kidetze politika gauzatzeko.

Eta nora iritsi nabiko luke Katy Gutierrezek?

Guztion batuketak emango du hori. Gehiengoak zer nahi duen ikusi behar da. Izan ere, edozein gai politiko defendatzea ahalbidetuko dugu guztiok. Bidea zaila da, baina bide-zidorrak bilatuz ere ez gara inora helduko.

Eremu politiko komun baten falta azpimarratzen duzunean, argi uzten duzu Ajuria Eneko Mahaia ez duela bete-tzen funtzio hori.

Ajuria Eneko Ituna hil ala

bizikoa da, nahiz eta alderdi politikoaren baldarkeriak muga asko eragin dizkion. Mahaia-aren gaian, herri-politika falta izan da: hots, herriaren interesak interes partidisten aurretik jartzea. Dena den, Ajuria Eneko Mahaia eta Ituna ez dira hautsi behar, ez baitut beste alternatibarik ikusten. Mahaia haustea atzera egitea lizateke.

Dena den, Mahaia askoz ere sentikorragoa behar du izan gizartearen beraren eta mugimendu bakezaleen eskariei. Gainera, ahalegina egin behar da uneotan mahai komun horretan ez dagoen herri honetako alde politikoa erakartzeko.

Irteera negoziatua gauzatzeko zein baldintza bete beharko lirateke?

Lehenik, bi bahituak askatzea eta su-etena. Estatuaren aldetik, ezinbestekoa da giza eskubideekiko errespetu zorrotza.

Irteera negoziatua beharrezkoa da, baina oso garrantzitsua da zer negoziatu finkatzea. Herri honetako alderdi gehienek onartu behar dute negoziatu beharrezkoa, inposizio-rik gabe.

Alderdi politikoek zer jarri beharko lukete mahai gainean?

Planteamendu, printzipio eta helburu argiak. Modu batera edo bestera gizarte-ari bidea erakutsi behar diote, gizarte bera nahasturik baitago. Horrez gain, tolerantzia, malgutasun eta beste aldearen argudioak entzuteko gaitasun dosi handiak jarri behar dituzte.

Batetik bestera zubiak luzatzeko gaitasun eza azpimarratu duenik ere bada...

Posible da, baina askotan gorren arteko elkarritzeta dirudi egungo egoerak.

“HBren ‘presoak kalera’ aldarrikapena izugarri zentzuzkoa den egungo eskaera bilakatu du sakabanaketa mantentzeak”

Gainera, ahots kritikoak isilarazi egiten dira.

Normalizaziorako bidean, lagunduko al luke euskal presoen egoera konpondu eta sakabanaketa politika amaitzeak?

Presoen gerturatzearen gaian, Estatuak, batik bat PSOEk, akats politiko larria egin du. Presoen eskubideekiko sentikortasun txikia izateaz gain, HBren «presoak kalera» aldarrikapena izugarri zentzuzkoa den egungo eskaera bilakatu du sakabanaketa mantentzeak. Sentikorra den edonork babestuko du aldarrikapen hori, gu tartean. Baina giza eskubideen irizpide bezala bultzatu dugu, ez irizpide politiko bezala. Esparru komun horren bilaketan ekarpen bat izan behar du presoek gerturatzeak. HBk, ordea, jarrera hau ez du dis-

«Bakegintzaren bidea zaila da, baina bide-zidorrak bilatuz ere ez gara inora helduko». (Argazkiak : Garikoitz Garaialde).

tentsio-neurri edota akats larri baten zuzenketa bezala ikusi, ildo gogorraren garai-pen gisara baizik.

Gerturatzeaz mintzatu zara. Zer deritzozu Euskal Herriratzeari?

Gerturatzeak ez du bateratzea ekarri behar. Presoei

aukera eman behar zaie euren kabuz hausnartu eta bergizarteratze prozesu indibidualak hauta ditzaten. Kontuan hartzen badugu HBk barne-aniztasun oso urria duela eta barne-eztabaida itotzen duela, zer esan ETari buruz. Horrezaz guztiaz

gain, muga erreala ere ezin ditugu ahaztu: hemengo kartzeletako espazioaren muga, alegia.

Baina ELAk eta LABek jakinarazi berri dute txosten batean Euskal Herriko kartzeletan 400 pertsonarentzako tokia egon badagoela.

Estrategia okerra deritzot horrelako planteamenduak egiteari: obsesio ikaragarria da euskal kartzeletan egon behar hori azpimarratzea. Arazoa ez da hori; jende hori kartzelan ez egoteko irtenbidea aurkitzea da arazoa. ENAMek beste planteamendu batzuk egiten ez dituen artean, 400 preso hemengo kartzeletara ekartzeak irtenbide bat edota bergizarteratzea bultzatuko al luke? Nahiko lan.

MIKEL JAUREGI

AIZU! ren harpidedun izan nahi dut!

Izen abizenak.....

Helbidea.....

Tinoa.....P.K.....

Herria.....

Herrialdea.....

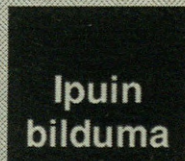
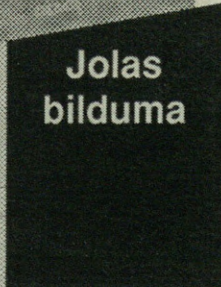
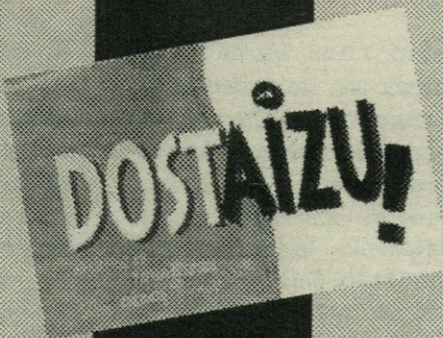
Bankua.....

Sukurtsal zk.....

Kontu zk.....

Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria eta Estatuak: 6.500 pta. Ipar Euskal Herria eta atzerria: 11.500 pta.

Diputazio kalea, 3 - 1.
40009 Bilbo - Tel. (94) 423 15 52

Eskuratu lehenbailehen!

Rafael Ribo, Iniciativa per Catalunya erakunde politikoaren presidentea

«Izquierda Unidaren baitan ezin gintezke egon»

Kataluniako komunista eta komunista ohiak, ekologistak, feministak, sindikalistak, ezkerreko independenteak eta bestelako jende ugari biltzen du bere baitan Iniciativa per Catalunya; Laugarren Biltzarra egin berria du erakunde honek eta Rafael Ribo berrautatu dute presidente, hautagai alternatiboak ere boto ugari eskuratu arren. Riboren ustez, CiUri ezkerreko alternatibarik kontrajartzea ez da ezinezkoa.

Iniciativa per Catalunya-ren presidente berrautatu zaituzte azken biltzarrean; zer derizkiezu batzarrari eta hor izan zenuten eztabaida politikoari?

Balorzio positiboa da erabat, ikuspegi ugariatik gainera. Hasteko, biltzarren aurreko prozesua oso zabala eta gardena izan zelako. Geu baikara komunikabideei batzarretan egoteko aukerarik ematen dien erakunde politiko bakarra. Gainera, barne korrante guztien idazkiak argitaratzen dira ICn. Eztabaidak, bestalde, sakonak izan dira. Mintzagai izan ditugu biltzarrean pentsioak, erraustegiak, ezkerren batasuna eta geure etxe barruko ara-

zoak ere. Zuzendaritza berriaren hautaketa proportzionala izan da. Kontu berria da hori guretzat, heldutasuna adierazten duena. Bestetik, uste dut garbi azaldu dugula ezkerreko alternatiba osatu nahi dugula, baina geure nortasunari uko egin gabe.

Iniciativa per Catalunya-yako sektore zabal batek ez zizun botorik eman presidentea hautatzera-koan. Nola gauzatuko da aurrerantzean zuk ordezkatzun duzun gehiengoaren eta gutxi-

go kritikoaren arteko barremana?

Hori ikusteko dago oraindik. Baina jakingo duzu honekero zer proposatu izan dudana ICren batzar guztietan: zuzendaritza berria osatu aurretik hainbat aste itzarotea, alde guztiekin hitzegiteko aukera ematen baitu horrek. Nire asmoa da zuzendaritza bakarra, politika bakarra izatea, hori onetsi baitzuen gehiengoak azken biltzarrean. Ezin dizut zehaztu nola gauzatuko den gehiengo eta gutxiengoaren arteko harremana. Baina

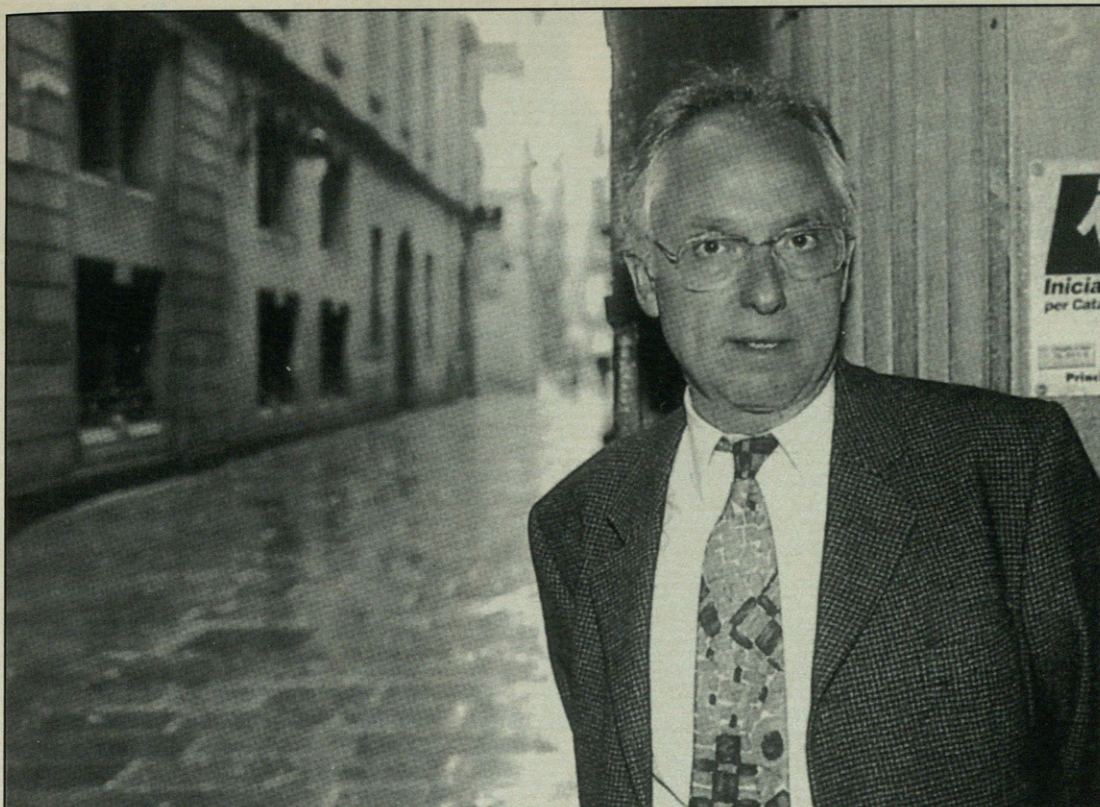
ahaleginak egingo ditut ICk zuzendaritza talde bakarra izan dezan, erakundeko iritzi eta sentsibilitate aniztasun oro bilduko dituen.

IC erakunde 'ekosozialista' izango da aurrerantzean. Zer esan nahi du horrek?

Erronka berria izango da guretzat. Ez du esan nahi horrek gaur egun ekosozialistatzat jotzen dugunik geure burua; hori biltzar berezi batean eztabaidatu behar harko dugu. Baina tradizio gorri, berde eta morea geureganatuak ditugunez, nik uste ekosozialismoak nahiko ongi zehazten dituela gure helburuak edozein herritan. Batez ere Europako alderdi aurreratuenetan, hasi Alemaniako sozialdemokrata eta berdeetatik eta Italiako PDSrainera. Nire ustez egungo gizartea ulertzeko beste modu bat da, arazo sozial eta ingurugiro arloko arreta handiagoa eskaintzen diena, zibilizazioaren hainbat aldetatik jabetzen dena. Ez da, beraz, etiketa hutsa; erronka be-

«Tradizio gorri, berde eta morea geureak ditugunez, ekosozialismoak nahiko ongi zehazten ditu gure helburuak»

«Kataluniako komunisten alderdia (PSUC) berrindartu behar ote den ala ez, eztabaida horretan ez naiz sartuko, oraingo, kongresurako prozesua martxan jarri arte; horretaz hitz egingo duen azkena ni izango naiz». (Argazkia: «El Temps»).

rrei tinkotasunez ekiteko garantia baizik.

Ba al du zentzurik ICko sektore baten asmo horrek, PSUC alderdia berpiztearenak alegia?

Gai honetaz ez dut iritzirik eman, ezta emango ere, harik eta kongresurako prozesua martxan izan arte. Kongresuak erabaki behar du PSUCen ahalmenak ICk bereganatuko dituen, ala ez. Esan behar dut, hala ere, prozesu honek lasaia

eta garbia izan behar duela, bertan dabilen jende guztia eskuhartzeaz.

Zu zeu, ordea, ICren gebiengoaren ordezkaria zara, bots, Kataluniako komunisten alderdia (PSUC) berpiztu nabi ez duen sektorekoa.

Berriro diot: gai honetaz hitz egingo duen azkena izango naiz ni. Zeren eta orain nire iritzia plazaratzen badut (nahiz eta euskaraz izan eta Euskal Herriko astekari ba-

tean), PSUCen kongresurako prozesuan esku hartu nahian nabilela emango du. Eta oraindik ez da martxan jarri prozesu hori.

Zerk lotzen zaitu Julio Anguitarekin, eta zerk beregandik urruntzen?

Gure erakundea, eta horrela erabaki du azken biltzarra, ezin da Izquierda Unidaren menpekora izan, gure subiranotasuna Iuren esku ezin dugu utzi. Katalunian, Espainian eta European zer po-

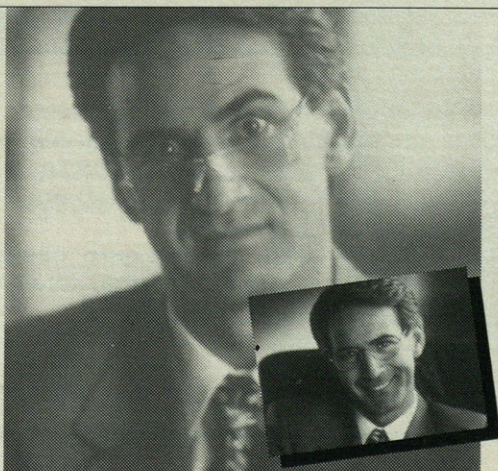
litika egin guk geuk, ICk erabakitzea da subiranotasuna, kanpotik inork ezer agindu gabe. Espainiako Parlamentuan daukagun sozioa IU da. ICk eta IUK elkarrekin lan egiten dute Espainiako Kongresuan. Baina beste zenbait gaitan ez gatoz bat. Adibidez, PPreu Gobernuak eta UGT-CCOO sindikatuek pentsioen inguruan adostutako hitzarmenaren inguruan, European eraikuntzan edo

Asma ezazu berehalaxe zertan gelditu den gizon hau atzean

Jakina. Oraindik ere betaurreko zaharkituak erabiltzen ari da. Oraindik ere ez da konturatu MULTIOPTICASen Indo Lente Progresiboak egokitzen dituztela. Hoberenak, azkenak, distantzia guztietara bikain ikusteko modukoak. Orain badakizu, zatorz MULTIOPTICASera eta izan zaitez egunean.

MultiOpticas mailegu txartelarekin, ordainketa atzeratua.

INDO LENTE
PROGRESIBO BERRIAK,
MULTIOPTICASen

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTI

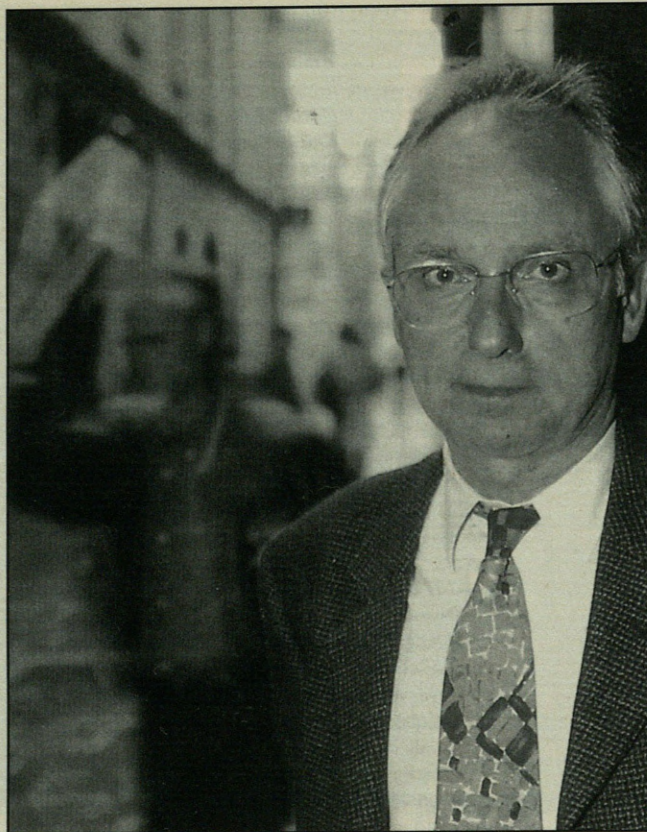

ezker alternatibaren osaketan. Nolanadelarik ere, elkarrekin ditugun gorabehera hauek guztiak lasai eta patxadaz eztabaidatzea da gure asmoa.

Convergencia i Uniori alternatiba progresista eta zentro-ezkerrekoa nola kontrajar lekiok, zure ustez?

Idea hori hor dabil aspal-dian eta jende askoren oniritzia jaso du. Orain alderdiek proposamen politikoak (aurrerakoiak eta ezkerrekoak benetan) egin beharko lituzkete, jendeak jakin dezan eskuinarenak baino baliagarriak direla. Eskuinaren menpe baitago Katalunia azken 16 urteotan. Komeniko litzateke, bidena-bar, eztabaida forumak sortzea Katalunia osoan, ausnarketarako ponentziak... Alderdien arteko hitzarmen soilak ez luke etorkizun handirik izango, herritarren bultzadarik gabe.

Kataluniako ezkerreko biru alderdiek —PSCK, ERCK eta ICK— diote eremu soziopolitiko alternatiborik aurkeztu behar zaiola CiUri. Eta hor izango liratekeela, sektore herrikoiak ezezik, klase ertainak ere. Zer dira klase ertainak lurralde kapitalista aurre-

«Italiako Olibondoaren esperientzia ezin dugu bere horretan ekarri Kataluniara; ezberdinak dira egoerak». (Arg: «El Temps»).

ratu bonetan, Katalunian?

SEAT enpresako langileak, profesionalak, irakasleak, funtzionarioak... horiek guztiak dira klase ertainak. Sektore soziologiko nagusienak direla esango nuke. Ez dira ez jende boteretsuenak ez marjinalak. Jende aurrerakoiak eta eskuzaba-

lenak dira, berez. Baina jarrerara kontserbadoreen alde ere ager litezke, alternatiba progresista argirik ezean.

Italiako Olibondoaren esperientzia Katalunian gauzatzerik ba ote?

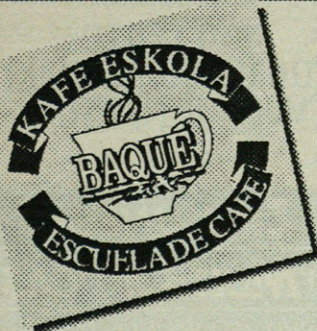
Ez dago gauzatzerik. Italiako hauteskunde legea hemengoak ez bezalakoa da. Bestalde, Kristau Demokra-

zia desagertzea eta Alderdi Komunista PDS bihurtzea sekulako lurrikara politikoak izan dira. Hemen ez da horrelakorik gertatu. Balia-garri litzaizkiguke, hala eta guztiz, beste zenbait esperientzia: gobernuan elkarrekin aritzea, indar progresistak batu (ez banatu) egin behar direla ohartzea... Ez dugu Italiakoaren kopia mekanikoki egin behar. Europan badira, gainera, eskuinari alternatibak aurkezteko beste hainbat saio. Frantzia, adibidez, sozialista, komunista eta berdeen arteko elkarriketa hasia da. Eta Alemanian berdeak sozialdemokratekin eta komunista ohiekin ari dira elkarriketetan.

CiUri alternatibarik sortzekotan, zein litzateke sindikatu eta mugimendu sozialen zeregina?

Sindikatuak Espainian jorratu duten bidea Katalunian ere bultzatu beharko genuke. Herritar gehienek aldeko proposamen oso zehatzak egin dituzte sindikatuak eta produkzio mota berrien konplexutasunaz ohartu dira, baita horiek dakarten haustura sozialaz ere. Mugitzen diren bakarrik sindikatuak dira. Erakunde politikoak derrigor ohartu behar dira sindikatuen ekimen

BAQUE KAFEAK ESKEINITAKO ARGIBIDE KAFEZALEAK

Afrika kontinentean Robusta Kafea hazten da bereziki, gorputz sendoa du eta zapore gogor eta mikatza. GINEA, SIERRA LEONA, BOLIKOSTA, GANA, TOGO, BENIN, NIGERIA, GABON, KONGO eta ERTAFRIKAR ERREPUBLIKAN hazten da. Kafe hau, neurri txikian erabiliz gero, osagarri bikaina gerta daiteke Kafe SUABEen nahasketa on batean. BAQUE KAFEAK suabe... suabea

Poz handia ematen digu kafeaz dakigun guztia zure esku jartzeak.

«Ezin da eratu Katalunian Espainiako proiektu baten morroi izango den alternatiba politikorik»

batasunaz. Gobernu Kanpoko Erakundeei dagokie-nez, jende progresista da batik bat horietan dabilena eta beharko lukete lekuri alternatiba aurrerakoi ba-tean.

Pasqual Maragallek utzi egingo du Bartzelonako alkatetza. Zer dela eta eskatu diozu PSCren presidentegaia izan dadin burrungo hauteskunde autonomikoetan?

Nik ez diot aurkezteko eskatu. Baina esana dut, egia da, Maragall pertsona garrantzizkoa izango dela ezker alternatiba gauzatzeko. Edonola ere, ez dut uste Maragallek politikagintzatik aldegin duenik.

Zer deritzozu, bestalde, Miquel Rocaren erabakiari, politika uzteari?

Kasu honetan baietz uste dut, Roca politika uztekoan dabilela. Eta horregatik ari dela buru-belarri abokatu lanetan murgiltzen.

ERCko idazkariak, Josep Lluís Carod-Rovirak dio Convergencia i Uniori alternatiba kontrajarri behar zaiola, baina «Manzanaresean -Madrilgo ibaia- urak busti gabea». Bat al zatoz Carod-Rovirarekin?

Halako alor jakin batzuk azpimarratzen ditu Carod-Rovirak, Kataluniarekin lotura estuena dutenak. ERCko idazkaria denez, arrazoia du, neuk ere horixe egingo nuke bere lekuan banengo. Bat nator berarekin honako honetan: ezin da eratu Katalunian Espainiako proiektu baten morroi izango den

alternatibarik. Felipe Gonzalezek Pujolen botoak behar dituela gobernatzeko? Horren baitan ezin gintezke ibili. Bestetik, alderdi bakoitzak libre izan behar ditu eskuak Espainiako politika-rekin zer harreman nahi duen erabakitzeko.

Subiranotasun nazionalarena izan al liteke ezkerreko biru alderdien arteko liskargai nagusia?

Programa politiko zehatzak eztabaidatzen hasten garenean garbi azalduko da ezetz, ez dela hori arazo nagusia.

PSOeko zenbait buruk ez bezala, eskuinak Espainian puska batean iraungo duela agintean diozu zuk.

Neurri jakin-batzuk ez hartzekotan puska baterako badugu, bai, eskuinik. Lehenbiziko aldia da, Franco hil ezkerotik, euskal, katalan eta espainiar eskuinak, eskuin finantziero, sozial, politikoak... denek bat egin dutena. PPK, CiUk eta EAJk aukerarik sumatu dute batasun hori politika eremuan gauzatzeko. Eta hartuak dituzte dagoeneko neurri oso anti-popularrak. PP, CiU eta EAJren arteko bereizgarri nagusi bakarrak estatu ereduaren ingurukoak dira.

Eskatuko al du ICK, ERCren antzera, Internazional Sozialistako kide izatea, begirale gisa bederen?

Ez dugu horretaz hitz egin eta ez da gure lehentasun zerrendan ageri.

PACO SOTO

MUNDUA EZ DA BIRIBILA

Kasko urdinak, ala kasko zikinak?

GRAÇA Machel andereak iskanbila ederra sortarazi du azkenaldi honetan tripetatik gaitxo samar dabilen Nazio Batuetako erakundean. Diplomatikoa mozambikearra, kasko urdinek buruturiko sexu bortxakeriez datu zehatz zein kezkarriak dituen txosten eredugarri baten egilea dugu. Aurkeztu berri duen lan horretan, gehienek zekitena eta askok ezkutatu dutena plazaratu du Machelek. Lehenik eta behin, adieraz dezagun kasko urdinei fama txarra lehenagotik datorkiela. Exenpleu gisa, orain dela bizpahiru urte Ukrainatik heldutako soldaduek, besteak beste, Jugoeslavia ohian antolatu zuten negozio ederra —prostituzioa eta drogak— aipa genezake.

ORAINGO honetan, «bake bortxatzaile» batzuek Mozambique, Ruanda, Angola edo Kanputxean emakume gazteak, baita umeak ere, «gerrako harrapakin-tzat hartu zituztela diosku txosten berri batek. A ze zaplaztekoa, humanitarismoaren izenean soldaduak edonora bidaltzeko eskatzen dutenentzat! Bekatua nori leporatu jakin ez eta gezurra lege bihurtu duten agintariak estu estu dabilta oraingoan azalpenak ematerakoan. Horra hor, bestela, Serra ministro espainola «gure gizonak zintzoak» dira nonahi errepikatzen. Zalantza, ala? Bosniatik espainiaratu behar izan zituzten dozena erdi bat legionarioren kasua bururatu ote zaio ministroari? Jakina, «arazo pertsonalak» izan zen korrika eta presaka antolatutako bidaia horren aitzakia.

JAKINA, bortxakeria sexualetan aritu ziren soldaduak etxeratze ere «arazo pertsonalak» aipatu zituzten gainerako gobernuek. Elkarri begiratzeaz gain ezer gutxi egin dute nazioarteko arduradunek gai honi dagokionez. Butros Galik berak, aulkia galtzear zuela, ikerketari ekiteko agindua eman du soilik. Eta «kasko zikinak», noski, NBERen bandapean goxo-goxo babesturik geratu dira, urrunduz doan ekaitzari begira.

MAITE UBIRIA

Kazetaria

Bertako moneta, 'Ithaca hour' izenekoa, onartzen eta erabiltzen dute herritar gehienek

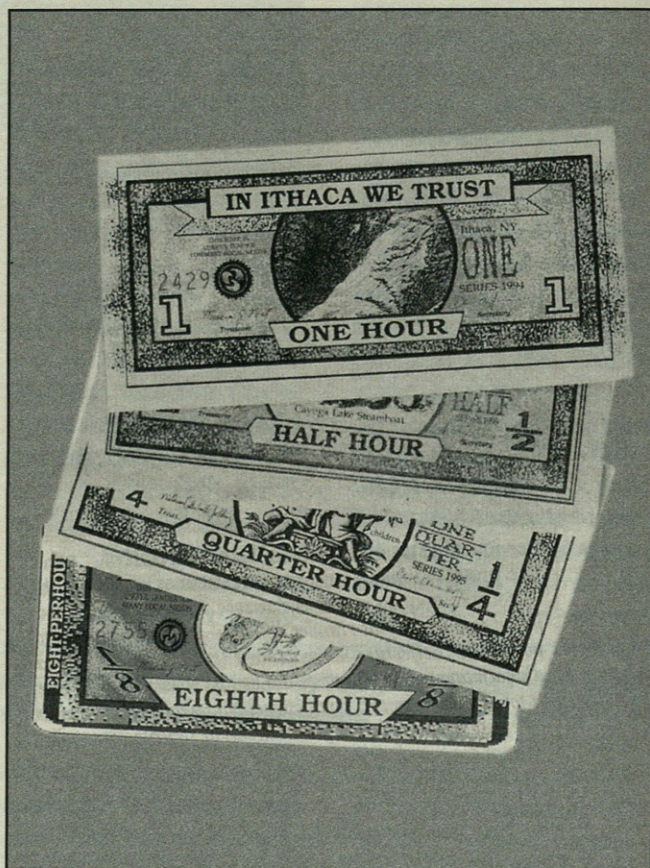
Ithaca, dolarrak baliorik ez duen Estatu Batuetako herria

Dolarra omen munduaren jabea, baina badu etsairik sorterrian bertan; New York Estatuko Ithaca herrian denda gehienek, administrazioak eta banku batek bestelako monetarik erabiltzen dute: 'Ithaca hour'a, Paul Glover kazetariak asmatu eta sortua. Internet sareari esker hedatzen ari da asmakizuna eta EEBBetako zein Kanadako beste 25 herritan ere ekin diote bide berari.

ULISESEN Itakan, Grezian, gustura poltsikoratzen dituzte dolarrak, turistenak batik bat. Estatu Batuetako Ithacan (New York Estatuan), aldiz, kontrako bidetari ekin diote. Dolarra baliogabetu, ezkutatu egin dute. Ez dute horren beharrik. Bertako moneta baitarabilte, herri barruan bederen. Ez da lau zororen esperimentu akrata, komunismo libertarioaren entsegu antzua. Ithacako 1.450 denda eta enpresak onartzen eta erabiltzen dute moneta berria, 'Ithaca hour', dolarren orde. «The Wall Street Journal»-ek, «The New York

Times»-ek, «Associated Press»-ek eta «Across the Board» aldizkari ultrakapitalistak argitaratu dute artikulurik moneta berria dela eta. Guztiek goraipatu dute 'Ithaca hour', baita honen sortzailea ere.

Paul Glover da diru berriaren asmatzailea. Negu gorrienean ere bizikleta du garraio tresna bakarra, termometroa zero gradutaraino jaitsi edo euria goian-behean ari arren. Ez du autorik gidatzen, ez da kotxez edo hegazkinez inoiz ibiltzen. Gehienera ere, besterik ezean, trennez. Kutsadurarik sortzen duen garraio siste-

Hamar dolarren balioa du 'Ithaca hour' bakoitzak; badira 'Ithaca' erdi, laurden eta zortziren balioko bileteak ere.

marik sekula ez du erabiltzen Gloverrek. Printzipio horren sendoak dituen gi-

zakia 'bankari' bihurtzea ez da oso korrientea Euskal Herrian. New Yorken ere ez,

■ la edozer eros eta sal liteke Ithacan bertako monetaz: barazkiak, arropa, altzariak edo bigarren eskuko autoak

agian. Baina han arreta handiagoz begiratzen dute ekimenaren funtzionaltasuna ekingailearen etika baino. Eta Gloverren asmakuntzak funtzionatu egiten du. Den-da gehienek, administrazioak eta Ithacako banketxe batek onartzen dute 'hour'a.

Bi milioi dolarreko balioa dute, batez beste, eskurik esku dabilzan 'Ithaca Hour'-ek. Ez dira, bestalde, txantxetako paper pusak, edo-nork bere etxean egin eta bana ditzakeenak. Legearen babesik badute. Ithaca dagoen konterriko prokuradorea, Georges Dentes, zorrotz mintzatu da: «*Moneta hau faltsutzen dutenak gogor zigortuko ditut, dolarrak faltsutzen dituztenak baino gogorrago*».

Dentesen arrazoiak entzuteko modukoak dira: «*Ithaca hour' benetako txanpona da, herritar jakin batzuen benetako lanaren erakusgarria. Dolarra, berriz, monopolio moneta da, existitzen ez diren hainbat ondasunen ordezkari faltsua. Estatu Batuetan, berraz, estatua bera da moneta faltsu egile nagusia*». Iritzi berekoa da Glover. Kazetaria, publizista eta udal kudeatzailea izan zen bere garaian moneta berriaren sortzailea. Orain bost urte ekin zion bere herriko diruaren joan-etorriak aztertzeari.

Ondorioak, beste nonahi bezalatsukoak: konpainia handiak, multinazionalak Ithacako dirua xurgatzen, baina txanponik bertan inbertitu, apenas. Gloverren proiektu alternatiboak bes-

telako biderik proposatzen zuen: bertako dirua bertan mugiaraztea, zirkuitu her-tsiari. Bertako ondasunak edo zerbitzuak Ithacako herritarrentzat izatea onuragarri, ez auskalo nongo banku edo enpresarentzat. Lantegi zailena Ithacako 30.000 herritarrek konbentzitzea izan zuen. Baina negu gorrian bizikletaz ibili ohi den Glover pertsona setatsua da, nekez etsitzen duten horietakoa. Ehun bat dendatan onartu zioten 1991ean moneta berria. Egun, ia edozer eros eta sal liteke Ithacan bertako monetaz: barazkiak, arropa, teilatu konponketak, altzariak... baita bigarren eskuko autoak ere.

Herri bitxia

«*ITHACA hour'en arrakastaren meritua ez da nirea, Ithacako herritarrena baizik*», dio sekula autoan ibiltzen ez den 'bankaria'k. Egia da, bitxi samarra da New Yorkeko herri hau. Autobide bat eraiki nahi izan zieten: hamahiru urte borrokan aritu ondoren, ez dago autobiderik Ithacan. Erraustegi bat jarri nahi izan zuen Cornelluko Unibertsitateak: herritarrek ezetz. Ez dago erraustegirik Ithacan. McDonald's etxeak *fast-food* jatetxe bat jarri zuen duela bi urte. Itxi egin behar izan du, ez baitzen ia inor bertaratzten. Ithacatarrek bestelako jakiak maite dituzte, bertakoak, bertakoek prestatuak. Eta bertako diruaz erosten dituzte.

XABIER ARANBURU

DIRUAREN HOTSA

Bill Clinton eta EEBBetako ekonomia

MOMENTU onean dabil Estatu Batuetako ekonomia. Clintonek dioenez, belaunaldi oso baten momenturik hoberenean; eta horrek lagundu dio, jakina, berrautaketan. Estatubatu-
arrek dioten lez: «*Ergela, ekonomia duk/n!*», beti ere beren jardura politikoari dagokion atal nagusiaz ari direlarik. Ez da gutxiagotarako. Langabezia tasa % 5 inguruan dago. Clinton presidentziara helduz geroztik hamar milioi lanpostu sortu dira. Hala eta guztiz inflazioa kontrolpean daukate eta diruaren prezioa —korritu edo interes tipoak— oso behetik dabil.

PANORAMA hau dela medio berreskuratze bidean da fedea, munduko merkatu ekonomia zabalen eta arau-gabetuen horretan askok duen fedea, ekimen pribatuari konfiantza eman-
ez defizit publikoa piskana gutxitzen duen ekonomia-
miari zor zaiona. EEBBeta-
ko lan merkatuak langile kualifikatuen soldatak bere horretan uzten baititu, eta kualifikatu gabeenak gutxitu. Hau da, langabezia hor dagoela kontuan hartzen du lan merkatuak. Europakoaren erdia baino tikiagoa bada ere EEBBetako langabezia tasa. Eta Espainiakoaren herena.

ANTON PEREZ CALLEJA
Ekonomilaria

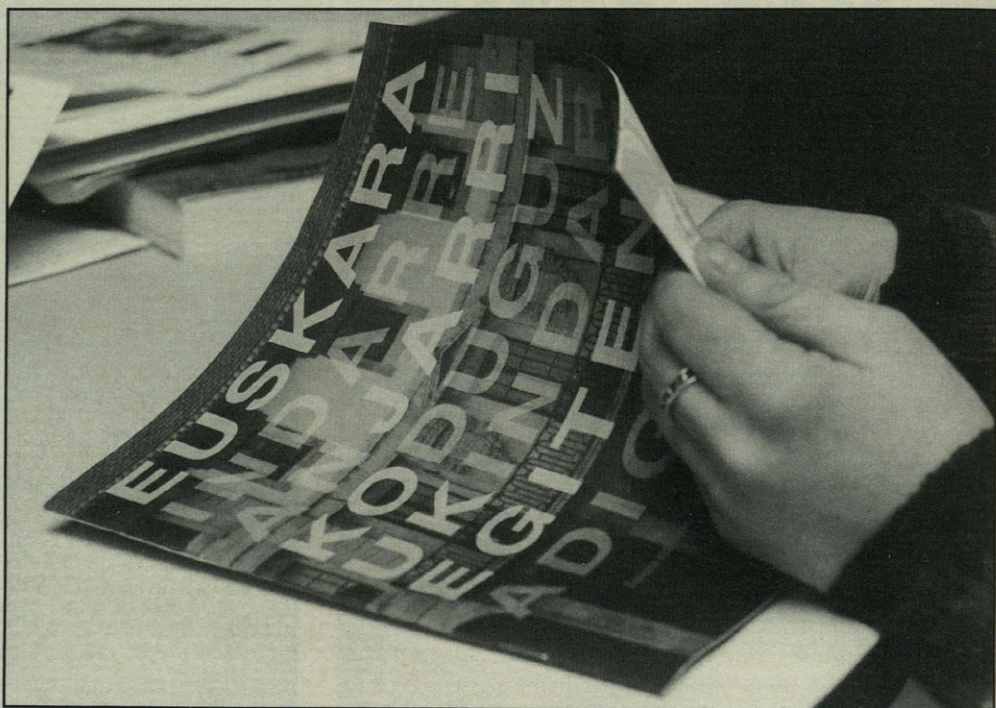
BEREXIAK baitira estatubatuarrak. Langabeziaren estatistikak egiten dituztenean zera galdetzen diete langabetuei, ea iragan astean lanik aurkitzeko ahalegini-
nik egin duten. Ezetz erantzuten duena enplegu esta-
tistiketan ez da agertuko. Horrelako sistema erabiliko
balitz, Espainiako langabezia tasa % 50 gutxituko litzate-
ke. Estatubatuarrak ez dabilza hobeto liberalagoak eta ortodoxoagoak direlako. Bestelakoa da kontua: er-
gelak ez dira eta Espainian ontzat ematen diren hainbat
topiko ez dituzte onartzen: pentsio sistema publikoa,
lan merkatu babestua, Estatua guztion morroi eta jar-
duera politiko-ekonomikoaren protagonista, sistema
finantziero guztiz ahalduna eta zenbait merkatu (tele-
fonoak, energia) monopolioen esku.

Andoaingo Udala 1988an egindako lana oinarritzat hartuz ari da errolda berria osatzen

INDARREAN JARTZEKO ERROLDA

A ndoaingo Udalak «Euskara indarrean jarriko dugu... zuk indar egiten badiguzu!» kanpaina martxan jarri du. Udalarekin harremanak euskaraz nahi dituzten herritarrekin errolda osatzea da proiektuaren helburua.

Andoaingo euskaldun guztiei iritsi zaie kanpainaren berri postontzira. (A.: A. Elosgi).

UDALAK era honetako errolda bat egin zuen baina, Andoaingo euskara teknikaria den Patxi Baztarriaren esanetan, «orain egiten ari garen lana 1988ko errolda berritu eta osatzea da». 18 urtetik gorako euskal hitzunei zuzendu zaie kanpaina. Mezu hau helarazteko, postaz kanpainaren berri ematen duen txostena bidali zaie, kanpainaren mamia eta arrazoiak azaltzeaz gain, Udalean erabiltzen diren hitzen hiztegitxo

ere badu. «Jendeari gure mezua iritsi zaiola ziurtatzeko, Udalak etxex-etxe ibiliko diren pertsona batzuk ere izendatu ditu», adierazi digu Patxik, «baina guk baliabideak jartzen ditugun bezala, beharrezkoa

da andoaindarrek ere lan bonetan parte hartzea, euskarazko harremanen beharra sortu behar dute; azken finean, akuilu modura funtzionatu behar dute».

Herritar bat eskubide honetaz baliatzen bada, paper

guztiak euskaraz bidaliko zaizkiola adierazi nahi du honek. Zentsu hori langileen artean banatuko da eta zerrendan badago pertsona horren izena, euskaraz ekoiztuko du testua; modu txarrean, itzulpenera joko du. «Bapatean milaka lagun badira Udalarekiko harremanak euskaraz nahi dituztenak, beharbada ezingo dugu eskaera horri segituan erantzun. Kasu horre-

**«Euskarazko harremanen beharra herritarrek ere sortu behar dute»
PATXI BAZTARRIKA**

tan, Udala egiten ari den euskararen erabilera normaltzeko plangintzaren barnean sartuko dugu errolda hau eta helburu mailakatuak jarriko ditugu berarentzat. Hau da, epeak jarriko ditugu eskaera guztiari erantzuteko. Baina beharbada kolpe batean erantzuteko gai ere izango gara. Argi duguna gauzak ongi egin nahi ditugula da, azaldu du Baztarrikak.

Siadeco

KANPAINAREN hasierarekin batera, Siadecok Andoingo euskararen egoera azaltzen duen txostena ere azaldu du. Orokorki, euskara mintzatuaren eta euskara idatziaren (txartelak, errokulazioa...) neurketak oinarrian hartuta, Andoainen euskararen erabilpenak azken urte hauetan hobekuntza prozesua bizi duela esan daiteke, nahiko erritmo motelean ematen bada ere. Honen arrazoia irakaskuntza, komunikabideak, eskultegiak eta beste faktore batzuek egiten ari diren lana aipatu behar da. Alderdi positiboenetako bat haur eta gazteen artean gertatzen ari den erabileraren hobekuntza da. Bestetik, Siadecok aurrera begira jorratu beharreko lan-ardatz hauek ikusi ditu: jatorriz erdaldunak diren euskaldunberri gazteen artean euskararen erabilpena sustatzeko mekanismoak lantzea; haur eta gazte euskaldunek, irakaskuntza eta familiaratik kanpo euskara erabil dezaten aukerak eta egitasmoak lantzea; eta helduen adin-multzoan euskararen ezagupena eta erabiltzeko hobetzeko proposamenak lantzea.

IDOIA TORREGARAI

JOSE MARI AZURMENDI

Gipuzkoako Ingeniari Elkargoko kidea

Zer iruditzen zaizkizu Gipuzkoako Ingeniari Elkargoa euskara mailan egiten ari den ekintzak?

ARANTZA TAPIA

Ingeniari Teknikoen Eskolako irakaslea

Azken urte hauetan Ingeniarien Elkargoak euskararen alde egin duen lana eskertzekoa dela ezin da ukatu. Gure hizkuntza bultzatzeko asmoz hainbat ekintza burutzen dira elkargokide nahiz karrera bukatu berri duten ingeniarien artean. Badaude dirulaguntzak eta sari bereziak euskararen alde lan egiteagatik ematen direnak. Gainera badakit une honetan Elkargoak eskaintzen dituen ikastaroetatik batzuk euskaraz izatera bultzatuz gain, industrietan ematen direnak ere bultzatu beharko lirateke.

Zaila da tradizioz eta urteetan zehar beste hizkuntzetan hizkuntzetan egin ohi diren bilerak nahiz txosten teknikoak bapatean euskaldun bihurtzea. Hau guztia egia bada ere, nire ustez hemen dago arazo nagusia. Euskaluntze-mailak eta euskararen normaltasuna aztertu nahian, oinarritzko nahiz bigarren mailako hezkuntzei begiratzen diegu, baino ez gara konturatzen bere ikasketak

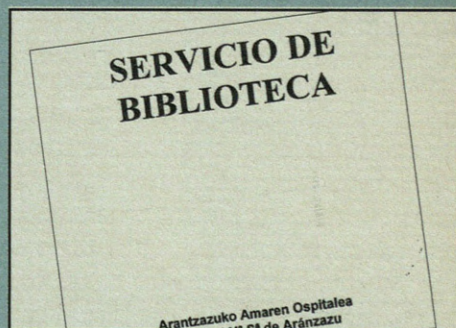
guztiz euskaraz egin dituen pertsona industriara heltzen denean gertatzen denarekin. Puntu honetan, erantzukizuna elkargokide guztiongan jarri nahi nuke. Gure esku dago, neurri batean behintzat, euskararen erabilera areagotzea arlo eta maila guztietan. Gainera ziur naiz lan honetan arazorik sortuz gero Ingeniarien Elkargoa prest egongo litzatekeela konponbideren bat bilatzen laguntzeko nahiz laguntza hori bideratzeko eta, beharbada, ildo honetatik joan beharko lukete hurrengo Elkargoaren egitasmoak. Borondatea badago, bitartekoak gero eta gehiago; lanean hastea besterik ez zaigu geratzen.

U R R E A

● «Orea eta zaporea». Hauxe da Telepizza enpresak bere publizitate-txartelarako erabili duen euskarazko leloa. Enpresa pribatuak ere beren publizitatean euskara aintzat hartzen hasi dira.

G O R O T Z A

● Donostiako Arantzazuko Amaren Ospitalean erdara hutsez aurkeztzen du bere burua gaixoaren laguntzarako zerbitzuko enplegatuak, 66 liburutatik euskaraz 6 baino ez dituen liburutegia eskainiz.

Euskal Herriko estraineko hiztegi historiko-politikoak kaleratu du Txalaparta argitaletxeak

GURE HISTORIA GARAITZEKO

Euskaldunek borrokan eman dute historia, kanpotarren aurka eta beraien artean. Baina historiarekin borrokan ere pasa dituzte mendeak: historia-rik ez duela Euskal Herriak, hau uste oker ugaritan oinarritu dela urteetan, espainiarrek eta frantziarrek idatzi dutela... CD-ROM eta liburuan kalera-tutako Iñaki Egañaren hiztegiak euskaldunek jakin behar duten historia euskaldunek beraiek idatz dezaten erronkan lagungarri izan nahi du.

SEIREHUN eta berrogeita hamar hitz inguruk osatzen dute Euskal Herriko historia eta politikaz Iñaki Egaña donostiarrak margotu duen koadro hau; ziur asko ez ditu islatu beharreko guztiak marraztu, ez eta kolore guztiak erabali ere, baina berak

dioenez, «*historia eta politikaren nire ikuspuntua eman dut, abertzaletasuna eta ezkerretik egindako azterketa, baina zuzen; eta, hitz sorta bat aukeratu eta hitz horiei buruzko azalpena emateaz gain, zailantza eta kezka batzuk ere adie-*

razi nahi izan ditut». Subjetibitate da, beraz, argitalpen honen funtsa, bere egileak ez baitu objetibitatean sinesten: «*Hiztegiak ez dira objetiboak eta adibide bat jarriko dut: Real Academia de la Lengua Española-laren azken hiztegiak eus-*

karari buruz ematen dituen esanabietako batek dioenez, euskara oso argi ez dagoena edota ulergaitza dena da».

Hiztegia egiteko lana aspaldian hasi zuen Iñaki Egaña: 1991n. Beste proiektu bat zela medio, lana utzi behar izan zuen, eta, duela bi urte, Txalapartak «Euskadi Eta Askatasuna» entziklopedia CDromean argitaratu ondoren, oinarri honetan hiztegi historiko-politikoak ere kaleratzea interesagarri litzatekela iritzi eta lanari berrekin zion.

Lan itzelaren emaitza

EUSKAL HERRIKO liburutegi guztien lagun bihurtu du hiztegi historiko-politikoak Iñaki Egaña; orduak eta orduak eman ditu haietan eta ehundaka dira bere eskuetatik pasa diren liburuak: «*Bostehun? Seirehun? Ez dakit*».

Liburu horietako batzuk hiztegi historikoak eta politikoak dira: «*Edozein hiztegitan agertzen diren hitzak (leninismoa, na-*

zioa, estradizioak...) burtu ditut iturri bonetarik. Hitz hauek Euskal Herrian duten esanabira egokitzen saiatu naiz». Hauekin batera, Euskal Herriak eman dituen hitzak (Arana, LAIA, AEK...) eta historia mailakoak (agotak, Leizarraga, karlismoa...) aurki ditzakegu lan honetan.

Arlo ugaritako laguntzaileak ere izan ditu egileak; besteak beste, Jose

Luis Orella, Jose Maria Lorenzo Espinosa, Koldo Izagirre eta Josu Landa. Hasiera batean talde lanaren ondorioa izan behar zuen hiztegiari bakarrik heldu zion Iñaki Egaña, «*errazagoa zela pentsatu nuelako*».

Eta ikerketa lana bera ere aberasgarri izan da: «*historialari izan gabe, historiazale amorratua naiz, eta sakontzeko aukera eman dit*».

Etsaiak idatzi du gure historia

EGILEA lan hau bere gain hartzera bultzatu zuen ideia nagusia gizarteak historiaren ezjakintasuna izan da: «*Egoera sozio-politikoak, gertaeren aurrean jendeak ematen dituen erantzunak... behin eta berriro errepikatzen dira; honek historia biribila dela erakusten du, baina, hala ere, guk ez diogu iraganari bastele erreparatzen*».

Honekin batera, Euskal Herriatik bertatik egin nahi izan du Egaña euskaldunen historiari buruzko az-

Iñaki Egañaren esanetan, egoera sozio-ekonomikoak eta gertaeren aurrean ematen diren erantzunak errepikatu izanak historia biribila dela erakusten du; gizarteak, ordea, ez dio iraganari erreparatzen. (Argazkia: G. Garaialde).

terketa, «gure historia beti etsaiek edo kanpotarrek idatzi dutelako; bigarren karlistada jorratzen duten ebundaka liburuetatik hamar bat besterik ez dira izango bertako historialariek egindakoak. Honen barira, aintzat hartu behar dugu esaerak dioena, historialariek Jainkoak baino botere handiagoa dutela, iragana alda dezaketelako...».

Ez da arraroa, beraz, euskaldunak historialarien aurrean mesfidati agertu, eta herri honen historia ahoz aho egin izana. Dena dela, eta azken urteotan saio handia egin bada ere, oraindik ere atzerritarrek ari dira Euskal Herriko historia idazten, «eta hemengoek egiten du-

tenean, kanpotik ekarritako bainbat ikuspegi eta ideia onartu ohi-dute», dio Egañak.

Baina euskaldunek historiarekin duten hartueman berezi honetan Iñaki Egañak iragana azaletik ezagutzeko ohitura ere aipatzen du eta, are gehiago, mitoak sortzeko joera. «Azken 40 urteotan gure historia aztergai izan duten ikerlari euskaldun gebienak EAJko ingurukoak izan dira; honela bada, EAJk Espainiako Gerran izan zuen partehartzea neurri gabe nabarmentzen duten bainbat mito irakurri edo ikasi egin dugu: faxismoaren aurkako borrokan bil ziren gebienak EAJkoak zirelako ustea oso zabal-duta badago ere, bildakoen

erdia baino gehiago komunista eta anarkistak izan ziren, eta EAJkoak, 500 inguru», dio Egañak.

Euskaldunak Erromaren menpe

BESTE mito bat erromatarren eragina Euskal Herrian oso txikia izan zela dioena omen da: mito horren arabera, saltus vasconum zeritzon aldean euskaldunek gogor borrokatu zuten erromatarren aurka: «Aran-zadik egin dituen azken ikerketek azaldu dutenez, Erromak Euskal Herri osoa menperatu zuen, eta, Koldo Izagirrek berak dio euskal bitzen erdia baino gehiagok latinean duela jatorria».

Uste oker hauek izateak historiaren ezagupen eza-rekin du lotura zuzena. Hala eta guztiz ere, Egaña ez da ezkorra: «Gazteek gure historia ezagutzera eman dadin eskatzen dute; hori erakutsi digu Txalaparta argi-

taletxeak bere harpidedu-nen artean egin duen inkesta batek, gazteek historiari buruzko liburu gehiagoko kaleratzea nahi dutela, alegia».

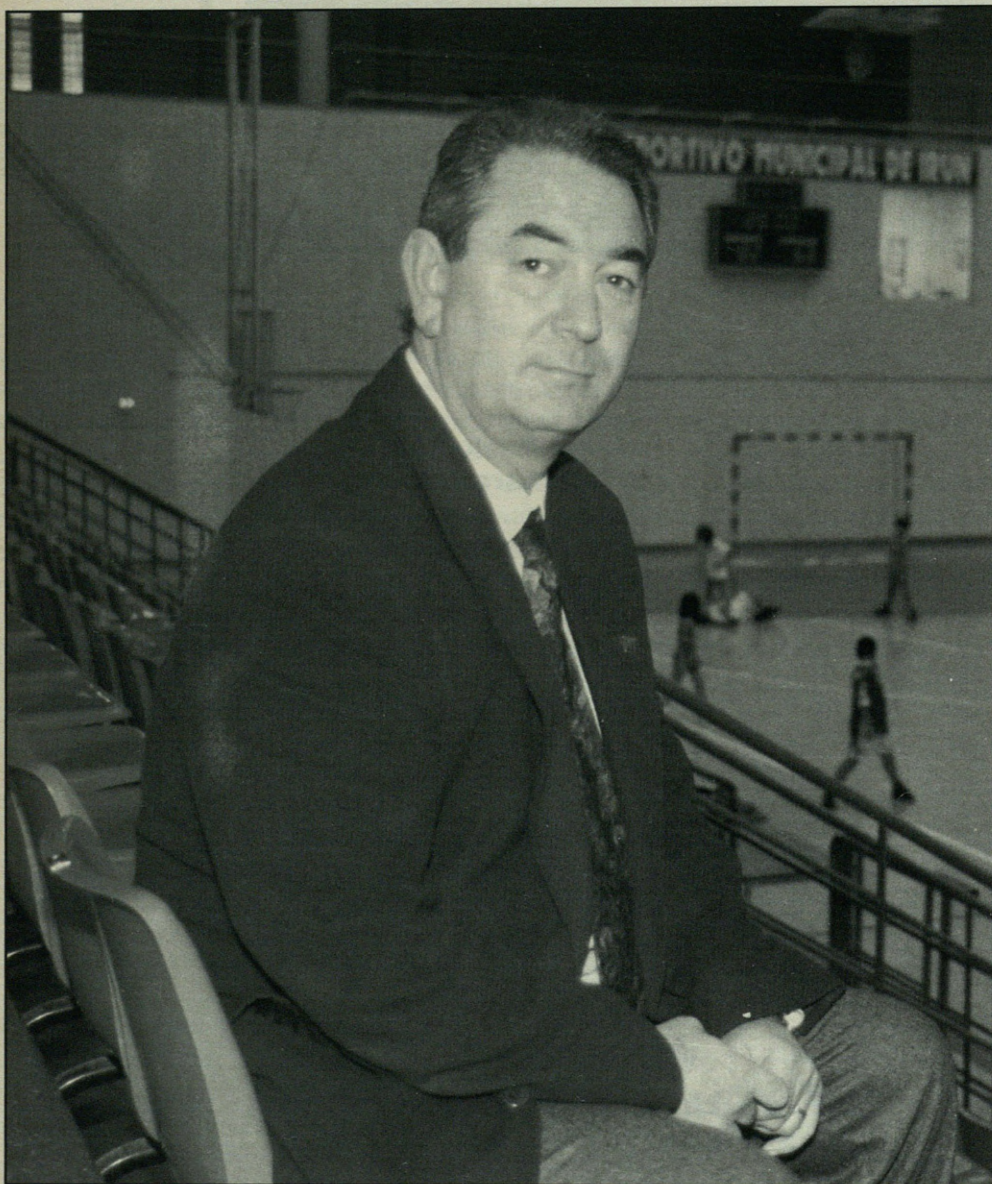
Euskal Herriko hiztegi historiko-politiko honekin ez zaizkio Iñaki Egañari iragana ikertzeko arloak agortu: beste proiektu batean dago orain buru belarri sartuta, eta beronen xehetasunak sekretupean gorde arren, Espainiako Gerrarekin zerikusia duela esan dugu. Egunotan liburudendetan topatuko dugun lanari buruz, akats nabarmena duela adierazi du: «Hiztegiaren sarreran Euskal Herriaren alde argi hitz egiten dut, gero, ordea, dena erdaraz dago idatzia; euskalduna naiz, baina euskaraz ondo idaztea ez zait erraza. Eta hori kontraesan handia da».

«Hiztegiak ez dira objetiboak: RALeren hiztegiak dio euskara dela oso argi ez dagoena edota ulergaitza dena»

ANDER USABIAGA

«Donostian, tamalez, eskubaloirako zaletasunik ez dago, hil egin dute»

■ «Guretzat Urantzu katedrala zen, baina bisitarientzat sofrikario hutsa». (A.: A. Elozegi).

Bidasoa eskubaloi taldeko lehendakaria da, duela hogeiturtetik gora jokalaria gisa hasi bazen ere. Elgorriagarekin luzez izan duten lotura hautsi denean, Bidasoak oraindik txokolatezale jarraitzen duela dio. Taldearen etorkizuna du gogoan.

Esan obi dute klub bateko lehendakariak zenbat eta gutxiago jakin, kasu bonetan eskubaloiaz, are eta hobeto dela.

Zenbaiten jarrera ikusita ez nizuke ezetzik esango, baina nik argi eta garbi daukat nire arduren mugak zeintzu diren. Klub honen izena eta izana segurtatzea da nire ardura, baina teknikoen lan eta irizpideak niretzat sakratuak dira.

Zuk ordea, kirol hau alde guztietatik probatu duzu.

Gazte nintzela Bidasoarekin gazte mailatik hasita, urratsez urrats, senior mailako taldera iritsi nintzen. Oho-
rezko mailara igo nintzen eta denboraldi batzuren bueltan zuzendariekin izaniko ika-mika batzu zirela medio, erabat uztea erabaki nuen, eskubaloï mundutik aldegitia, hain zuzen.

Jokalaria gisa urte go-goangarriak pasa genituen; une haietan gurekin batera Sallesko Egia eta baita La Salle ere goi mailan geunden eta, orain ez bezala, eskubaloï zaletasuna hedatuagoa zegoen.

Urtebeteko bueltan, berri- riz, Bidasoara itzuli zinen, baina bulego lanetara.

Kasualitate hutsa izan zen hura. Jose Migel Arana klubeko fundatzaile eta lehen-dakari zenak kargua utzi eta hauteskundeetan inor azaldu ez zenez, automatikoki eta estatutuen arabera osatu beharreko gestorako kide izatera pasa nintzen, sei zenbakidun bazkidea izanagatik... konturatu gabe. Gestora hura osatu zenetik hogeï urte pasa dira jada eta hemen naukazu, Artalekuko zoko-zulo honetan goiz eta arratsalde.

Zenbat aldiz akordatu naiz San Martzial eskolako praile harekin! Artean eskubaloia zer zen jakin gabe fisikoki jokalaria traza ego-kiak neuzkala iduri eta jokora deitu izan ez balit, auskalo egun non eta zertan nengokeen!

***Kontua da laster hogeï urte egingo dituzula. Zuk bartu zenuen Bidasoa bark gaurkoarekin zeri-
kusirik ba al zuen?***

« Klubaren izena eta izana segurtatzea da nire ardura, baina teknikoen lan eta irizpideak niretzat sakratuak dira »

Ezta ezertxo ere; funtzionamendu aldetik beti seriota-suna ezaugarritzat hartu dugu, baina garai hartan herriko talde xume bat besterik ez ginen; gure aurrekontuak osatzeko herri guztia inplikatzen genuen, baita jokalaria ere; rifa, txartel eta horrelakoekin osatzen genituen. Egun, esate baterako, jokalaria bati klubaren buru-hauste, penak eta zorrak baretzeko laguntza eske joatea pentsaezina da. Egun profesionalak dira eta, goren mailan jarraitu nahi izanez gero, oraindik eta profesionalago izan beharko dute alde guztietatik; baina jokalariez gain, tekniko eta baita kluba zuzendu eta administrazten ari garen guztiok ere bai.

Urantzu pilotalekuko bormek bitz egingo baltute...

Guretzat katedrala zen, baina bisitarientzat, aldiz, jada polikiroldegi itxietan, zolu gozogoetan jokatzen ohituta zuedenentzat sofrikario hutsa.

Ezker pareta eta jendea gainera zetozkien eta baldintza haietan dardarizo batean kantxaratzen ziren. Horrez gain, partidua amaitu ostean aldageletara erretiratzeko, jendeartetik pasa beharra zuten... ia-ia segada bat. Ez arbitroentzat, ezta kanpoko jokalarientzat ez zen batere erosoia Urantzura etortzea. Bakoiitzak bere armak erabili behar ditu eta guk kaiola hartan oïlo lepaluzeenak koldartzen genituen.

Juantxo Villarreal entrenatzaileak jokatu zueneko pasadizo hartaz akordatzen naiz oraindik.

Ez nau harritzen. 85-86 denboraldia zen; arerioa Teka zen eta irabazi beharra genuen titulurako *play-off*etan sartu ahal izateko. Neurketa amaitzeko lau minutu falta zirela, Juantxok kontraerasora bakarrik zihoan tekakide bati baloia kendu zion eta han gertatutako istilua ez zaigu erraz ahaztuko, sekula ez baitzen horrelakorik ikusi. Ondorioz, Villarrealak hamabi partidutako zigorra jasan behar izan zuen, baina, gaitzerdi, partidua irabazi eta sailkatzea lortu bainukenuen.

Artaleku polikiroldegia- ri estreinaldi bikaina eman zenioten gero, ordea.

Urteak generamatzen kiroldegia eraiki behar zutela esaten eta bien bitartean Madrildik urteoro mehatxuka, ohorezko mailan Urantzun jokatzen ez zigutela utziko. Debekua nola hala

N O R T A S U N   A G I R I A

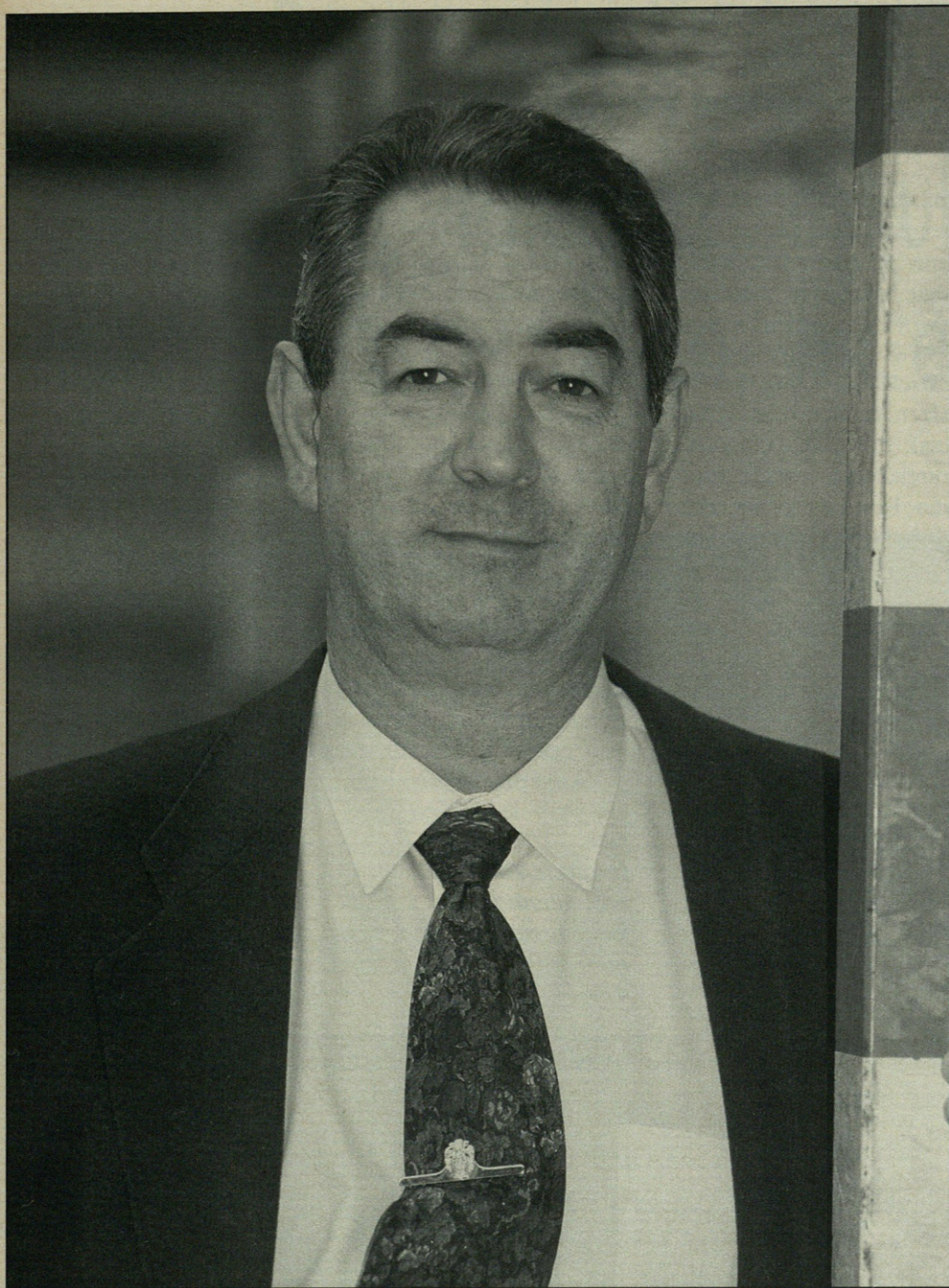
Irundar peto honek berrogeita zortzi urte ditu eta eskubaloï mundutik aparte bizi izan dituenek kasik ez da gogoratzen ● Maria Antonia

Olazabalekin ezkondata dago eta bi seme-alaba dituzte ● EAJko zinegotzia da

Irunen, baina karterarik gabe ● Ogibiderik ez duela dio, baina hogeï urte baino gehiago daramatza, bizitza erdia, Bidasoako urak bideratzen, goizean goiz hasi eta iluntzera arte bertan da egunero ● Irungo alarde ezagunean huts egiten ez duen

horietakoa da, eta berak esan ez arren, emakumezkoak ez parte hartzearen aldekoa, ziur aski ● Bidasoarako enpresa babesle berria bilatzea eta Europarako sailkatzea ditu datorren urterako helburuak

«Espainiarrak bizkar eman dio kirol honi, eta gaixotasun gehienak hortik datoz». (Arg.: A. Elozegi).

atzeratu eta 86-87an, gora etorri ginen. Ordurako eskubaloi mundu honetan ikasi beharrekoaz jabetuta geunden urteen poderioz.

Elgorriagarekin harreman sendoa genuen, etxeko jokalaria bikainak (Juanin, Salcedo, Zuiga eta Mario Hernandez. Denboraldi hartan Obradovic-ek azken

orduan aldegin eta Grubic eta Lakovic ziren gure bi tzerritarrak. Liga hartan Juanin 156 golekin izan zen Ligako jautikitzaille onena. Lehendabiziko titulua eskuetan aldegiteko ordua zela iritzi nion eta kargua utzi nuen.

Bitan utzi duzu Bidasoako lehendakaritza

eta bietan urtea agortu aurretik itzuli zara. Zer dela eta?

Ez dakit ba zer esan. Agian Bidasoa nere amodioa delako, baina erantzukizun horri ezin izan diot izkin egin. Harrokeriarik gabe zera esango dizut, hemen egunero hutsaren truke lanean gabiltzan koadrilaska

bildu izan ez bagenu nekez jardungo ginateke Bidasoaren istorio emankor eta arrakastatsuaz, areago, zer gertatu da Donostian?... Logikoki guretzat baino errazagoa beharko luke talde bat antolatzea, ezta? Zoritxarrez, eskubaloiaaren antolakuntza hutsala da eta, ondorioz, kirol honetarako zaletasuna hil egin dute. Gogoan dut duela urte batzuk Kopako azken fasea Donostiara ekarri zutela eta Bartzelona eta Teka bezalako talde handiak egon arren harmailetan lau katu besterik ez geunden. Tamalgarria da, baina egia bere gordinean; Donostian eskubaloirako zaletasunik ez dago, hil egin dute.

Alde horretatik ezin kezatuko zarete Irun aldean.

Ez ezazula pentsa; Urantzun jokatzen genuenean larehun-bat bazkide kopuruan mugitzen ginen, egun mila inguru dauzkagu. Herri txikia gara eta agian alde horretatik askoz gehiago ezin go da familia zabaldu, baina ez dakizu zuk zeinen zaila den edozein enpresa, lan-tegi, komertzio edo dendara joan eta Bidasoaren bizi-iraupenaren aitzakitan eskupekoak jasotzea.

Garailearen arrimuan gozo, baina tituluen usaina dariola joan beharko, bestela ate asko eta asko ixten ditzizute.

Diru kontutan sartu garenaz, hamabost denboraldi butsik egin gabe zuekin egon ostean, Elgorriagak adio esango dizue denboraldi amaieran.

Urtebete gehiagorako elkarlaguntza sinatuta eduki arren, joan den ekainerako jada euren publizitate irizpi-

de berriak zirela-eta kontratua eten nahi zutela adierazi ziguten. Zer egingo diegu? Esker onez onartu, zapuztuta baina gizalegez, horrenbeste urtean zure sostengua izan denari akordioa inolako istilurik gabe haus-ten erraztu. Gu betirako txokolatzale izango gara. Azken hamabost denboraldi hauetan aurrekontuen zatirik nagusia (% 40) urteoro segurtaturik edukitzeak izugarritzko abantailak ematen ditu, bereziki kanpoko merkatuan jokalaria arrantzara joan behar duzuean.

Ekonomi arloa bermatuta izateak buruko min asko kentzen dizkizu eta, bide batez, gainerako aferatan buru-belarri murgiltzeko parada.

Zenbatekotan, denboraldi bati tajuz aurre egiteko zein diru kopuru da beharrezkoa?

Zehazki zifra bat esaten has-tea ez bide da logikoa. Esate baterako, Europan jokatu ala ez, hortxe dago aurrekontuen gorabeheraren ga-koa.

Normalean Bidasoak Euro-pako lehiaketa batean sartzeko emaitzak lortu be-harko lituzke (Ligako le-hendabiziko laurentzat toki bat izaten da). Kasu horretan ehun eta hirurogei milioi pezeta inguru behar dira itxurazko, itxurazko diot puntan ibiltzeko talde bat osatu nahi baldin bada, be-hintzat.

Aurrekontuez ari gare-nez, Bartzelona, esatera-ko, gugandik atal borre-tan urrun al dabil?

Urrun samar bai; gutxi gora-behera gure aurrekontuak bikoiztu egingo ditu eta Caja Cantabria ere hor nonbait ibiliko da. Kataluniarren

«Villarrealen gaitasuna kolokan jartzea niretzat iraina da». Argazkian, ezkerretan du Villarreal.

kasuan, futbol taldearen sail bat dira. Futboleko bazkide direnak automatikoki esku-baloikoak ere badira. Ge-zurra dirudiñ arren, Palau Blau Granan berebiziko ga-rrantzia duen partiduren baten salbuespena kenduz gero, ikusle gutxi bertara-tzen da neurketak ikustera, baina horrek bartzelonarrei bost axola. Ronaldinho eta Barca futbol taldea ondo joanez gero, ez die beste ezerk ardura.

Publizitate irizpide be-rriak aipatu dituzu El-gorriagak babesa uztea-ren arrazoitzat; baina besterik ere izango da, ezta?

Ni egun Asobaleko (esku-baloi taldeen batzordea) le-hendakariordea naiz. Era-kunde horrek kontrolatzen

du goitik behera eskubaloi profesionala. Aurten den-boraldia hasi aurretik Canal Plusek partiduen eskubi-deak erosteko egin zuen es-kaintza onartu ala ez, bilera hartan, ezezkoaren alde nik bakarrik bozkatu nuen.

Espainiarrak bizkar eman dio kirol honi, eta gaixota-sun gehienak, bai ekonomi aldetik eta zer esanik ez zaletasuna eta giroa susper-tzeko orduan, hortik datoz. Babesle batek bere hitzar-menaren balioa publizitate denboran neurtzen du, bai-na publizitateak eragina izan dezan, jendeak begira egon behar du eta nik sarri esan ohi dudanez, Canal + telebista ezkutua da. Zen-batek ikusten dute ostiralero «Sportmania» teleaioa? Kate honi eskertu behar zaio egi-

ten ari den lana, besteak beste, partiduen errealiza-zioa izugarri ona delako; futbolarekin bezala sekula ikusi ez ditugun angelu eta ikuspegitik erretransmiti-tzen dituzte partiduak.

Baina berriro ere diotsut, alferrik gabilta audientziak gora nabarmen egiten ez du-ten bitartean. Adibide esan-guratsu bat: Irunen ba al da-kizu zenbat telekodifikatu dagoen, zenbat abonatu? Hirurogeita hamar; eta ho-rietarik batek daki zenbat diren futbolzale edota fil-meak ikustea gustuko du-tenak. Hitz batean, sekulako azpikeria egin digula tele-bistak. Hala ere, Zorionez, Canal Plusekin hitzartuta genuen akordioa beste te-lebista kateetara zabaldu da. Euskal telebistak ere he-mendik aurrera, Bidasoa Lagun Aro eta UPV-Barakal-doren partiduak zuzenean eskaintzeko modurik izango du.

Bi liga eta iaz, azkenean,

“Jokalariek gero eta profesionalago izan beharko dute; baita kluba zuzendu eta administratzen ari garen guztiok ere”

«Txokolatezale izango gara beti, azken hamabost urteetan aurrekontuak ia ziurtatuta izatea abantaila handia da»

Europako Kopa. Tenore bonetan klub boni bere benetako neurritz kanpoko helburuak ez al zaizkio exijituko?

Jendeak ez daki edo, itsutasunak jota, ez du ulertu nahi Bidasoak orain arte lortu duena kasik mirari bat izan dela. Diru kontuak lehen aipatu ditugu eta frogak agerian daude. Azken urteotan atzeritarren fitxaketekin zorte handia izan dugu, baina konturatu orduko eskuetatik kendu egin dizkigute.

Wenta, Kisselev, Jovanovic, Svensson... eraman eta arazoa larriagotzen doa. Oraino eskubaloilari europarrak estatuko ligara etortzeko irrikitan ibili dira eta orain Alemanian sekulako dirutzak eskaintzen ari zaizkie jokalariei.

Beraz, guretzat merkaturia, lehen mailako jokalariena hain zuzen, gero eta eskurazina bilakatu da da. Yugoslabiarrak, suediarak, sobietarrak eta abar. denak Bundesligatik jaso dezaketenen eskaintzen zain daude, noski, eta guk horiekin lehian sartzea ezinezkoa dugu.

Beraz, etorkizuna ilun samar ageri da?

Kontua da jendeak ohartu behar duela besteak biderkatzen ari diren bitartean guk justu-justu, neurriko aurrekontuen barnean segi

«Jokolari gisa urte gogoangarriak pasa genituen Bidasoan; une haietan gurekin batera Salleko Egia eta baita La Salle ere goi mailan geunden eta, orain ez bezala, eskubaloizaletasuna hedatuagoa zegoen».
(Argazkia: Alberto Elsoegi).

behar dugula. Bidasoa klub serio bat da eta ez dugu ez zorrik, ezta handinahikeriak eragindako zafallirik onartuko.

Geure jarraitzaileek zera ulertu behar dute: denboraldi honetan Bartzelona bezalako talde batek jada Liga Txapelketa poltsikoan izatea arrunt logikoa dela; aitzitik, gu goian egoteak kataluniarren etxean zerbait oker dabilela esan nahiko lukeela.

Ondorioz, denboraldi bonetan taldearen ibilerak zure ustez ez dira kritikagarriak?

Zorakeria askotxo entzun ditut dagoeneko. Jarraitzaile

bakoitza entrenatzaile bat da eta irabazteak, irabazteak besterik ez die balio. Juan-txo Villarrealen gaitasuna kolokan jartzea, esate baterako, niretzat iraina da, eta ezjakitunaren seinale; edota Peru ez dabilela ihazko taiman, lesio luze batetik aterala kontuan hartu gabe edo Olalla «pakete bat» dela entzutea...

Ni sarritan sutan jartzen naiz alde askotatik horrenbeste lerdokeria entzun ondoren, baina, tira, guk helburuak argi eta garbi daukagu.

Zeintzu dira helburu horiek?

Batetik, Elgorriagak utzitako

hutsunea betetzea, babeslerik gabe ez baitago aurrera egiteko modurik. Alde horretatik, guk bidea egin dugu eta nik uste dut datorren urteko martxoa aldera etxe bakarra ez bada, lagunkidetzaren bat lortuko dugula bizpahiru enpresa-etxerekin.

Kirol mailan, titulu bat lortu nahi dugu; Liga joan zaigu eta ondorengo aukera Eguberrietan Asobal Kopan daukagu. Tituluren bat lortu nahi dugu eta, bide batez, Europar sartzea, horixe da gure jomuga momentu honetan.

MARTIN AGIRRE

ARGIA

ASTEKARIAREN

GEHIGARRIA

MAHAIA

1.605. zenbakiaren gehigarria / 1996eko abenduak 22

Kutixien kofradian

ERREDAKZIOA:
MIKEL ASURMENDI,
UNAI LOIDI,
ARRITXU ZELAIA,
ANDONI URBISTONDO.

ARGAZKIAK:
GARIKOTZ GARAIALDE

DISEINU ETA MAKETAZIOA:
ANTZA SAL

INPRIMATEGIA ETA FOTOMEKANIKA
ANTZA SAL

- Gozoen kalitatea, irudiaren gain ●
- Catering enpresak: kantinetatik urrutiko sukalde erraldoietara ●
- Nafarroa eta Arabako mahatsetik dator eguberriotarako xanpaina ●
- Elkarte soilak baino gehiago gastronomi kofradiak ●
- Aturrik ematen dio zaporea Baionako urdaiazpikoari ●

Gozoen kalitatea, irudiaren gain

Euskal Herriko tradizioetik jasotako gozoez gain, Amerikatik ekarritako txokolatea eta mairuen ekarpen gozogileak eragindakoa aurkitu ditugu hemengo konfitaritzan. Bertako lehengaiaetik abiatuta, bide luzea egin du euskal gozogintzak, kanpoko teknikak ere bereganatuz. Honen historian bidaiatu dugu, egungo merkatuaren ezaugarriak ere jasoz. Bidaia gozoa.

KORDOBAKO kalifa Abderraman III. ren amona nafarra zen. Gaur egun Euskal Herrian —eta oso aspalditik, gainera— egiten diren turroiek berriz, jatorri arabiarra dute. Ez da ipuina, egia osoa baizik. Baina Kordobako kalifaren garaiaetik, gabon jai hauetan jango ditugun turroietara urte askokoren alde dago, eta tarte horretan, euskal gozogintzak bilakaera handia izan du bere jatorrizko egikerari inguruko herrietatik hartutako gauzarik onenak erantsi dizkio.

Denak ondo nahastu eta ore goxo-goxo bat presatu du, urte luzetako lanaren eta jakituriaren emaitza. Edozein herritako konfiteriaren erakusleihoan ikus dezakezu emaitza hori, eta ez gabonetan bakarrik, urte guztian zehar ere bai.

Ezer izan badu ona eta famatua Euskal Herriko konfiteritzak, «*genero ondratua eta kalitatezkoa erabiltzea izan du*», Jose Mari Gorrotxategi gozogilearen esanetan. «*Euskaldunok estetika ez diogu bainbeste inportantzia ematen, askoz garrantzitsuagoa*

izan da guretzat kalitatea. Imajinazio eta estetika aldetik beste kultura batzutan gu baino artistagoak izan dira, baina euskaldunok gozoa, jateko erabiltzen dugu». Horrelaxe batzen du tolosarrak Euskal Herriko gozogintzaren ezaugarri nagusia, eta ondo daki zer dioen, jaio ere Tolosako konfiteria zaharraren gainean egin baitzen.

Menderik mende, euskal gozogileak inguruko kulturetatik onena hartzen jakin du: gozogintzarako teknika eta osagairik onenak. Hartu, eta ondoren be-

re eguneroko lanean mairuski erabili ditu. Horrela, kanpotik hartutako teknika eta osagaiok bertakotu egin dira, eta azkenean euskal tradizioaren ezaugarri bihurtu ere bai.

Baina dena ez da izan kanpoko generoa. Euskal Herriko gozogintza bertako erara eta bertako gaiekin hasitakoa da, nola bestela. Bertako irin, arrautza, azukre, esne, gurin, gantz eta esnegainak izan dira osagai, eta hauekin baliatu behar izaten zen besterik ezean, artean gozogintzak ofizio moduan existitzen ez zuen garaian.

Pipar-opila (zenbait gozotegitan oraindik ere egiten dutena), intxaursaltsa, gatzatu edo mamia, konpota eta tankerakoak sartzen dira euskal jatorria dutenen artean, kanpoko osagai eta eraginak heldu baino lehenagoko postreak. Arabako Errioxan adibidez, hurrekin egiten zen intxaursaltsaren gisako beste gozo bat. Horietako jaki bat, gatzatua, inguruko beste kulturetan ezagutu ez duten postrea da. Izan ere, gatzatua gazta egiteko prozesuan tarte bat da berez, gazta egiteko esnea mamitu egin behar izaten baita lehenengo. Baina euskaldunok bakarrik jan izan dugu gatzatua

bere horretan. Orain beste herri batzuetara ere zabal-duta egon arren, mamia «*geure meritua*» dela uste du Gorrotxategik.

Kanpoko eragina aipatzen hasita, mairuek euskal konfiteritzari egin dioten ekarpena ezin da ahaztu. Hasteko, konfitariaren ofizioa bera ekarri zuten mairuek. Ez da gutxi. Horrekin batera teknika eta osagai berriak ere bai, gozogintzan ezagutza handia izan du-eta beti mairu herriak. Gurera etorri eta euren arrastoa utzi zuten gozogintzan: almen-dra eta bestelako fruituak erabiltzea, mermeladak, fruta azukreztatua egiteko teknika, garrapinatuak egitekoa...

NAFARROAKO TURROIAK

ARABA eta batez ere Nafarroako gozogintza tradizioan ikus daiteke arrasto hori lehenik, baina gerora baita gainerako euskal probintzietan ere. Haiei zor dizkiegu Araban hain ezagunak diren fruitu konfitatuak eta Markinako kokoteek, edo Areatzako guardiazibilek -batzuk aipatzearen- gainean izaten duten azukre hauts zuria -zuringo eta azukrez egina-. Nafarroan aspalditik egiten diren almendrazko turroi eta tortak ere, mairuek utzitakoak dira.

Nafarroan, gaur egun urri egon arren, almendra

jaso izan da, eta almendra haiei arabiarrek ekarritako teknika berria aplikatu besterik ez zegoen han eta hemen turroi nahiz tortak azaltzeko: Lizarrako ezizko turroiak, Zangotzan berreskuratu dituzten Teobaldoren tortak edo Iruñeko royo turroiak, adibide batzuk besterik ez dira. Royo turroia, oraindik ere aintzina-ko artisau eran egiten dute Iruñean, ezti ilunarekin.

1500. urte inguruan, Nafarroan baziren jada konfiteroen ordenantzak,

Tolosako museoan arkeologia eta pastelak

GOZOGILEAREN lanbidea zer izan den eta nolako bilakaera izan duen ikusteko, Tolosako Gorrotxategi Konfiteri Museoan baino egokiagorik nekez topatuko da. «*Konfiteritzan erabili izan den teknika, ofizioa sortu zenetik makinismoa eta elektrizitatea heldu bitarteko teknika*» erakusten dituela dio Jose Mari Gorrotxategik, gozogintzako maisu handi eta museoaren jabeak. «*Erabili diren tresna eta lan sistemak, eta izan duten bilakaera*».

Konfiteritzako lan guztiak artisauak berak egiten zituen garaietako kontuak nahiz tresneria ikus daitezke Tolosako museoan: txokolatea egiteko teknika eta tresnak, kafea xigortzeko erabil-

tzen zirenak, gurin eta esnegainentzakoak, karameluak egitekoak... eta baita pattarrak distilatze-ko alanbikeak ere. Garai batean, horiek guztiak eta gehiago izan baitziren konfitariaren egitekoak.

Zabala izan da benetan konfitariaren lanbidea. Baina zein zabala eta zenbat lanekoa izan den jabetzeko, argizarigintza ezin ahaztu. Hau ere ederki jasoa dago museo honetan. Izan ere, argizarigintza konfitariaren lanarekin erabat uztartua izan da oraintsu arte. Are

gehiago, horixe izan zen sasoi batean konfitariei lanik gehien ematen zien eginkizuna, kandela eta argizariak pastel gozoak baino kontsumo handiagokoak ziren garaietan. Konfitariak ezia behar izaten zuen bere lanerako. Erleen aberaskari ezia banandutakoan, urtu eta argizaria egiten zuen. «*Argizariarekin kandelak eta argizaioletarako eskubildua nola egiten ziren ikus daiteke museoan*». Eta turroien inguruko guztia ere bai, jelatuak nola eta zerekin egiten ziren...

eta ordurako, gozogileari dagokion zeregin moduan azaltzen zen turroigintza. Turroiak, beraz, mairuek ekarriak bai, baina hain aintzinatik bertan eta bertako almendrekin egiten direnak izanik, ezin esan ez direla euskal tradiziokoak.

Antzeko zerbait gertatzen da txokolatearekin ere. Kakaoak Ameriketara du jatorria, baina Euskal Herrira iritsi orduko, bereganatu egin zuen euskaldunak, eta harrezkero, txokolatea asko egin eta gehiago erabili izan

da euskal gozogintzan. Lapurdi eta Gipuzkoako gozogintza izan dira bereziki txokolateroak. Ezin zitekeen bestela izan, Compañía Guipuzcoana de Caracas famatuak Gipuzkoara ekartzen baitzuen bere kakao guztia.

Gaur egun Euskal Herrian ezagutzen dugun pasteltigintza berriz, Europako ohituretatik ikasia da. Bai pantxineta, eta baita euskal pastelak eurak ere -izena hala eduki arren-, frantsesak dira jatorrian. Euskal pastela

Pipar-opila, intxaursaltsa, gatzatu edo mamia, konpota eta tankerakoak sartzen dira euskal jatorria dutenen artean

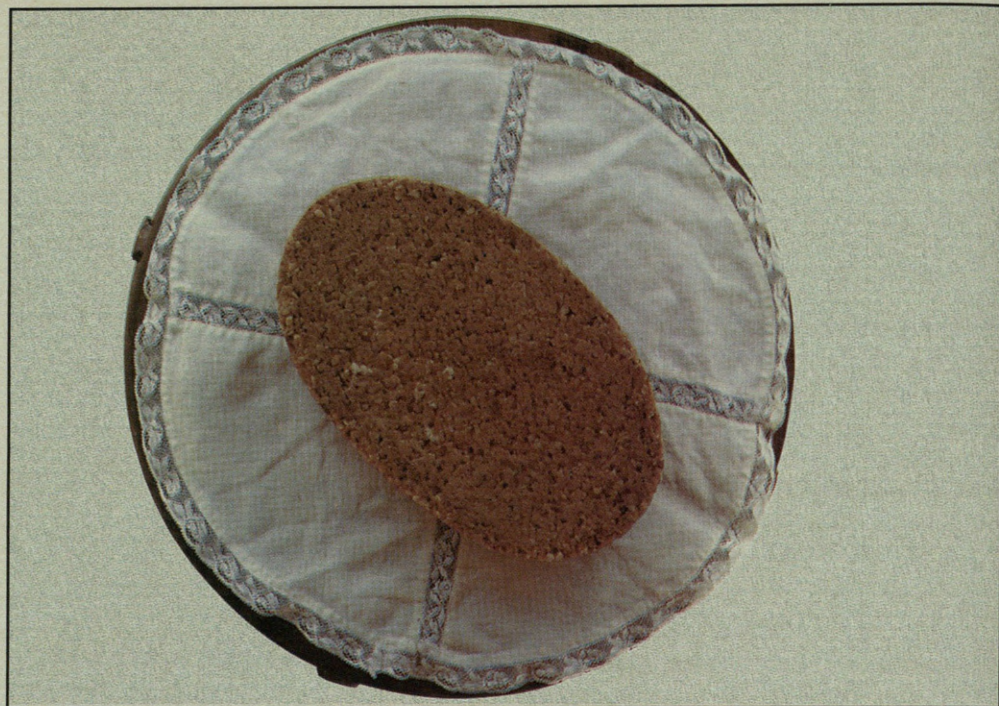

oso antzinakoa da bai, baina jatorrizkoa ogiz egiten zen. Mende honetako konfiteritzak gaur ezagutzen dugun modukoa egin du.

Azkenean, kontua zera da: handik eta hemendik jasotakorekin, nahiz bertakoarekin, euskal konfiteritzak gaur eguneraino heldu den makina bat gozo sortu duela, batez ere konfitariaren ofizioa jaio zenetik hona. Horien artean bitxiak, herri bakoitzean sortu diren berezitasunak izango dira. Oraindik ere asko eta asko mantentzen dira, nondik eta nola sortuak diren jakin ez arren.

Ezagunak dira: Markinako kokoteak, Bergarako tostoi eta errellenoak, Azkoitia nahiz Donibane Laitzuneako makarroiak, Areatzako guardiazibilak, Azpeitiko inazioak, Tolosako xaxu, teila eta zigarrilloak, Gasteizko vasquito eta nesquitak, Oñatiko peregrinoak... Horiek, ezagunenak aipatzearren.

Herrietako gozogin-

Peregrino izenez ezaguna den pastela ere euskal konfitaritzaren ekoizpenetako bat da. Oñatiko gozogintzaren adierazgarrienetakoa da gogo hau.

tzaren berezitasun hauei eustearen alde, ahalegin handia ikusten da gaurko gozogileen artean. Areatzan adibidez, mende honen erdi ingurura arte egiten ziren guardiazibilak, baina gerora

galdu egin ziren. Aurten ekin diote berriro ere egiteari Zamakona okindegian, Ipizki Kultur Taldekoen egin zioten eskariaren ondorioz, eta oso ondo saltzen ei dira.

Markinan, Bernardo Aretxabaletak bakarrik hartzen du gaur egun kokoteek eskatzen duten behar guztia, bestela ez bailioke inork jarraituko ohiturari; eta Zangotzan tortak egiteari

Inazioak, Gipuzkoa tarta eta patatazkoak

SUKALDEAN dena asmatuta dagoela esaten zuen Jose Maria Busca Isusi gastronomoak. Gozogintzan ere antzeko zerbait gertatzen da.

Azpeitian, adibidez, galdera hori buruan zera-bilela, eta makina bat aproba egin ondoren, inazioak asmatu zituen Inazio Jabier Egaña gozogileak. Harrezkero, Bergara errelleno eta tostoiekin edo Markina kokoteekin lotzen den bezala, Azpeitiko konfiteritza bertako santuaren izena dara-

maten gozo hauei lotua dago. Alde bakarra, zera da: Azpeitiko inazioak orain 25 urteko kontua dira; besteak, auskalo noizkoak.

Hojaldrezko tartaleta bat almendrazko orez bete zuen Inazio Jabier Egaña, gainean ere almendra xerak ipini, labean sartu eta horrelaxe jaio ziren inazioak. Gozogintzan eguneroko erabiltzen diren lehengai nahiz oreak hartu eta beste modu batean konbinatzea da, azken finean, gauza berriak atera-

tzeko bidea.

Horrela, produktu berri bat sortu zuen, bere berezitasun eta izena lortu dituen. Dena dela, Jose Mari Gorrotxategik dioen legez, *gauza bene-benetan berria sortzea oso zaila da*. Ez omen dago ezer ehuneko ehunean berririk, nahasketa berriak baizik.

Gipuzkoa izeneko tarta ere horrelaxe jaio zen, 1994ko apirilean. Gipuzkoako konfiteroak elkartu, eta denen artean tarta berri bat sortu zuten: forma eta izen berri bat, baina orain

arteko tartagintza tradizioari jarraitzen dion eran eginga hau ere, *brise* pasta eta almendran oinarritua. Nork daki; urte batzuk barru, akaso, tarta hau probintziarekin identifikatuko da.

Arabian aldez, orain arte artisau-gozogintzan sekula erabili gabeko osagaiekin aprobak eginez, hasiak dira berrikuntzaren bideak urratzen. Gasteizko Sosoaga gozogileak patataz eginiko postreak badi-tu: bai tartak, eta baita patatazko teilak ere.

ekin zioten orain dela lau bat urte, Aramendia gozotegian, XIV. mendeko Nafarroako gorteko sukaldarien liburu-ruetarik berreskuratua. Proportzio eta formulazio berarekin egiten dituzte gainera tortok.

Ondo saltzen direla eta estimazio handiko produktual direla diote gozogileek. Hala ere, zenbaitek onartzen du ohituragatik ez balitz, ez liratekela hain ondo salduko. Alegia, gaur egunean gozogintza modernoak egiten dituen beste gozo batzuen alboan ez luketela zer eginik izango, tipikoak ez balira. Hala gertatzen omen da kokoteekin, eta baita guardiazibilekin ere. Guardiazibilak egiten Bilbon ere hasi ziren, baina han ez ziren saltzen. Areatzara, ordea, kanpotik joaten da jendea haiek erostera, bertan tipikoak direlako. Beste kasu

Nafarroan aspaldidanik egiten diren almendrazko turroi eta tortak mairuek utzitakoak dira

askotan, oparitarako saltzen omen dira gehienbat. Hala gertatzen zaie Bergarako errelleno eta tostoiekin, eta antzera Azpeitiako inazioekin ere. Lagun eta ezagunei opari egiteko erosten dira batez ere.

ERAKUSLEIHO TXIKIA

GOZO tradizional hauek mantenduko badira, salmenta beharrezkoa da. Famatuena eta estimatuena, ez dute horrenbesteko arazorik euren burua ezagutzera

ematen; gainera, euren jatorrizko herritik kanpora ere saltzen dira, kafetegi eta abarretan. Baina gehienek, gozotegiko erakusleioa besterik ez dute. Oso merkatu txikia.

Hori dela-eta, lehengo azaroaren 16an Tolosan egin zen konfiteri azoka bezalakoak oso baliagarritzat jotzen dituzte bertan parte hartu zuten gehienek. Salmenta onak izan ziren, eta jendetza handia. Euskal Herriko txoko guztietatik hara joanda, herrietako artisau gozogintzaren espezialitateak bildu ziren Tolosan. Euren produktuak ezagu-

tzera eman eta artisau gozogintzari bultzada bat emateko balio izan zuela uste dute. Hala ere, ezin izan zuten parte hartu gonbidapena jaso zuten guztiek. Familiarteko negozio txikiak izanik, zaila izaten da askorentzat gozotegia utzita azokako postu bat hartzea egun batez.

Hau izan da Hego Euskal Herrian era honetako azoka bat egin den lehen aldia, eta datorren urterako ere antolatzekotan dira Tolosan. Dena den, Iparraldean tradizio handiagoa dute era honetako azokek. Lehiaketa moduan antolatzaren dira Iparraldekoak.

Gozogintzako azoka berezirik ezean, bestelako artisau azoketan mugitu behar izaten dute gozogilek, edo Euskal Herri osoan gero eta ugariagoak diren ertaroko azoketan.

Gure sukaldaritza ezagutu eta dastatzeko inon diren errezetarik onenak

MANUAL DE COCINA ECONOMICA VASCA - José Castillo
 LAS SETAS: DEL BOSQUE A LA MESA - J.A. Muñoz
 DONOSTI PINTXO A PINTXO - Pedro Martín
 EL BACALAO • RECETARIO DE PYSBE - J.M. Zaldumbide
 LA COCINA DE ANGELITA - Angelita Alfaro
 RECETAS DE COCINA DE ABUELAS VASCAS - José Castillo
 RECETAS DE 200 COCINEROS DE SOCIEDADES VASCAS - José Castillo
 VIEJAS RECETAS DE NUESTROS CASERIOS - José Castillo
 RECETAS DE PESCADO - José Castillo

Catering enpresak: kantinetatik urrutiko sukalde erraldoietara

Guztioi atsegin zaigu amak etxean prestatutako bazkari goxoa dastatzea. Janari prestaketaz arduratzen diren enpresak, etxean ez bazkaltzearen hutsunea betetzen saiatzen dira gaur egun. Euskal Herrian badira taldeentzako menu ugari eskaintzen dituzten hainbat enpresa. Eskaeraren igoeraren eraginez, salneurria nahiko txikitu egin da. Prestakuntza, enpresako sukalde erraldoietan egiten da.

JANARI prestaketa eta banaketa enpresek talde edo kolektiboek eskaintzen dizkiete beren produktu eta zerbitzuak. Zamudioko Gastronomía Baska enpresako kudeatzaileak, Fernando Gazpiok dioenez, «gure ohiko bezeroak ikastolak, enpresetako sukaldeak, jatetxe edota kafetegiak eta abar izaten dira. Talde hauetako partaideen kopuruak aldakorrak dira oso; beraz, ez dugu bezero mota finkorik». Ildo beretik, Oiartzungo Etxeko Janak enpresako kudeatzaileak, Joseba Lasherasek, «guk aterpeetan, herri afarietan, kongresu eta antzekoetan zerbitzatzen dugu» adierazi digu.

Enpresa hauek bazkari eta ospakizun berezietarako ere prestatzen dituzte janariak, Bizkaiko Gastronomía Baska catering enpresaren kasu, baina noizbehinka soilik.

Catering enpresetan janariaren prestakuntza egiteak du lehentasuna, baina beste hainbat zerbitzu ere eskaintzen dituzte, bezeroak hala eskatuz gero. Zerbitzu osagarri horien artean daude prestatutako janaria zerbitzatzea edo garraiatzea. Fernando Gazpioaren esa-

netan, «eskaera bakoitza guztiz ezberdina da. Bezeroak sukalde propioa badu, guk lehengaiak eta langileak jartzen ditugu; baina bezeroak sukalderik ez badu, enpresako sukaldean prestatzen dugu janaria. Garraioa kasu gehienetan ematen den zerbitzua da eta zaintzaz arduratzen diren langileak ere eskaintzen dizkiogu bezeroari».

Bezeroak egindako

eskaria prestatzeak lan handia dakar. Alabaina, behin edo beste zalantzan jarri izan da enpresa hauek prestatutako janariaren kalitatea; bezeroek eskatutakoa modu egokian prestatzeko astirik ez izatea aipatu ohi da arrazoi edo aitzakia gisa.

Kalitateari dagokionez, Fernando Gazpio kudeatzaileak dio «nahiko ona dela pentsatzen dut, guri dagokigunez behintzat».

Kontuan izan behar da kompetentzia gero eta zabalagoa dela sektore honetan, eta bezeroei daukazen hoberena eskaintzen ez badiezu ez duzula bezero horrekin berriro lana egiteko aukerarik izango.

Catering enpresek janaria egunez egun prestatzeko helburua dute, baina askotan ezin dute helburu hori bete. Fernando Gazpiok baieztatzen duen mo-

Catering enpresetan janariaren prestakuntza egiteak du lehentasuna, baina beste hainbat zerbitzu ere eskaintzen dituzte. (Argazkia: Garikoitz Garaialde).

duan, egunero prestatu beharreko bazkari kopurua oso handia da eta produktua ongi kontserbatzeko nahitaezkoa da produktua izoztea edota produktu aurrefabrikatuak zerbitzatzea bezeroari. Gazpioren esanetan, «eguneroko janak zerbitzatu nahi ditugu, baina garbi dagoena da, adibidez, ezin ditugula txipiroi freskoak zerbitzatu, ezinezkoa delako. Hala ere, nire ustez bezeroak gure lanak mugak badituela badaki eta horregatik gustura izaten da, normalean, eskaintzen diogun janarekin».

Etxeko Janak enpresako Joseba Ibaseta kudeatzaileak ere bat egin du Fernando Gazpiok aipatutakoarekin. «Egunero zerbitzatzen ditugun janarien erdia gure enpresan egiten ditugu, baina beste erdiak beste enpresa bati prestatze-

Hilabete osorako menu aberatsa

Catering enpresek halako menu jakin batzuk eskaintzen dituzte; aukera gustukoa ez izanez gero bestelako janaririk prestatzeko ere eska dezake bezeroak.

Oiartzungo Etxeko Janak enpresak hilabete baterako aurreikusten dituen menuen artean, aniztasuna da nagusi. Barazkiak, arraina, haragia eta lekak tartekatzen dira eguneroko bazkarietan. Lehenengo egunean, etxeko arrai zopa eta eskalope bat dasta daitezke.

Bigarrenegun, azenario krema bitxia eta hegaluze enpanadila jan ahal izango ditugu. Hirugarren egunean, lekak hartzen diote txanda barazki kremari, dilista erregosi batzuekin. Egun honetan biga-

ren platera limoiarekin hornitutako legatza izango dugu.

Laugarrenegun, aldiz, porrupatata eta albondigak saltsan; eta asteko azken egunean, arroza tomate eta hirugiarrarekin eta oilasko izarrak saltsan.

Pasta, garbantzuak, babarrunak, makailua eta abarrik bada eguneroko bazkarian eta janari bitxientzako ere bada tarterik, krabarroka pastelaren kasu. Bestalde, postrea ere kontuan hartu beharrezkoa jeneroa denez, ez dira horretaz ahaztuak. Fruta eta yogur zapore gabekoak nahiz zaporeduak dira ohiko postreak eta gazta irasagarrarekin ere prestatu ohi dute.

ko eskatzen diogu, ezin ditugulako bazkari guztiak hemen egin». Kalitatearen inguruan, Joseba Ibasetak ahal den handiena eskaintzen dela uste du. «Gure enpresan sukaldaritza ar-

tesanala egiten dugu, hau da, etxekoaren oso antzekoa egiten saiatzen gara, baina lana pilatzen denean, normala da, nire ustez, egunero egindako produktuen kopurua murriz-

tea. Prestatu beharreko bazkari kopurua asko igo-tzen bada, produktu aurrefabrikatu edo izoztuak zerbitzatzea izaten da obiko irtenbidea. Hala ere, produktu izoztu edo aurrefa-

Agnes de Cleves

Oligitum

Viña Egozcue

RUA ROMANA z/g.
Tel.: (948) 71 24 06 • Faxa: (948) 74 00 50
31390 OLITE (Herriberri) - NAFARROA

ANVA

Getariako Txakolina

JATORRIZKO IZENDAPENA

Hondarribi zuri eta
Hondarribi beltz mahatsen
orpoetatik datorren,
Getariako Txakolina

brikatuak abal diren maila txikienean zerbitzatzen ditugu».

Janariaren prestaketa sukalde handi batean egiten da. Lehengaiak eta janaria ur beroko zirkuito baten bitartez berotzen dira kaxuela handi batzuk erabiliz; labe handi batzuk ere erabiltzen dira arraia eta haragia presatzeko.

ESKAERA GORANTZ

AZKEN urtetan, *catering* enpresentzako eskariek goruntz egin dute nabarmen eta honek salneurriaren beharpena eragin du. Janari bakoitzaren prezio zehatza zenbatekoa den jakitea ezinezkoa da, «*eskatzten den janaria ezberdina delako bezeroaren arabera*» Gastronomía Bascako Fernando Gazpiok azaldu digunez.

Bezeroaren eskaria jasotzen denean, eskatutakoaren arabera aurrekontua ematen zaio. «*Gure enpresan 8.000 bazkari inguru prestatzen ditugu egunero eta kopuru horretan, jakina, bainbat eta bainbat aurrekontu daude*». Zerbitzuen eskariak ere azken salneurria guztiz alda dezake. Bezeroak janaria prestazea bakarrik eskatzen badu, salneurria tikiagoa izan ohi da. Bezeroak janaria garraiatzea eta zerbitzitzea eskatzen badu, azken salneurria «*nabarmen igo-tzen da*», argitu digu Fernando Gazpiok.

Etxeko Janak enpresako Joseba Lasherasek, berriaz, beste honako hau zehaztu digu: «*300 pezeta ingurukoa izan ohi da bazkari bakoitzaren prezioa. Salneurri hau, bestalde, asko alda daiteke. Guk 3.000*

Janariaren prestaketa sukalde handi batean egiten da. Lehengaiak eta janaria ur beroko zirkuitu baten bitartez berotzen dira kaxuela handi batzuk erabiliz. (Argazkia: Garikoitz Garaialde).

bazkari inguru prestatzen ditugu egunero».

Janari banaketa eta prestaketa egiten duten enpresa gehientsuenak 80ko hamarkadaren hasieran sortu ziren Euskal Herrian. Fernando Gazpio kudeatzailearen esanetan, «*gaur egun, oraindik zabaltzen ari den sektorea dela esango nuke, industri arlo nabiko berria baita*». Zamudioko Gastronomía Baska enpresa 1983an sortu zen, «*diru in-*

bertsio handirik egin gabe. Janaria garraiatzeko baliabideak erosten ez badi-tuzu egin beharreko inbertsioa ez da oso handia. Horregatik daude janari prestatuntzan lan egiten duten bainbat enpresa».

Etorkizuna modu baikorrean ikusten du Fernando Gazpiok eta bere ustez «*konpetentzia handia ego-teak sektoreak urtetik urtera hobera egitea eragingo du, zalantzarik gabe*».

Bizkaiko Gastronomía Basca enpresak 8.000 bazkari zerbitzatzen ditu egunero; Gipuzkoako Etxeko Janak-ek, 3.000 inguru.

Gipuzkoako Etxeko Janak enpresa duela 5 urte jaio zen «*famili enpresa txiki baten modura eta aurreikuspen ekonomiko garrantzitsuak egin gabe*» Joseba Lasherasek kudeatzaileak dioskunez. Gaur egun, ordea, hasierako famili enpresa hura asko handitu da eta 100 langile aritzen dira egunero janariak prestatu eta banatzen. Etorkizuna «*nabiko ongi ikusten dugu, konpetentzia handia izan arren. Pasa den urtean, 300 milioi pezetako fakturazioa izan zuen enpresak; kopuru garrantzitsua zalantzarik gabe*» Joseba Lasherasek dioenez.

BAZTER GUZTIETARA

BIZKAIA eta Gipuzkoako bi enpresa hauek Euskal Herriko bazter guztietatik jasotzen dituzte zerbitzu eskariak. Gastronomía Baska Bizkaia, Araba eta Gipuzkoa ditu merkatu nagusienak, lehenbizi aipatutako bi herrialdeak batik bat. Oiarzungo Etxeko Janak enpresak, Gipuzkoa, Nafarroa, Bizkaia eta Lapurdin ditu bezero nagusienak. Gipuzkoa eta Nafarroatik jasotzen ditu eskari gehienak, baita Baiona eta Donibane Lohizunetik ere tarteka. «*Merkatua gero eta zabalagoa izatea onuragarria da gure enpresarentzat*», Joseba Lasherasek dioenez. Egungo presakako bizimoduak ez du denbora sobrante askorik uzten etxean lasai bazkaldu ahal izateko. Enpresa hauek direla medio, ordea, etxeak bezalako otorduak egiteko moduan gara.

Araba eta Nafarroako mahatsetik dator eguberriotarako xanpaina

Dom Perignonek hasi zuen bideari jarraitu diotenak asko dira, horietako batzuk badira Euskal Herrian ere, Arabar Errioxan eta Nafarroan zehatzago. Batzuk cava izendapenetik kanpo, eta besteak izendapenarekin, gehienak ardoaren produkzioaren osagarri dute cava ekoizpena. Produkzio txikiak artisauki egitea ahalbidetzen diote.

GABONETAKO txin-txina egiterakoak hartu kaba boteila eta begiratu ondo, agian Euskal Herrian egiten denetako bat ari zara edaten, Kataluinakoa delakoaren ustean. Posiblea da, cava egiten duen ardandegi bat baino gehiago baitira Euskal Herrian.

Aspalditik da ardo apardun honen oihartzuna gure lurrotan, Nafarroako errege eta Champagneko dukeak izan ziren Teobaldarren dinastiaren garaian, herrikide zuten Dom Perignonen bideari jarraikiz saiakuntzaren bat edo beste egin egin omen ziren. Baina ez da gaur egun den cava-gintza ez da ordukoaren arrastoa, Kataluniatik bueltan baitatorkigu 80ko hamarkadaren hasi ziren cava ekoizten Euskal Herriko zenbait ardandegi.

Euskal Herrian diren cava bodegak - guztiak ardoarentzako Errioxa jatorrizko izendapenaren barne dira-, batzuk cavaren jatorrizko izendapenarekin, eta lortu ez dutenek kategoriko ardo apardun modura kaleratzen dira. Bost herri dira Euskal Herrian cava egin dezaketenak, Arabar Errioxako Biasteri, Moreta eta

Euskal Herrian cavagintzan ari direnak Errioxako mahastiak dituzte lehengai nagusi. Bost herri dira Euskal Herrian cava egin dezaketenak: Biasteri, Moreta, Oion, Mendabia eta Viana.

Oion, eta Nafarroan Mendabia eta Viana. Herri hauek guztiak Errioxa izendapenaren barne dira.

Kataluniako Penedese-ko Kontseilu arautzailearen esku ohi da zein cava izenean kaleratu eta zein ez. Harritzekoa ez denez, izendapenetik kanpo daudenek ez dute oso begi onez ikusten Penedese-ko Jatorri Izendapena.

La Puebla de Labarka

cava izendapenetik at da, hangoa den Luis Casado Bodegako Jesus Astorgak dioenez, «1986an arautu zuten cava non egin zitekeen. Politika babestailea egin zuten, eta ordura arte cava egiten zituztenak bakarrik onartu zituzten, Oion, Haro, Biasteri... Beranduago cava egin nahi izan dugunoi ez digute utzi izendapena jasotzen, nahiz eta hemendik kilometro batzutura egi-

ten dutenaren antzera egin guk ere». Ondorioz Luis Casado Bodegako Jaun de Alzate deritzon marka ezin dute cava izenarekin kaleratu, horrelakoetan kategoriko ardo apardun modura bakarrik izendatu daiteke. Noski, hau cava baino kategorio maila txikiagoa da.

Euskal Herrian diren cava upelategien artean gehien ekoizten duena Oiongo Faustino Martinez da, urtean

Txin-txin egin aurretikoak

CAVA bodegatik atera eta ez luzera edatea komeni da, denboraren poderioz galdu egiten baitu irabazio baino. Horregatik, cava sartu irten handia duten dendetan erostea gomendatzen dute adituek.

Etxean gordezterakoan, toki ilun eta, gora behera handirik gabeko tenperatura freskoa mantentzen duen lekuetan edukitzea komeni da.

Cava edateko kopa kolorerik gabekoa izan behar, eta zenbat eta finagoa hobeto. Lerdena eta luzeska, oinarritik goiko ertzetaraino behar bezain besteko luzee-rarekin.

Cavak 8 gradutara bere *bouquet* osoa gordetzen du, hala ere egokiagoa 6 gradutan edanez gero.

Brut eta brut nature, aurrez zizkamizka, hojaldre, ostra, kanapeak... eta antzekoekin edatea gomendatzen da. Erre-serba handiko cavak hegazti eta haragi zuriei laguntzeko omen egokiak. Brut gorria aldiz foie, eta ehiza platerentzat. Eta azkenerako, postreeta-rako erdi-lehorra omen ondoen egokitzten dena.

Cava edaten dutenen artean hain preziatuak diren burbuilak bigarren irakinaldian sortzen dira. (Argazkia: G. Garaialde).

200.000 botela kaleratzen baititu. Baina kontuan izan behar da ardogintzan ere esanguratsua dela Faustino Martinezek duen indarra. Bodega gehienek osagarri modura dute cavagintza, adibidez Luis Casadon urtean kaleratzen dituzten 300.000 ardo botelien aldean cavarenak 8.000 besterik ez dira. Bada bat Mendavian, Mainegra izeneko cava bakarrik ekoizten duena, urtean 25.000 botela inguru ekoizten ditu. Huskeria, Penedes eskualdean egiten diren 125 milioi botela aldean.

Salmenta kopuru txiki hau, gezurra badirudi ere abantaila da hein handi batean, cava hau guztiz artisaui egiteko aukera es-

gure helburua. Bodega honetakoak eta Luis Casadokoak beraien bezeroen artean katalanak ere badi-rela aitortu dute harroasun puntu batez. Arrazoiak: cava, lehen Katalunian egiten zen modura egiten omen dute; artisau erara. «Katalanek ez dute guk egiten dugun modura egiterik, ez baitute artisaui egitko astirik».

Katalan batzuek gain badituzte bestelakoak ere, Faustino Martinez kenduta (atzerrira ere exportatzen omen), gehientsuenek ingurukora mugatzen dira. Mainegra Bodegakoek Nafarroa dute jomuga, bertan saltzen baitute beraien produktioaren %80, eta gainontzekoa Gasteiz eta Gipuzkoa aldean merkaturatzen omen.

ERRIOXAR CAVAREN ETORKIZUNA

ERRIOXAKO cavaren etorkizunaren inguruan arandegietan era guztietakoa eritziak daude. Ondarrekoaren aburuz, «Errioxako cavak etorkizun ona du. Orain arte cava guztia Katalana zela zirudien, baina jendea gero eta adituagoa da, eta gustuko duena

SUKALDARITZA ESKOLA

- *Sukaldaritza kurtsilo trinkoak: maila desberdinak*
- *Aurrez eskatutako janariak: luntx, bataioak, ...*

Kurutziaga, 40 • Tel.: (94) 620 04 27 • 48200 DURANGO (Bizkaia)

Mahastietatik etiketa jarri bitarteko bide luzea

Cava gehienek antzeko bidea jarraitzen dute mahastietatik botailari etiketa jarri bitartean. Cava ona lortzeko oinarritzkoena ardo zuri ona egitea da, horretarako mahatsa ez du oso heldua izan behar, cavari bizitasuna ematen dion garraztasun puntu egokia lortu nahi bada behintzat.

Ardoa egin ondoren, hondarrak kendu eta legami berezia eta azukrea nahasten zaio. Jarraian botailatan sartu ohi da, metalezko tapa jarri eta bigarren irakinaldia eragitea da asmoa. Irakinaldiarekin, azukrea CO 2 bihurtuko da. Boteila ongi itxian ohi denez irakinaldian gasa ez da kanporatzen, ondorioz hain preziatuak diren burbuilak sortu ohi di-

ra eta baita txanpan botilek hain berea duten presioa ere.

Riman, hau da boteila etzanik pilatuak gorde ohi dituzte, «*zenbat eta denbora gehiago hobe*» dio Jesus Astorgak. Ateratzeko une preziatua heltzen denean, botailan den hondarra kendu beharra dago. Tradizioaren arabera boteila ondo astindu behar da uhertu arte eta ia buruz behera jartzen dira hondar guztiak boteila leporantz joan daitezen. Egutero buelta zortziren bat eman behar 15-30 egunez hon-

dar guztia boteila muturrean pilatu dadin. Horrela gertatzean, botailari lepoa moztan zaio hondar guztiak kendu eta behin betiko kortxoak jarri ohi zaio. Tradizionalki horrela egiten bada ere ardandegi askotan prozesu hau mekanizatua dute.

Kortxoak jarri aurretiko une horrek berebiziko garrantzia ei du, botailaren lepo-moztean isuri den cava nola betetzen denaren arabera, brut, brut-nature, extra-lehorra, lehorra edo erdi lehorra lortuko da. Ireki berri den beste

boteila batekoaz bete ez-kero brut-nature izena hartuko du, hau da, gehituta-ko azukrerik gabeko cava izango du, eta berezkoa duena ezin izan litroko 6 gramo azukre baino gehiago.

Betetzeko ardo eta azukre jarabea erabiliz gero, azukre tamainaren arabera aldatuko da, litroko 15 gramo baino gutxiago brut, extra-lehorra 12-20 gramo bitartean, lehorra 17-35 bitartean, 33-50 bitartekoa erdi-lehorra eta azkenik gozoa litroko 50 gramo azukre baino gehiagorekin.

Prest da cava edateko, eta zenbat eta lehenago hobe. Urteko ardoaren modura, denbora igaro ahala galdu egiten baitu cavak.

cava hartzean behera jaitzea da eta ez gora

Kontrakoa dio Luis Casadoko Jesus Astorgak: «*Nik uste ez dela cavagintza Errioxaren etorkizuna, baina hala ere osagarri modura eta zure eskaintza zabaltzeko baliagarria iruditzen zait. Katalanek ho-*

rretan urteetako abantaila hartu digute, guk beraiei ardo beltzak egiten bezala.

Maine-grako Abel Su-

berbiolak ezin esan etorkizunik ez duenik, cava baka-rik egiten baitute, duten familiako ardandegian:

«Eduki behar duguna kalitate da. Ezin dugu cavagile handien mailan jarri, kalitate eta prezio egokia mantendu behar ditugu.»

Gabon hauetan bodega hauek urtean ekoizten dutenaren ia % 60 salduko dute. Txin-txin egiteko modukoa.

Gamarra
Ostalaritza Eskola

C.I.R.erako errepidea, z/g - 01510 GAMARRA (Gasteiz)
Tel.: (945) 25 85 25 / 25 81 00 - Faxa: (945) 28 19 02

ANVA

MARCOS
panificadora

OKINDEGIA
eta
GOZOTEGIA
etxekoak

Urdaburu kalea 2.b % 52 95 98 LEZO
Ubarburu P.4-5 Pabiloiak - 27 Industrialdea % 45 09 66 MARTUTENE
Alegorrieta etorbidea 33 % 27 48 48 DONOSTIA
Zumalakarregi 14 % 51 07 85 PASAI ANTIXO

ANVA

Elkarte soilak baino gehiago gastronomi kofradiak

Kapa eta txapela jantzita, noizean behin egunkaritan pertsonaia ezagunen bat ohorezko kofrade egiten dutenean agertu ohi direlako izango ditu gogoan askok gastronomi kofradiak. Ez dira horretara bakarrik mugatzen ordea, urtean zehar gastronomi produktu baten inguruan hainbat ekintza antolatu ohi dituzte: lehiaketak, azokak, egun bereziak eta tankerako ekintzak dira kofradien funtsa.

EZ da oso argi zein izan zen Euskal Herriko lehenengo kofradia, Baionako Urdaiazpikoarena edo Miarritzeko Operne. Diotenaren arabera, bata lehenago sortu omen zen, baina besteak lehenago eman omen zuen izena. Dena dela, 1958an sortu ziren kofradia haietatik gaur egunera arte bide luzea egin da.

Duela bizpahiru urte arte 15 kofradia batzen bazituen Fecogak (Federacion de Cofradias Gastronomicas), egun beste 10 gehiago dira elkartekide. Osasuntsu dira beraz kofradiak, beste batzuk sortzeko proiektuak ere bidean dira, hala nola, legatzarena, txakolinarena...

Kofradikideak gastronomia produktu edo gairen baten inguruan batu ohi dira, makailua dela, izokina dela, txerria dela nahiz beste edozein jaki dela, hura hartu eta sustatze lana bere gain hartu ohi dute.

Eibarko Makailuaren Kofradiako Angel Elizondok dioenez, «*Eibarren makailua nabiko platera garrantzitsua da. Lehen lehiaketak antolatu ohi ziren; udaletxeak antolatzen zituen. Baina urtean urtean parte hartzea txikiagoa*

Argazkiko jantzia eraman ohi dute Gastronomía Kofradiako kideek. Hau jantzi izan dute besteak beste ohorezko kofrade diren Juan Mari Arzak eta Luis Irizarrek. (Arg: Gari Garaialde).

izan da eta lagun batzuren artean, guk antolatzea erabaki genuen. Ondorioz duela biru urte sortu genuen kofradia lehiaketak antolatu eta egun onak pasatu abal izateko.

Elkarte gastronomikoetako jendeak kofradia ugari osatzen baditu ere, bestelakoak ere badira. Euskal Herriko Bildotsaren kofradia artzainek osatzen dute, eta Sakanako Txisto-

rrarena inguruko harakinek bultzaturikoa da. Batzuk kide gutxik osatzen dituzte, adibidez Makailuaren Kofradia 10 lagunek osatzen dute, baina askoz handiagoak ere badira esaterako 300 kide dituen Gastronomía Kofradia.

Urtean kofradiek hainbat ekintza antolatu ohi dituzte, lehiaketak, defendatzen duten produktuaren eguna, jardunaldiak eta antzekoak. Gastronomía Kofradiaren kasua berezia da euskal sukaldaritzaren hiztegi entziklopedikoa kale-ratu baitute, baita hileroko aldizkaria ere. Urte bat kapitulo bat, horrela banatzen dute beren jarduera. Fecogako kide den kofradia bakoitzak urtean egun bat antolatu ohi du, egun horretan beste kofradietako kideak gerturau ohi dira antolatzaileen produktuaren ingurura. Adibidez abenduaren 15ean Gastronomía Kofradiaren egunean bildu ziren beste kofradikide gehienak.

Beraien kapa, txapel eta gainontzeko osagarriak bereiztu ohi dituzte. Kofradiaren egunean jantzi ohi dituzte, Gastronomía Elkartekoek Erronkariko artzainen jantzia hartu dute oina-

rritzat, kapa, txapela, eta eguzki lorea dute jantzien osagarri.

Sakanako Txistorrakoe kapa gorria, txapela eta Sakanako eskudoa daramate, «batzuei barregarria egingo zaie, baina guri ez zaigu axola, guk beraiek baino hobeto pasatzen baitugu» dio Juan Mari Gomez kofradiako Maisu Handiak.

Kofradia bakoitzaren egunean aukeratu ohi dituzte ohorezko eta merituzko kofradeak. Ohorezkoak gehienetan pertsonaia ezagunak izan ohi dira, Euskal Herriko Bildotsaren kofradiak aurtengo kapituloan Izaskun Bengoa txirrindularia, Patxi Anton gastronomoa, eta Maixa eta Itziar trikitilariak izan ditu ohorezko kofrade. Hernaniko Tolare Sagardo Kofradiak, iaz izan zuen lehenengo kapituloa, bertan Juan Mari Arzak, Ane Igartiburu, Mariano Ferrer eta Joxean Tolosa pelotaria izan ziren ohorezko kofradeak, hauek barrika gainean sagardoaren inguruan lan

Aurtengo martxoan bete zuen lehen kapituloa Hernaniko Tolare Sagardo Kofradiak. (Arg: Etxarri).

egingo dutela zin egin behar izan zuten.

Euskal Herriko Bildotsaren ohorezko kofradeak ere zin egin behar izan zuten, «Gure herriko bildotsa munduan izan daitekeen baragirik boberena, natu-

ralena, defendituko dudala zin egiten dut» hitzak ahotan hartuta.

Ohorezko kofrade ez, baina kofradiakide ia edozein izan daitekela diote kofradi gehienek. Luis Mokoroa, Gastronomi Kofradiako lehendakariak argitu duenez, «gure kofradia edozeini irekia da, beste bikideren babesa behar du, eta lana egiteko gogoia besterik ez». Sagardoaren kofrade izatea are errazagoa omen, «kuota ordaindu, eta

beste kofradiek antolatzen duten festetara urtean bi aldiz joatea besterik ez da behar kofradikide izateko» dio Tolareko Imanol Larretxeak.

Urtean urtean, bai kofradeakideak, baita kofradiak ere gehituz doaz. Horrek gauzak birplanteatzea eskatuko omen, izan ere, hilean bizpahirutan kofradia egunak izatea eta asko bada, kofradia kopurua gehitzeak areagotu egingo ditu bisita egun hauek.

Duela bizpahiru urte arte 15 kofradia ziren Fecogan, egun uztira 35 kofradiak osatzen dute gastronomi kofradien elkarte

MARTIKO

- ✓ Ahatetan espezialitatuak
- ✓ Baserriko produktua

Ahate gibela ● Urdaiazpikoa ● Ahate paparra ● Ahate hegalkak ● Ahate izterrak ● Izoki keztatua

Zalain poligonoa, Bera (Nafarroa). Tel.: 948 - 63 07 00. Faxe: 948 - 63 12 13

Aturrik ematen dio zaporea Baionako urdaiazpikoari

Frantziako hego-mendebaldean hasi, eta Aturri ibaiaren ondoko bailaretan eraldatzen dira Baionako urdaiazpikoak. Bi erakunde, Inpaq eta Baionako patzuergoa arduratzen dira Baionako urdaiazpikoaren promozioaz. Orotara, 1.000.000 urdaiazpiko inguru produzitzen dira Bayonne deritzon zigiluarekin.

BAIONAKO urdaiazpikoa oso estimatua da. Jaki goxo hau sustatu nahian ari dira orain. Bere ekoizleek bat egin dute azken urteotan Europako merkatuan lehiatzeko. Bayonne Patzuergoan bilduak eta antolatuak, Inpaq-en bitartez jasotzen dute administrazioaren sustengoa.

Haztea, hiltzea, gatzitzea (jaki-bihurtzea), eta banaketa ongi burutzeak ematen dio Baionako urdaiazpikoari bere ospea. Horretarako, txerri hazle eta egile guztiek, Patzuergoa eta Inpaq direlakoek jarritako arauak ongi bete beharra

dute. Kontrolak eta analisiak produzioaren maila guztietan egiten dira.

Laborantza administrazioak, Baionako urdaiazpikoak bete behar dituen baldintza guztien kontrol zehatz bat darama Certi-Sud erakundearen bitartez.

Baionako egiazko urdaiazpikoa dastatuko badugu, honako ezaugarriak bete behar ditu jaki preziatu honek: Txerrien jatorriak Frantziako hego-mendebaldekoa izan behar du derri gorrez. Akitania, Pirinio-Erdia, Poitu-Charentes edota hauen inguruko muga-departamendue-

tan haziak izan behar dira txerriak. 22 dira guztira departamenduak. Lurralde mugatu honen barruan aurkitzen dute txerriek elikadura egokiena. Txerrien elikaduraren % 60 zerealez osatua da, baita zerealen zahiaz ere. Urdaiazpiko honen koipearen kalitate ona ziurtatzeko, elikagaiek ezin dute % 1,9 baino azido linoleo gehiago eraman. Era berean, txerri-hazleek, debekatua dute arrain-koipea edota abere-hirinak urdeei jatera ematea.

Hazkuntza lekuetatik hiltzietara kontu handiz eramaten dira txerriak. Azken 12 orduetan jan gabe garraiatuak dira, eta txerri bakoitzak bere hazkuntza-txostena darama berekin.

HAZKUNTZA ESKUALDEA

URDEAK akatzen diren bitartean, hiltegiko langile espezializatuak, beraien jatorria, txostena eta egoera aztertzen dituzte. Hil ostean, urde zatiketa zehatz eta zorrotza egiten da. Espezialistek honako irizpideak hartzen dituzte kontutan: urdaiazpikoak izterezur buruaren 7 zentimetro azpitik moztua izan behar du. Urdaiazpikoak ezin izanen ditu ez petekia, ez hematoma, ez hausketarik izan. 8,5 kilo izan behar du gutxienez. Urdaiazpikoaren haragiak arrosa kolorea eta homogeneoa behar du izan. Bere gizenak, berriz, zuria, trinkoa eta 10 milimetro edo gehiagokoa. Gizen honek ezin du azido-linolioaren % 15 baino gehiago ukan. Gatzitze tratamenduaren bitartean, urdaiazpikoa 5 gra-

Baionako patzuergoak labela erdietsi nahi

BAIONA izeneko urdaiazpikoa (Le Jambon de Bayonne) gorde eta sustatu xedean, ari dira lanean Inpaq eta Baionako Patzuergoa (Consortium du jambon de Bayonne). Inpaq (Interprofession Porcine Aquitaine) Pabeko Laborantza Ganbarak kudeaturiko erakundea da. Syndicat de defenese du jambon de Bayonne bezala ere ezagutua.

Baionako Patzuergoan egile mota ezberdinak biltzen dira. Hainbat Baionako urdaiazpiko egile bereizi beharra dago hortaz: egile industrialak direnak batetik,

artistak bestetik eta baserrikoak azkenik.

Frantziako hego-mendebaldean (Sud-Ouest), 2000 txerri-hazle daude. Urdaiazpikoa ontzen duten 22 lantegi; 100 bat artisau, eta baserritar txerri-hazleak, bestalde.

Txerria hazi, hil eta jaki bihurtzea da baserriko egileen berezitasuna. Orotara, 1.000.000 urdaiazpiko produzitzen dira Bayonne izena eta lauburua daraman zigiluarekin.

dutan egoten da.

Urdaiazpikoak bere ziguarekin ateratzen dira hiltzietatik, beren agiria ondoan daramatela. Agiri honek, urdaiazpikoak bihurtze tratamenduan (prozesuan) daudela ziurtatzen du.

ATURRI ARROAN EZINBESTEAN

BAIONAKO urdaiazpikoaren ontze lekua Aturriko arroa da; Baiona urdaiazpikoa izanen bada, eskualde honetan egina izan beharko. Eta kokapen geografiko mugatu honetan egina izanagatik bereizten da Baionako urdaiazpikoa.

Baionako urdaiazpikoak, Frantziako hegomendebaldean hazitako txerrien izterrak dira. Urdaiazpikoaren transformazioa, hots, gatzitzea, sukatzea, hezurgabetzea, hala zatitan nola xerretan bihurtzea, berriz, Aturri ibai ondoko bailaretan egin egiten da.

Zona honek Pirinio Atlantikoa osoa hartzen du, baita Landak, Gers eta Pirineo Garaia ere bai. Baionako urdaiazpikoaren produkzio lekua, ozeano Atlantikoak, Pirineo mendiek eta Aturriaren arroak zedarrituta dago hurrenez hurren.

Urdaiazpikoak ontzen eta ekoizten diren lantegiak aipaturiko zonaldeetan eraike behar dira ezinbestez. Horrexegatik, gaur egun, Frantziako urdaiazpiko ekoizle gehienek bertan ireki dituzte enpresa berriak.

Lantegi hauek gertuko jarraipena egiten diote urdaiazpikoaren tratamendu

Artisauek beren eskualdeko txerria transformatzen dute batez ere. (Argazkia: Garikoitz Garaialde)

edo prozesuari. Txerrikiaren egoera eta kalitatea ondo baieztatu ondoren, gatzitze lanari ekiten diote. Egiteko honetan datza urdaiazpikoaren berezitasunetako bat, hau da, Aturri-arroko gatzagetako gatzak erabiltzen da jaki preziatu hau ontzeko. Gatzak bertako behar da izan ezinbestean. Lapurdi eta Biarnoko gatzagak oso dira entsutetsuak aspaldidanik.

Ontze tratamenduan, gatzaz gainera, bertako es-

peziak eta lurrin naturalak erabiltzen dira. Urdaiazpiko kilo bakoitzak gatzak kopuru neurtu bat eraman behar du: 0,2 gramo kilo bakoitzeko. Azukrea ere gehitzen zaio; gatzaren % 2ko proportzioan.

Urdaiazpikoak gela klimatizatueta jartzen dira. Urdaiazpikoaren desidratazioa tenperatura apaletan burutzen da; betiere gatzaketa homogeneo baten kontrolpean. Honen segidan, berezko lurrina eta

kolorea lortu aldera, urdaiazpikoak 18 eta 25 graduko geletara eramanez izaten dira. Jarraian, aieratze egoki baterako prest daudelarik, lehortegietara eramanez dira.

Ontzearen araberrako tratamendua eskatzen du urdaiazpikoak orain. Uneon hartzen ditu Baionako urdaiazpikoak bere berezko ezaugarriak: lurrina eta samurtasuna. Behar izanez gero, azala ez dadin sobera gogortu, irina eta gurinaz tolestuta izaten dira ere bai.

URDAIAZPIKOAREN LABORATEGIA

EKOIZPEN tratamenduak 7 hilabete dirau guztienez. Aldi honen ondoren, espezialistek aztertutak izaten dira, lurrinaren finta-sunak ematen die espezialisteei erdietsitako jaki-kalitatearen tamaina.

Hau guztia, laborategietan egiten da. Industrialak dela, artisauak dela, etxekoa dela, Baiona izeneko urdaiazpikoaren ekoizlea, arau hauek betetzera behartua dago. Izanez ere, urdaiazpikoa ondus gero, bai Inpaq-ek bai Bayonne Patzuergoak, kontsumitzailearengana iritsiko den urdaiazpikoak baldintza guztiak ondo beteak izateaz arduratzen baitira.

Urdaiazpiko bakoitzak kalitate kontrol-zigilu guztiak berekin eraman beharko ditu, merkatuan izen horrekin salduko bada. IGP (Indication Gographique Protégée) delakoa da hain zuzen Baionakoaren zigilua-agiria.

Baionako urdaiazpikoak sona handia izan du

Baionako urdaiazpikoaren ontze lekua Aturriko arroa da; Baiona urdaiazpikoa izanen bada, eskualde honetan egina izan beharko

«Katalunian edo
Bretainian ez bezala,
euskal etxaldeetan
guhaurrek egin izan
dugu urdaiazpikoa
betidanik, eta baita
saldu ere»
Battit Loyatho

betidanik. Itsasoak eta mendiak ezaugarri apartekoa eman bide izan diote bertako urdaiazpikoari. Egungo ekoizle berriek lehenengo baserritarrek erabilitako ontze-moldea gaurkotu dute.

URDAIAZPIKO 'INDUSTRIALA'

BAIONAKO urdaiazpiko ekoizleak dira; besteak beste, Chevalier eta Montagne Noire izenekoak. Euskal Herrian, Biarno eta Landesetan paratu dituzte bere lantegi handiak: Donepaleun, Sauvater, Orthez eta Ubosse herrian. Chevalier enpresa egileak, asteen 15.000 urdaiazpiko ateratzen ditu merkatura. Montagne Noire izenekoak, berriz, 10.000 inguru asteen. Frantzia osoan merkaturatu ondoren, Europakoa dute helburu orain. Baionako ziguilua berebiziko esanahia du Europako merkatuan, baita horrexetan ahalegindu ere ekoizleak

Industrialen ondotik, artisauak daude. Batetik bestera dagoen diferentzia produkzioaren tamaina da. Industrialek aipaturiko eskualdeetatik ekartzen dituz-

«Urdaiazpikoa txerriaren % 23 baino ez da. Urdaiazpiko ez den beste txerrikiarekin badago zeriginik» dio Loyathok. (Argazkia: Garikoitz Garaialde)

te txerriak, artisauak berriz, beren eskualdeko txerria transformatzen dute batez ere. Eskualde bakoitzeko hiru urdaiazpiko-artisau daude. Txerri-hazleekiko harreman hurbilago bat mantentzen dute hauek.

Etxeko urdaiazpikoaren egileak ere badaude. Jean Battit Loyatho eta Maite Charriton ditugu txerri hazle eta egileetako batzuek. Jean Battit Loyatho, duela hamabost urte txerri hazkuntza lanetan hasi zen. Orain bost urte, berriz, txerria sortarazi, hazi, hil eta eraldatu egiten du: «Katalunian edo Bretainian ez bezala, euskal etxaldeetan guhaurrek egin dugu urdaiazpikoa betida-

nik, baita saldu ere. Orain, Europak jarritako arauak bete behar ditugu, balere, ekonomikoki merezi du nork bere txerri hazkuntza eraldatzea».

Merkatu lehia handia dela badaki Loyathok. Alabaina, Baionako urdaiazpikoaren izena eta sona, egile eta enpresa handiek soilik eurenganatzeari penagarria litzateke, bere ustez. Honelako dio berak: «Gure urdaiazpikoak ez du oraino jatorri-izendapenik ez babesik Europa mailan. Hau xe da Baionako urdaiazpikoa egiten dugun guztion helburua. Industria handiek eta Frantziako Gobernuak egiteko hau beren esku

hartu badute, gure urdaiazpikoak laster erdietsiko du merezi duen labela. Laborariok ere profitatu behar dugu abantaila hau».

Kari honetara, Aturri arroaren magalera gero eta enpresa gehiago eraikitzen joandira. Agian, txerriak hazten dituzten gero eta laborari gehiago animatuko dira ere txerria jaki preziatu bihurtzen. Ez dezagun ahaztu, txerria bere osoan baliatzen dela. Loyathok zera dio: «Urdaiazpikoa txerriaren % 23 baino ez da. Urdaiazpiko ez den beste txerrikiarekin badago zeriginik. Hor dira, pateak, txingarra edo hirugibarrak, solomoak, tri-pakiak, lukainkak...»

ORAIN ARGIA REN HARPIDEDUN EGINEZ GEROR

HAUETAKO

OPARIREN BA

ESKURATUKO DUZU

DOHAINIK

ANTTON OLARIAGA

Alukiss

BASOTIK EDANEZ

IDAZLEEN PIZTIARIOA BARRUAN

ercin

ALUKISS-BASOTIK EDANEZ

ANTTON OLARIAGA

POSTERRA (63 x 43): GERRA AURREAN ARGIA REN HARPIDEDUN
ZEN FAMILIA BAT SUPAZTER ONDOAN.

KIOSKOAN BAINO

%20a MERKEAGO

ARGIA REN HARPIDEDUN IZAN ZAITEZ

ANTTON OLARIAGAREN
ALUKISS - BASOTIK EDANEZ

ARGIA REN POSTERRA

HARPIDETZA TXARTELA

☎ (943) 37 15 45

FAXA: (943) 36 10 48

IZENA _____ 1. DEITURA _____

2. DEITURA _____ TELF. _____

HELBIDEA _____ POSTA KODEA _____

HERRIA _____ HERRIALDEA _____

BANKU EDO AURREZKI KUTXA _____

SUKURTSAL HELBIDEA _____ SUKURTSAL ZKIA. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D

Kontu zenbakia

HARPIDETZA SARIA

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria

12.100 pzt

Ipar Euskal Herria

685 libera

Espainia 12.100 pz

Beste Atzeriak

15.750 pzt

Airez 24.850 pzt

Euskal Kulturaren

URTEKARIA ere

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15

LASARTE-ORIA 20160

Euskararen kale bazter ilunak

ABENDUAK 14an Bilbok gaboneta-ko ohiko postal itxura ageri zuen; postal horretan jende prozesio luzeak nabarmen zitezkeen, batik bat komertzio handien barrunbetara sartzeko gonbidea luzatzen duten argi dizdiragarrien arrastoari jarraika. Hiriaren sapaia estaltzen duten ornamentu guztien azpian ere bazen ordea, beste postal bat osatzeko moduko gairik: EKBren manifestazioa. Euskararen ohiko postala kolore eta eduki diferenteez ornitu dadin eskatuz bildu zen jendea bertara, eta kultur politikan niri-niri egiten duten egitasmo erraldoien inguruan baztertuta geratzen ari diren ildoen defentsan.

«Eman euskarari berea» zioen lema nagusiak, eta «Hemen gaude, plangintzarik gabe» modukoak oihukatu zituzten, gabon giroko kantu eta letra zaharren antzera, euskarak bizi duen errealtateari ere aspaldi batean jarritako kolplak urtez urte errepikatzen direla era-

kutsiz. Betiko musika eta partitura, beraz: «*Administrazioek ikusi egin behar dute herritarrek euskararen aldeko politikan aurrera egitea nabi dutela eta blokeo egoera hauetatik atera behar dugula*». Alorrez alor normalizazioa erdiesteko partitura noizko?

BILBOKO El Corte Ingles denda goitik behera jazten duten milaka eta milaka argien artean pasatzen denak ondo uler dezake egoeraren nondik norakoa: euskararen zirkuitu ofizialean zehar mugitzen den korrontea ez da egun nahikoa normalizazioaren hariak gori-gorian jarri eta bonbila pizteko. Eta kulturgintzaren eskapariateak berriz, El Corte Ingles dirudi, argiz gainezka eta indar gehiegi pilatzen duela. Bateko eta besteko korronte desorekak behin eta berriz erre egiten du fusiblea, eta egoera honen aurrean Eusko Jaurlaritzak nahiz Nafarroako Gobernuak, fusiblea aldatzeaz

gain, ezer gutxi egin dute, hots, ez diote inondik ere zirkuituari bere osotasunean erreparatu eta korrontearen banaketa modu orekatuan antolatu. Eman euskarari berea. El Corte Inglesek erakusten duen oparotasunak euskararen kale bazter ilun eta gaizki argiztatuak uzten ditu agerian, eta horietan zehar egin zuen bidaia manifestazioak.

Euskarazko prentsa aspaldian dabil itzaletik ezinean, egiturak sendotu eta proiektuak garatzeko nahikoa korronterik heltzen ez zaiola, eta argi mozketak pairatuz

Alfonso Irigoien hil da. 1929ko azaroaren 14an jaioa, filosofia ikasketak burutu eta Euskaltzaindian hasi zen. Berari egokitu zitzaion akademiak kaleratzen zuen «Euskara» aldizkaria berritzea. 1958an bertsolari txapelketak antolatzeari ekin zion. Antolatu, baimenak eskatu, gaiak ipini, aurkeztu... txapelketen makinaria martxan jarri eta indartzen aritu da urtetan. Hau dela eta, duela hiru urteko Bertsolari Egunean omen-
du zuten, Santiago Onaindiarekin batera. Euskaltzain osoa zen.

FUSIBLE askotxo erretzen ari dira, bien bitartean. Prentsaren alorrean hainbat aldizkari Eusko Jaurlaritzaren dirulaguntzarik gabe geratuko dira aurtén, «Egan» eta «Hegats» adibidez, deialdian zehazten zenez urtean lau ale ateratzen ez dituztelako. Beste hainbat argi indarra motelduko zaie, laguntzetan % 15eko beherakada nozitu ondoren. Eta oro har, aldizkarigintzara 66 milioi pezeta zuzenduko dira, 1996rako aurrekontuetan aipatzen ziren 80 milioi pezeta baino 14 milioi pezeta gutxiago, beraz. Bilbon egoteko arrazoiak soberan izango zituzten noski, multzo honetakoek ere.

Euskarazko prentsa aspaldian dabil itzaletik ezinean, egiturak sendotu eta proiektuak garatzeko nahikoa korrontetarik heltzen ez zaiola. Eta urtetik urtera aldatzen diren irizpideen arabera argi mozketak pairatuz. Aurtengoa nabarmenegia izan da, ordea: aldizkariak ez dute abendura bitartean aurtén jaso beharreko diruen berririk izan, honek suposatzen duenarekin, hots, aurrera begira ezein plangintza garatzeko ezintasuna, eta eguneroko lanean kezka eta larritasuna. Urtean lau ale ez plazaratzegatik dirurik gabe utzi dituztenen kasuan gainera, irailean zabaldu zen ebazpena, alde batera edo bestera jokatzeke izan zitzaketen aukerak erabat galeraiz. Euskarazko prentsaren postal honi begiratzen dionak faltan botako ditu kolore biziak, grisak dira nagusitzen diren tonuak, eta beltzak erdarazko prentsaren aurrean lehiatzeko orduan paisaia betetzen duten koloreak.

ETA datorren urtean, zaku berean sartu nahi du Eusko Jaurlaritzak prentsaren diru oro, 1996an «Euskaldunon Egunkariak» jaso duen izendatutako partida ezabatu ondoren. Irizpide aldaketa berririo. Gabon giroan gaude, eta dagoeneko zaku horrek ekar dezakeena aztertzen hasiak izango dira batzuek eta besteak. Aurtengoa ikusita, ikatz gehiago izan daiteke gordeta dagoen «oparia»... Irekitzeak beldur ematen du. Bilbon entzundako mezuaren parekidea den «Eman prentsari berea» dioen leloa gero eta ozenago entzuten da baina, han eta hemengo erredakzioetan.

J.J. PETRIKORENA

ITURRIGORRIKO URA

Eman euskarari geurea!

J ENDE dexente bildu izango zen Bilbon larunbatean, baina beharko dugu gehiago bildu, bestela, egun gorriak pasatzeko gaude euskaldunok. Neronek ez nuen joaterik izan (ezin hori beti erlatibo da) eta gehiago ez biltzearen erruaren ehuneko tiki bat badut nik ere.

Hara joaterik izan ez genuenok ordea, badugu, han zirenek bezalaxe, egin dezakegunik ugari. Aurrikuspenek diotenez, euskal familiek batenaz beste lau mila duro inguru botako omen ditugu jostailutan Gabon hauetan eta loterian beste hainbeste edo (hori Erregeenetakoa kontatu gabe).

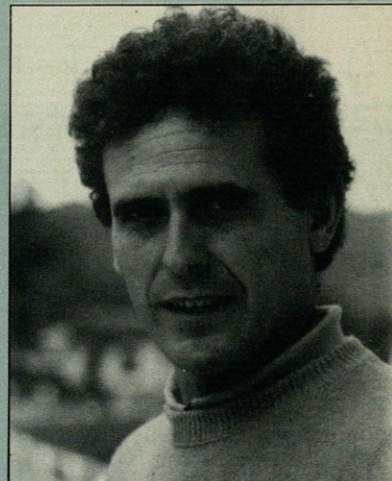
NIK azken boladan ikusitakoaren arabera, gure haurrek eta ez hain haurrek, behar ez duten kuttizi gehiegi daukate: urteak direla eta gurasoek, ikasle lagunek, osaba-izebek, amaren aldeko aitona-amonek, aitaren aldekoek..., denek egin behar izaten diete opariren bat. Olen-tzeroetan beste hainbeste eta haiekin nahiko ez nonbait eta Erregeenetan ere ezin hutsik egin. Ohitura hau gero eta hedatuago dugu. Zaila da kontra egitea, lehenengoa zeu bazara batipat! Zer egin?

Hortxe daukagu aukera polita zentzuz jokatzeke eta besteak beste, opari didaktikoak egiten hasteko. Lehenengo egunean aspertu eta ganbarara jasotzeke modukoak ez diren opariak. Batzutan, ireki orduko hartzen duten ezustekoa sailhestuaz (telebistan bezala mugitzen ez direlako edo, han bezain handiak ez edo,...) beti berritzen joango den zerbait eman diezaiekegu. Adibidez: «Ipurbeltz», «Txirristi», «Kometa», «Kili kili», eta abarretako harpidetzak, astero eta hilero jostailu berriak jaso ditzaten euskaraz.

HELDUAGOAK direla, berdin da, hor ere bada harpidetza aukerarik: ARGIA, «Egunkaria», «Elhuyar», «Aizu», «Habe», «Jakin», «Bertsolari», herribailara aldizkariak...

Bestelako mugimenduekin zerikusia dutenak nahiago dituzula: oparitu bazkide txartelak, herriko euskara taldekoak, zenbait mendi talde, Bertsozale Elkarteak, Euskararen unibertsoa, EKB...

Aukera batzuk jarri dizkizut aukeran eta, noski, izen batzuk aipatu baditut ere, ez nuen asmorik inor baztertzeke edo goraipatzeko, ildo nagusiak markatzeko baizik. Jarritakoak hainbeste faltako dira eta euskararen alorra bakarrik ukitu dut. Pentsa zenbat egin dezakezun edozein zozokeria buru-kutsatzaile oparitu ordez. A!, eta loteriarena: badakizu bat aberasteko zenbat txiroagotzen garen? Eta bat hori ia beti zein den ere badakizu, ezta?

IÑAKI MURUA

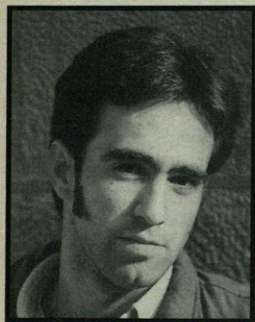

TXUTXU - MUTXUKA

LAUDIOKO ANTI-KE MUSIKA TALDEA ZIGORTUA

Orain gutxi ezagutzero eman zen Parisko NTM rap taldeak poliziaren aurka egindako kantarengatik jasotako zigorra. Orain, antzeko egoera batengatik Audioko desagertutako Anti-ke taldeko kide bati 145.000 pezetako isuna ezarri diote Ertzaintzaren aurka aritzeagatik «Zipayos» kantuan. Fiskalak 650.000 pezetako isuna eta hiru hilabeteko kartzela zigorra eskatzen zuen, baina adostasun batera iritsi ziren epaiketa hasi aurretik. Taldeko kideak abesti honen hitzak Ertzaintzak emandako jipoi baten ostean idatzi zituen.

NOR - NORI - NOR K

HARKAITZ CANO

eta Juan Ramon Madariaga izan dira euskal ordezkariak Espainiako idazle gazteen lehen kongresuan. Galizia, Asturias, Madril eta Kataluniako idazleak Santiago hirian bildu ziren egungo egoera eta kezkak aztertzeko. Argitaratzeko a'u razoak eta gai orokorrak landu dituzte ia erabat eta aurrera begira gai zehatzagoak jorrazteko asmoa agertu dute bertan izandakoek●

MATTIN IRIGOIENI

eman diote aurtengo Toribio Altzaga antzerki saria. Donibane Garaziko idazleak «Hautsi da kristala» lanarekin irabazi du Euskaltzaindiak eta BBKk antolatzen duten lehiaketa. Saiakeran Julen Zabalo preso bizkaitarrak «Europako (zein?) batasuna» lanarekin irabazi du. Olerkian eta eleberrian sariak hutsik geratu dira. Ohi baino lan gutxiago aurkeztu izanak eragin du sariak ez banatzea●

GOIO MONREALEK

Eusko Ikaskuntzaren izenean Eusko Jaurilaritza eta Araba, eta Gipuzkoako Foru Aldundiekin akordioa sinatu zuten iragan ostiralean, hilak 13. Sinatutako akordioaren bidez urtean 38 milio pezeta (1.500.000 libera inguru) jasoko du erakunde honek. Era berean, elkarlanean arituko dira hiru erakundeak ikerketa zientifikoan. Bizkaiko Aldundiak 10 milio pezetako laguntza mantenduko du●

TEILAK

URBIETA GARAILE
LEKEITIOKO
ZINEMA BILERAN

Lekeitioko Euskal zinema eta Bideo Bileraren XIX. ekitaldiko profesionalen sari nagusia Jose Urbietarentzat izan zen, «Iragarritako zezenketa baten kronika» lanarekin. Sormen lanen artean Bego Vicarioren «Zureganako grina» lanak eraman zuen urrezko antzara. Amateurren artean, dokumental onenaren saria Obie taldeak eta Ainhoa Palomok elkarlanean egindako «Kea basoan» lanak eraman zuen. Argumentu atalean Xabier Iñarraiaegi eta Carlos Erize «Eta zu hain urrutitik» lanarekin nagusitu ziren. Sormenean Rafa Martinezen «Trenbideak» lanarentzat izan zen lehen saria. Sari berezia Rikardo Padillak eta Iker Unzuak jaso zuten «Orlegiz eta Bakartasuna» bideoarekin.

«JAZZGUNEAK»
EKITALDIA
EHU-N

Jazza unibertsitateko ikasleen artean ezagutzero emateko asmoarekin sei emanaldi antolatuta dituzte Euskal Herriko Unibertsitateko Gipuzkoako Irakasletza Eskolan. Jazz estilo ezberdinak jorrazteko dira Euskal Herriko jazz-jolerik ezagunenaren eskutik. Abenduaren 13an eman zitzaion hasiera ekitaldiari Iñaki Salvadorren kontzertuarekin. Hurrengo saioek data finkorik ez duten arren, Dixicleta, Angel Unzu, Gonzalo Tejada eta Vocal Feel bikotea arituko direla ezagutzero eman da. Ikasturte honetan barrena eskainiko dira kontzertu guztiak.

Igandean jokatu da Arriaga antzokian Araba-Bizkaiko bertsolari txapelketako finala

Esperientzia eta gaztetasuna, biak batera txapelaren bila

Bi urtetik behin mendebaldeko bertsolaritzaren topagunea izan ohi da Bilboko Arriaga antzokia. Igande honetan, zortzi bertsolarik Araba-Bizkaiko txapela jokoan izango dute. Izen berriak eta esperientziadun gazteak aurrez-aurre.

Txapela berritzen ez du lan erraza izango Unai Iturriagak. (Argazkia: Marisol Ramirez).

Bi urtetik behin antolatzen den Araba-Bizkaiko bertsolari txapelketak inoiz baino bide luzeagoa egin du Arriagako finalera iritsi bitarte. Arrazoia, inoiz baino bertsolari gehiagok parte hartu dutela izan da. Bi lurralde hauetan belaunaldi eta aire berriak datoz bertsolaritzan, eta ez nolanahikoak. Ezau-

garri bat aipatu da etengabe bost kanporaketa eta bi finalerdietan: bertsolari gazteek erakutsitako maila.

Bost kanporaketetan garraile atera diren lau bertsolari lehen aldiz lehiatu dira txapelketan: Asier Otamendi Gatikan, Oihane Enbeita

Legution, Arkaitz Ugartetxea Getxon eta Arkaitz Estiballes Zamudion. Bosgarren kanporaketan, Gernikan egingakoa, Beñat Gaztelurrutia gailendu zen, *esperientziadunen* artean irabazle atera zen bakarra.

Gatikan eta Zamudion

egindako saioak izan dira, apika, politenak, erregularrak behintzat. Puntuazioaren arabera finalaurrekoetara iragan ziren bertsolariak ere saio hauetan ari-tutakoak izan ziren. Saio bakoitzatik lehendabizikoak lortu zuen Bermeo eta Aba-

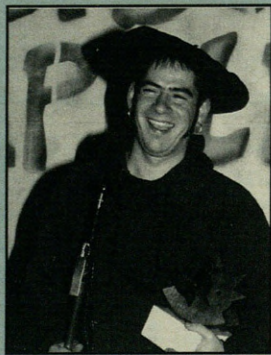

«Txapela defendatzea ez da inolaz ere erraza izango»

GAZTE kopuru handia sartu da eta ikusten denez, dextenteko maila egon da. Eurretako bi finalean daude: Arkaitz Ugartetxea eta Asier Otamendi. Bertsolari ugari atera den arren betiko arazoarekin topatu dira: plazena. Gu sartu ginenean konponduta aurkitu genuen kontu bat izan zen hori. Zoritxarrez egun hutsune hori geu betetzen ari gara. Jende hori plazaratzea ez da batere erraza.

Bizkaian txapelketaren inguruan egiten diren girotze saioak oso ondo daude batez ere txapelketa aurretik lehen aldiz kantatzen dutenei beldur batzuk kentzeko. Konfiantza sortzen duten saioak dira, nahiko leku txikietan, giro bilduetan.

Gipuzkoarrak baino gutxiago ginela ikusi izan da kanpotik. Nik neuk ez

Unai Iturriaga

dut hori sekula sentitu. Aurtengo txapelketak mamu horiek desageratzeko balio izan duela uste dut, eta era berean izen batzuk ezagutzera emateko.

Finalean dena eman beharko dugu, hango giro eta tentsioari aurre egin. Inondik inora ez da erraza izango txapela defendatzea. Egun bakarreko kontua da. Bakoi-tzak bere neurria emanez gero polita izango da.

diñoko finalaurrekoetarako txartela zuzenean. Gainerako hiru kideak Iñaki Aurrekoetxea, Joseba Artza eta Peru Aranburu izan ziren.

Zortzi kide hauez gain, beste zortzik zuzenean zuten finalerdietan abesteko aukera. Zortziak 1994ko finalean aritutakoak ziren. Bermeoko finalerdian, aurreko txapelketatik etorritako Jon Enbeita, Kepa Intxausti, Iratxe Ibarra eta Unai Iturriaga eta kanporaketetan sailkatutako Asier Otamendi, Peru Aranburu, Arkaitz Estiballes eta Joseba Artza aritu ziren. Abadiñon, Igor

Elortza, Gregorio Larrañaga «Mañukorta», Aritz Lopategi eta Juanjo Respaldiza aurreko edizioako finalistak eta Arkaitz Ugartetxea, Iñaki Aurrekoetxea, Beñat Gaztelurrutia eta Oihane Enbeita.

Aurreko finalean egon zirenen artean, sei bertsolarik errepikatuko dute aurtengo ere. Iratxe Ibarra eta Kepa Intxausti dira aurreko finalean sartu

■ Lau saiotan lehen aldiz txapelketan aritutako bertsolariek irabazi izanak belaunaldi berrien maila erakusten du

Orain bi urte baino hamairu partehartzaile gehiago izan da aurtengo. (Argazkia: Marisol Ramirez).

eta aurtengo kanpoan gelditu direnak. Euren lekuak Asier Otamendik eta Arkaitz Ugartetxeak beteko dituzte.

Aurpegi berriak indartsu

BI bertsolari hauek izan dira aurtengo txapelketako «sorpresa». Asier Otamendik San Prudentzio saria irabazi zuen baina inor gutxik espero zuen finalean sartuko zenik. Txukun eta fin ibili ondoren, Bermeoko finalerdian Unai Iturriaga eta Jon Enbeita izan zituen soilik aurretik. Ugartetxeak ere, Abadiñoko finalaurrekoan

bigarren postua eskuratzea lortu zuen. Haritz Lopategi lehena izan zen.

Bertsolari hauek finalean egotea eurek egindako lanarengatik izango da. «Meziti sartu dira finalean egongo diren guztiak, Ugartetxea bereziki. Oso ondo joan da txapelketa, espero ziren batzuk sartu ez diren arren», adierazi du Ireneo Ajuriak. Txapelketara aurkeztu direnen artean belaunaldi berrietakoa ez den bakarrenetakoa da Ajuria. Ibon semearekin kantatzea egokitu zitzaion eta bere poza azaldu zuen bertsotari: «azkenean emaitzak/ semea emon dau/ diruz ez da ordaintzen/ neretzat egun hau».

Azken aldian, bertsolari bizkaitarrek euren euskalkia

erabiltzeko ahalegin berezia egin da elkartetik. Lan horren fruituak asko nabaritu dira aurtengo txapelketan. «Txapelketa plaza egokiena ez zela pentsatzen genuen, baina hala eta guztiz ere Igor Elortza edo Unai Iturrriaga bezalako bertsolariek egin duten saiakera handia da», argitu du Iñigo Olabarrik, txapelketako arduradunak.

Iñigo Olabarri: «Espero bezala joan da»

Txapelketa inoiz baino luzeago joan da finale-ra iritsi arte. Zein balorazio egin duzue?

Gehien bat guk espero genuen bidetik joan da. Belaunaldi berri bat agertu da eta betikoak mantentzen dira. Oso positiboa da hori.

Bertso saioaren azken zatian bi bertsolari baino ez dira aritzen. Bizkaian soilik darabilzue sistema hau, zergatik?

Entzulearentzat arinagoak direla uste dugu. Final batean dagoen lan pilarekin bertsolari guztiak hasieratik bukaerara edukitzea

gehiagizkoa da. Bertsolariek ere eskertzen dute.

Bertsoak bat-batean itzultzeko lehen ahalegina egin duzue. Zer emaitza jaso da?

Arazo handiena erdaldu-nak topatea izan zen, erdalduentzat oso arrotza delako bertsolaritza. Lauzpabost pertsona eraman genituen eta oso pozik gelditu ziren. Bertsoa

bere osotasunean ezin dela itzuli aurretik ere bagenekien.

Arabako ordezkari bat finalean izateak zer eragin izango du lurralde honetako bertsolaritzan?

Arabako bertsolaritza lantzen ari direnentzat, euren artean dabilen bat finalera pasateak jarraitzeko bultzada emango die.

Orain arteko saioen balorazio positiboa egin du Iñigo Olabarrik, txapelketa antolatze arduradunak. (Argazkia: Xouse Simal).

Bertsolariek Arriagan egin beharko duten lana ez da makala izango, bertsotan zer diren erakutsi beharko baitute: ofiziotan hiruna bertso zortziko nagusian eta txikian, bakarka bina bertso gai baten inguruan, hiruna bertso ofiziotan hamarrek txikian, hiruna bertso ofi-

ziotan «baizak bi mutil mañontzi» doinua eta bina bertso ofiziotan zortziko txikian. Bi bertsolari bakarrik arituko dira kartzelako lanean. Gai baten inguruan bertso bat kantatu beharko

dute bederatziko txikian eta hiruna bertso gai bati. Araba eta Bizkaiko txapelarentzat burua igandean aukeratuko da Arriagan.

JON ABRIL

**SOLUZIO
GRAFIKOAK**

ANTZA
Maisuen Eskutik

**SOLUZIO
GRAFIKOAK**

Zirkuitu ibilbidea, 1 eta 2 ☎ 37 15 45 - Faxe 37 34 03 • Lasarte Oria 20.160

Iñaki Aldekoa, Erein argitaletxeko literatur arduraduna

«Zabor piloa irakurri edo ikusten da hobeagorik eskaintzen ez delako»

Bere puin kuttunen antologia bat prestatua du, datorren urtean kaleratuko dena. Idazle, editore eta irakasle, hiru zereginotan batera ari da. Durangoko azokatik bueltan harrapatu dugu, euskal kulturaren festa handia amaitu eta gero, aurrera begiratzeko.

Urtean zehar helduentzat liburu oso gutxi argitaratu da. Durangoko azokan bildu da beste behin ere ekoizpenaren zatirik handiena.

Morrontza bat badugu Durangorekiko, baina konplexuak kentzeko ordua da. Hein handi batean planifikazio arazoa da. Egunerokoan gabiltza. Ereinen kasuan, sasoiaren geundela demostratu beharra geneukan, eta behin hori demostratuta datorren urtean ez da aurtengoa gertatuko, pare bat liburu baino ez ditugu utziko Durangorako.

Zer planifikazio antolatu du Erein argitaletxeak?

Nik lotuta ditut datozen bi urteak: hiru eleberri nagusiaren inguruan pibotatu du

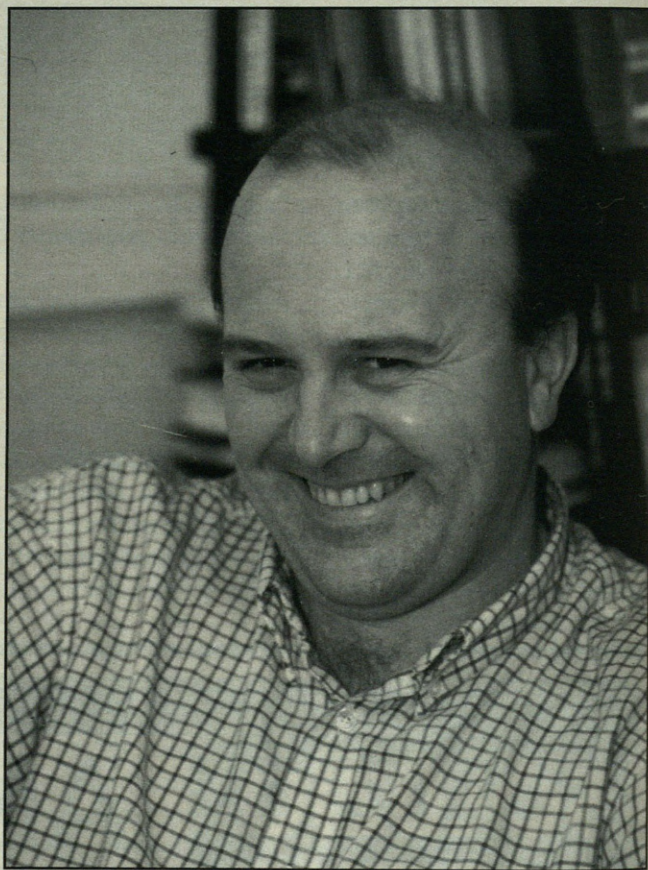
gure eskeintzak.

Zer irizpideri jarraituz?

Kalitateari nagusiki, baina beste zenbait alderdi –liburuari irakurle gisa atera da-kiokkeen etekina eta izan dezakeen lekua– ahaztu gabe. Beti ere, maila minino bati eutsi behar diozu. Nik atzera bota izan ditut sari askotan irabazitako ipuin eta eleberriak. Uste izaten da irabaztea garantia bat dela, baina ez da horrela.

Zer gertatzen ari da literatura lehiaketekin?

Idazten da, baina ez gehiegi ere. Bestetik izenen kontua dago: neurri handi batean euskal literatura beterranoen esku dago: sasoi onean dabilta, heldutasunean. Horiek ez dira sariketetara aurkeztzen, normala denez. Sa-

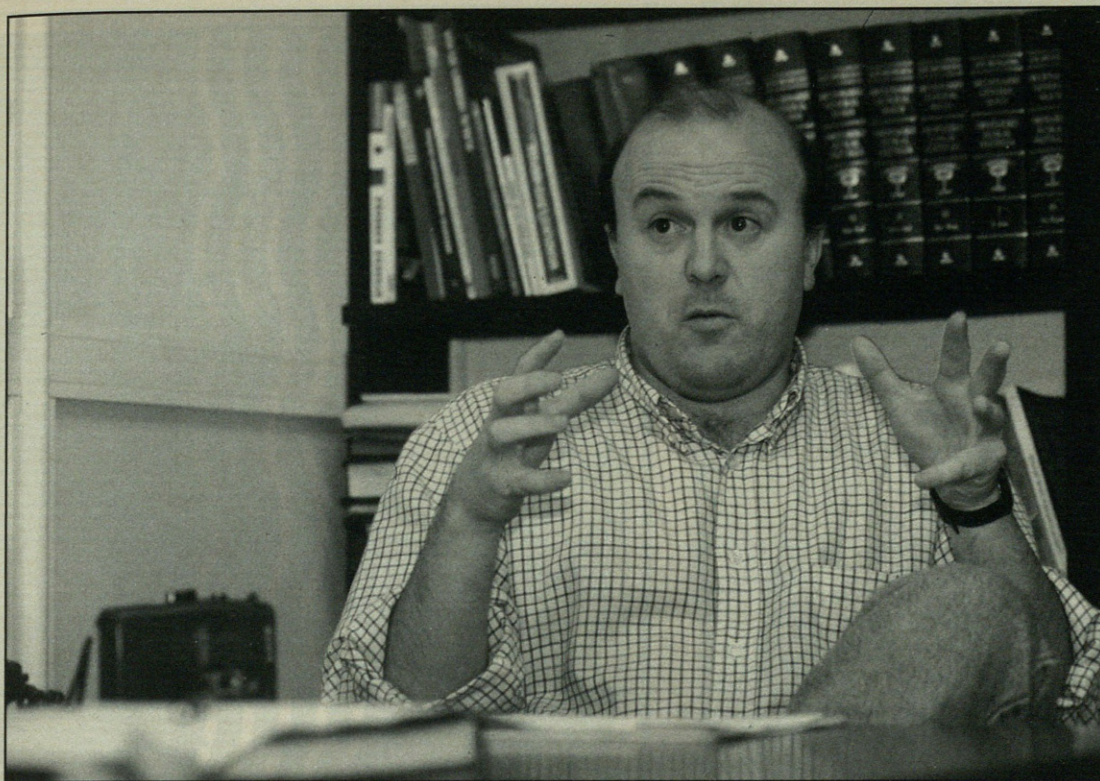
«Neurri handi batean euskal literatura beterranoen esku dago: sasoi onean dabilta, heldutasunean». A.: Alberto Eloegi.

riketen inguruan jende gaztea dabil, bere buruari badi-rela demostratu behar dio-

tenak; eta ez dira asko.

Asko izan ez eta literaturaren zelaian jokatze-

Iñaki Aldekoak adierazi digunez, «atzera bota izan ditut sari askotan irabazitako ipuin eta eleberriak. Uste izaten da edozein lehiaketako saria irabaztea garantia bat dela, baina ez da horrela. Izan beharko luke». Argazkia: Alberto Elsoegi.

ko aukera gutxi?

Ez zait iruditzen hori egia denik. Nere eskuetara gazteen testu gutxi heltzen dira, 40 urtetik gorakoenak dira batik bat. Egia da beren plataformak badituztela, eta seguruenik horrela izan behar du. Historikoki abangoardien kontuak eta, kontsumitzen joan dira; alde horretatik badirudi historiak esan behar zuena hein batean esan duela.

Kalitatea aipatu duzu. Gora egin al du?

Eleberrigintzan adibidez, inoiz baino lan hobeak idazten ari dira. Bagenuen gainditu beharreko ikasgairik alor honetan eta egun argi ikus daiteke 2.000 urterako maila oso ona izango dela, eta eleberri onenak hamarkada honetakoak izango direla, gehienak beterranoak idatziak.

Orokorrean ordea, bada-go non saiaturik; izan ere, kultur munduan mugitzen direnek ardura bat dute gi-

zartearen aurrean. ETBn adibidez, ez al dugu gauza zentzuzkoagoak edo hobeagoak egiten asmatuko? Jendeak zabor piloa irakurri edo ikusten du hobeagorik eskaintzen ez zaiolako.

Milabidai saila literaturaren alorrera sarbide bat eskaini eta era berean liburu eskuragarriak kaleratzeko asmoz zabaldu zenuten. Bete al dituzue helburuok?

Helburuon laurdena ere ez dugu lortu. Agian liburuok bestelako promozio bat beharko lukete, banaketa moldeak hobetuz eta. Garbi daukat ordea, bilduma duina dela, eta lehenxeago edo geroxeago jendea konturatuko da horretaz.

«Ilargia ibesi» liburua euskaratu diozuen Rax

Rinne kangas-ek Euskal Herria eta Finlandiaren artean zubi bat eraiki daitekeela aipatu du. Zubirik eraikitzen ari al da itzulpengintzari esker? Zer motatakoak?

Poesia edo eleberrien antzera, itzulpenak beste jenero bat bailiran tratatzen ditugu, gauza arrotz baten modura, eta hori gainditzeko ordua da. Gero eta itzulpen gehiago eta hobeagoak egiten dira eta gutxienez harri horiek ezabatu behar ditugu. Egun, itzulpengintzak ez du arrakastarik eta dirulaguntza batzuri esker edo hainbat jenderen saio miresgarrien ondorioz kaleratzen dira liburuak.

Tiradak murriztu egin dira. Zergatik?

Konturatzen ari gara tonta-

keria dela tirada handiak egitea, gero saltzen ez direnean. Oraindik ere gehiago estutu beharra dago. Izan ere, 1000 bat saltzea ondo dago, eta hortik gora asko saltzea da.

Liburu ekoizpena ere murriztu beharko al litzateke?

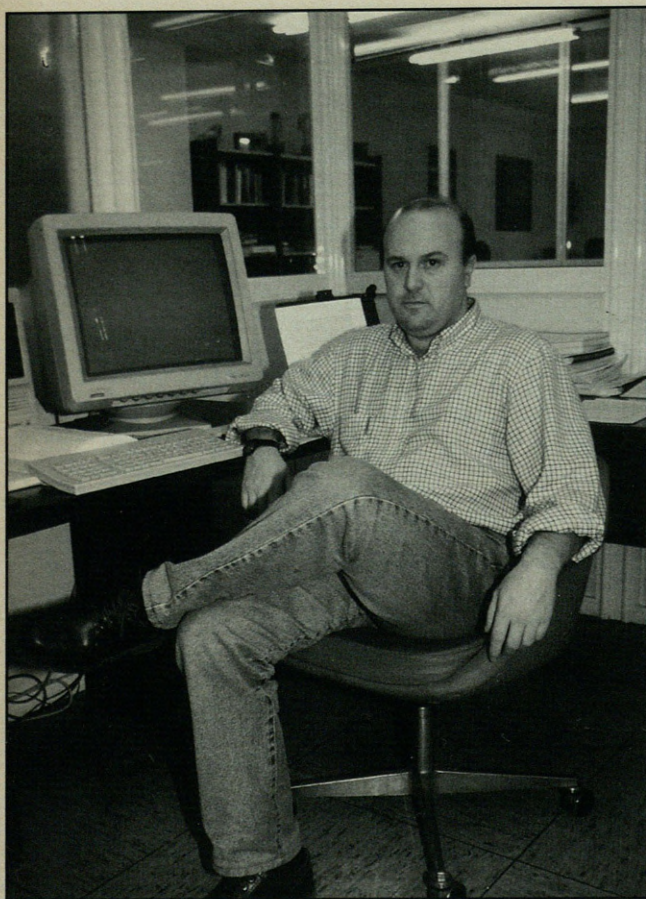
Gainetik ari gara. Durangon ikusi nuenez, liburu bakoi-tza bere irakurlearen atzetik abiatuz gero, ez legoke gutzientzat lekurik. Merkatuaren ikerketa serio bat falta zaigu, baina, hala ere, gutxiago argitaratzen hasi beharko genuke.

Gutxiago argitaratu eta argitaratzen dena enkarguz erosi, argitaletxe zenbait hasiak diren moduan?

Ez dut uste idazlea txakurra katean bezala gosez eduki behar denik, gosetik idatziko duelakoan. Alde hone-tatik mesedegarria ikusten dut idazleari soldata bat luzatzea. Bestalde, kontratu

«Morrontza bat dugu Durangorekiko, baina konplexuak kentzeko ordua da. Hein handi batean planifikazio arazoa da»

«Itzulpenak beste jenero bat bailiran tratatzen ditugu, gauza arrotz baten modura». Argazkia: Alberto Eloseggi.

mota honen atzean kanpotik datozkigun modekin homologatu nahia ere antzematen dut, izen bati ahalik eta etekin gehiena ateratzea: izenak berak saltzen du garbiago idazten denak baino. Soldata jartzen duen argitalletxeak badaki, idazten dena idatzita ere, liburua izenari esker salduko dela.

Izenak berak saltzen duela diozu. Luis Mari Mujikak arrazoirik ba al du egun literaturgintza bizpahiru izenen inguruan hipotekaturik dagoela dioenean?

Hori ez da egia. Egia da euskarazko literaturan hainbat izen handi baditugula, baina ondo merezita dute, urtetan idazten aritu ondoren, egun oso aurrean

segitzen dutelako; seinale ona da.

Zer geratu da agerian «Hamaika pauso» aur-tengo Espainiako Sari Nazionalerako aukeratu eta gero?

Gertatu denaren arduraren zati bat gurea da, baina Kultura Sailak babes eman beharko luke, gastu handiak gertatzen direnean, adibidez. Horretarako nahikoa litzatete batzorde bat antolatzea, sari hau dela edo beste urtean zehar lagun daitezkeen liburuen gainean erabakitzeke. Sari Nazionalarekin ezin dugula iparra galdu, ordea: jar ditzatela lau hizkuntzak dakizkitenak epaimahaian.

J.J. PETRIKORENA

La Casa del Café

— Juan Irujo S.A. —
DONOSTIA

LIBURUAK

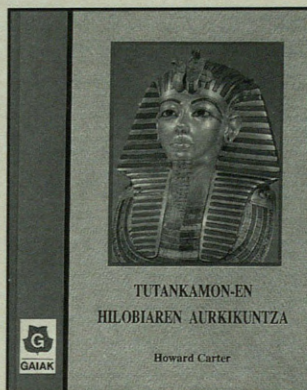
«OSTIELA»

4. ZENBAKIA

1996KO AZAROA

Edizio bereziki sexuala edo porno-fundamentalista da

«Ostiela»k aurkeztu digun honakoa. Bertan, litetatur gehigarri berezi gisa aurkeztu duten Goierri eta Urola Garaiko 19 idazle eta poeten antologia azpimarra daiteke, «Hits & Fits» bandarekin elkarlanean burutua. Ohizko orrietan, Leopoldo Maria Panero poetari egin zaio elkarriketa nagusia, eta bere 10 poema bildu dira. Erreportaien alorrean «Dreyfuss kasua» aztertu du Jon Mikel Aranok. Pako Aristik literatura sariketei boikota aldarrikatu du eta Edorta Jimenezek «Surferrak berriro» errelatoa idatzi. Aukera zabala beraz, «Ostiela»koa ●

«TUTANKAMON-EN

HILOBIAREN

AURKIKUNTZA»

HOWARD CARTER

GAIK, 296 or.

Tutankamon-en hilobiaren aurkikuntzak ate berriak

ireki zizkion Arkeologiaren Historiari, eta horietan barrera egin du Howard Carter autoreak (1874-1939), hilobi ospetsu hau aurkitu zuenak. Izan ere, indusketa lanen arduraduna izan zen bera eta liburu honetan aurkikuntzaren nondik norakoak azaltzen dizkigu, aparteko ondasun hauek milurtekotako lozorrotik desestali ahala, lanean ari zirenek sentitu zuten harridura eta zirrara deskribatuz abentura-eleberri gisa irakurtzen den testuan. Hainbat argazki ere eskaintzen zaizkigu, gertaeraren handia hobeto ulertzeko lagungarri gisa ●

MIKEL ELORZAREN BEGIETAN

Idaztearen emaitza

ELEBERRIGINTZARA haragiztatua, «Bihotz bi. Gerrako kronikak» da Ramon Saizarbitoria azken lana. Donostiarrak hiri bateko girora eta bereziki «Hambre» sagardotegiko mahaira gonbidatu gaitu. Han, arrautza frijituak jaten gerrako istorioak kontatuko dizkigute Samuelek, Nikolasek, Klaudiak... guri, eta batez ere senar-emazte protagonistari. Bikotearen istorioak osatzen baitu eleberraren ardatza. Gizon eta emakumeen arteko harremanen inguruko erreflexioa da eleberria, batik bat gizonezkoaren jokabide eta jarreraren ingurukoa. Hots, 36ko gerrako kronikek beste «gerrari» esparrua jartzen diote.

Esana du Saizarbitoria eleberrigintzan erreparatzen diola istoria nola kontatzen denari istorioak kontatze hutsari bainoago, eta ezagun du liburu honetan. «Hamaika pauso»n modu garatuagoan azaldu zuen estilistika beretsutik jo du honetan. Eskailera baten itxura hartzen du narrazioak, eta irakurlea aurrera doa, baina ez kontatera erabat linealean. Eskail-mailak tarteka jaitsi egiten

dira, atsedanak hartzen dira, atzera berriro narrazioari heltzeko. Bi edo hiru aldiz pasatzen da irakurlea narrazioaren hainbat solairutatik. Hau guztia, ordean, fin lotua du idazleak eta irakurlea ez da nekatzen, beti aurrera ere egiten delako, gogoeta betierekoetan nahasi eta nekatu gabe. Neurri beretsuko parrafoetan egituratua, atal edo kapitulu bereizketarik gabe, dialogoak —gehiegi gabea— narrazioari josita dago.

Pertsonaien marrazki zehatza lotu behar zaio horri. Hasiera indartsua du, eta lehenengo orrietatik pertsonaia nagusien irudi zehatza hartzen du irakurleak, ezagutu egiten ditu eta akaso gauza asko bereak edo bere ingurukotzat joko ditu, guztiz sinesgarriak baitira haien jokamolde eta ezaugarriak.

Eleberri konpletoa, finean, Ramon Saizarbitoria harilkatu duena. «Hamaika pauso»ren tematikatik urruti baina estiloan aurrera eta hein batean bidea eginez, Saizarbitoria idazte izaite garbia ageri du. Idaztearen emaitza da liburu. Ofizioa.

«BIHOTZ BI.

GERRAKO

KRONIKAK»

RAMON SAIZARBITORIA

EREIN

**«NGUNGAREN
ABENTURAK»**

ARTUR PESTANA

«PEPETELA»

ITZULTZAILEA: BEGO

MONTORIO

TXALAPARTA, AXURI

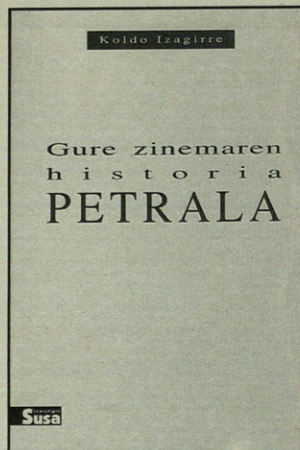
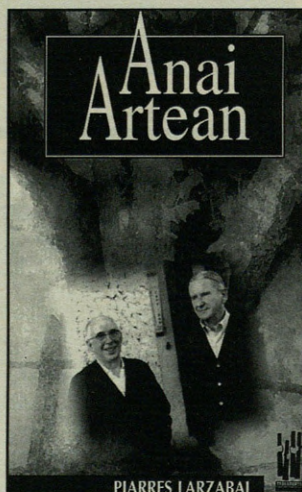
BELTZA SAILA, 117 or.

Ngungak abentura askotxo ditu kontatzeko, baina ez nolanahikoak; borrokarekin lotuak dira bereak, herrian pairatzen duten injustiziarekin amaitzeko aukeratu duen bidea adierazi eta era berean mundua aldatu nahi duen edozein gerrilariren lekukoa jasotzen dutenak. Abentura gazi-gozaok finean, Txalapartak Axuri Beltza sailean 12 urtetik aurrerako gaztetxoentzat bildu dituen hauek. Sail honetako 13. liburua da Artur Pestena «Pepetela»rena ●

«ANAI ARTEAN»

PIARRES LARZABAL
TXALAPARTA, 269 or.

Piarres Larzabal: Sokoako erretorea, abertzale sutsua, nazien aurka egindakoa, eta Telesforo Monzonekin batera Anai Artea erakundearen sortzailea, helburu batekin: euskal errefuxiatuei babesa ematea. Iheslarien alde egin zuen lana ardatz harturik, bizi izan zuen egoera politikoaren azterketa luzatzen zaigu bere lumatik. Hala zioen: «Nere borroka egiten dut ETaren alde, hitzez eta lumaz, batetik ETaren jokabideen argitaratzeko eta onhartarazteko, bertzetik ETaren etsaiei ihardokitzeko. ETA-koei beti zabaltzen diotet bihotza eta etxeko atea» ●

**«GURE ZINEMAREN
HISTORIA PETRALA»**

KOLDO IZAGIRRE

SUSA, IRAUNGO SAILA,
121. or.

Gure zinemaren historia petrala edo petral idatziriko historia? Biak omen dira, airtortzen zaigunez. Liburua baino dokumentala, datu eta aipamen harrigarriak betea; kamara petral baten eskutik elkarrizketa, bertso, gidoi, artikulu eta hainbat poema jaso ditu Koldo Izagirrek, bateko eta besteko planoak collage batean bilduz. Ez da historia akademikoa beraz, subjektibotasun kolorez jantziz agertzen zaizkigu irudiak. Duela 100 urte abiatu zen zinemagintzaren omenez ere badator lan hau, ikusi gabeko erakusteko eta gogoratzeke ●

**«TANTAKA YOTANKA»
TAKOLO, PIRRITX ETA
PORROTX
MATXINSALTO**

«Tantaka Yotanka?... Indioak bihurtu al zaizkigu Takolo, Pirritx eta Porrotx? Entzun, entzun: «Apatxe, sioux, komantxe/ kiowa, txeiene/ indioak tipietan/ gustora ai ene./ Ao! ae! oe! oe!». Baietz dirudi, ezta? Hamabi doinuren harira osatu dute diskoa, guztiak Iñaki Salvadorrek apailatuak; Joseba Tapia ere bildu da tribura, trikitixa lagun. «Ebaristo dragoia», «Rocka Willi», «Mila zorion», «Aztia», «Pingu», «Trena»... istorio ugari dituzte kontatzeko eta kantatzeko Takolo, Pirritx eta Porrotxek, ohikoa duten estiloaz; hori bai, abentura-bidai honetarako janzkera aldatu dute, eta hor ari zaizkigu ke seinaleak eta tan-tan hotsak egiten. Ez al dituzu entzuten? ●

Hontza
LIBURUDENDA

Okendo kalea, 4
Tel. 42 82 89 Faxe: 43 12 56
20 004 DONOSTIA

«HAUTSI DA ANPHORA»

RUPER ORDORIKA
ELKAR

Ruper Ordorika aipatu eta «Hautsi da anphora» disko giltzarria etorriko zaio askori burura: «Hi hintzena/ bi arrasto zaharren gurutzaketa/ galdu da, galdu haiz/ hautsi da anphora»... 1980an grabatua, disko trinko gisa berrargitaratu du Elkarrek, «Ni ez naiz Noruegako errege» eta «...Bihotzerreak» lanekin batera. Aukera hirukoitza beraz, Ordorikazaleen gozamenarako ●

Albokari etengabe putz

Begira, ez dakizue zer zaila egiten zaidan oso gustuko dudana diska bati kritika bat idaztea. Ea nola ateratzen naizen trantze honetatik 'koipe larregi eman gabe'.

Kepa Junkera aurkezpenik behar ez duen mutila da. Ez da berdin gertatzen Ibon Koteronen, lan franko egin duen mutila eta hala ere, orain arte behintzat, inor gutxi ezagutzen duena. Albokaria, dultzainaria eta makina bat 'artisten' laguntzaile, Oskorri eta Kepa Junkera bera, besteen artean.

Leon Bilbao Arteako albokariak merezi zuela eta, disko zoragarria eskaini diote Ibonek eta Kepak, elkarlanean: «Leonen orroak». Alboka da ardatz disko honetan, eta bere soinuak inbestigatzen ibili dira bilbotar biak, arakutzen, asmatzen, 'kuxkuxeatzen', albokak egin ditzakeen sei nota horiei zukua atereaz eta, garaiki

agintzen duen moduan, beste soinu-tresna askoren laguntzaz jantziz. Errespetu guztiz, hori bai, alboka bera baita jaun eta jabe lehen kantutik azkeneraino.

Luxuzko kolaboratzaileak izan dituzte lana burutzeko: Oskorri taldeko Natxo de Felipe, Antxon Latxa eta Bixente Martinez, Luis Delgado perkusio jolea, Maixa, Ixiar eta Garbiñe, Jabier Paxariño, Carlos Defeño, Tomas San Miguel, Xoxe Manuel Mudiño, Rafa Martin eta Xabier Leturia. Kurrikuluma loditzeko disko ederra, alajaina!

Zenbait kantu azpimarratzekotan: «... Zirkirik ez», juxtu-juxtu kontrakoa, ezin baita egon muskulu bat mugitu gabe kanta hau entzunez. «Adar oke-rra», non alboka eta soinu txikia elkarrekin hizketan ari diren. «Leonen orroak», trikitixa tradizional eta moderno batzen

«LEONEN ORROAK» KEPA JUNKERA ETA IBON KOTERON. ELKAR

dituena. «Hamaika kolore», Bilbotik pasealditxo bat. «Zum-mâra» eta «Txirikila», Tomas San Miguelen «Lezaoren bigarren partea»...

Aintzinatik dabilkigu alboka. Soinu-tresna oso berezia da, etengabe egin behar baitaizoa putz. Horrela izan dadila. Eten-gabe putz albokari.

«GOES TO THE PLANETARIUM»

JEREMIAH JOHNSON
ENIXE RECORDS

Maketatik disko trinkorako bidea osatu du «Goes to the planetarium» honekin Victor Alkaldek, musikari moduan Jeremiah Johnson ezizenez

ari denak. Hamaika doinu jaso ditu guztira, Kandi Fernandez, Oscar Gonzalez, Santiago Ruiz, Iban Zugarraurdi eta Katu Susperregi, Baldin Bada taldeko ki-deen laguntza eta babesaz. Euskaraz eta erdaraz ari da, eta Fernando Pessoren «Tal

vez hoy» poema izan ezik, testuak eta musikak berak osatuak dira. Irungo Irudi-Ots estudioetan grabatu du lana eta nahasketa eta grabazio-teknikari gisa Jose Luis Zabalak hartu ditu bere gain. Enixe Recordek kale-ratu du diskoa ●

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora:

fundazioa
fundación

Zeanuriko herriko plaza «Kaixo 97»a grabatzeko egokitu dute.

Zeanuritik hamabi aldiz

Aurten Euskal Herri osoan entzungo dira Zeanuriko kanpaiak. Urteko azken kanpaiak -edo agian lehenak- Zeanuritik emango dituzte. Jose Felipe Auzmendi, Joxean Barreiro eta Iñaki Urdanpilletak aurkeztuko dute aurtengo «Kaixo 97» saioa eta tartean esketxak ere antzeztuko dituzte. Saioan umoreaz gain, musika eta elkarrizketak ere izango dira tartean. Baleuko etxea arduratu da festaren ingurumariaz.

ZEANURIKO enparantza gau batez itxuraz aldatuko da, «Kaixo 97»ko eszenatokia bilakatuko baita. Udaletxe-ko balkoiaren goiko partean ordulari bat ipini dute, urte berria iragarriko duten hamabi kanpaiak entzun ahal izateko.

«Kaixo 97» saioak «Jaiak 97» saioaren izaera mantenduko du, izan ere, aurkezteak Joxe Felipe Auzmendi, Joxean Barreiro eta Iñaki

Urdanpilleta izango dira. Hirukote berezi honek Zeanuri enparantzako jai-giroa jasotzeaz gain, zenbait esketx eta, telebistako pertsonaia eta saioen parodia antzeztuko dituzte, besteak beste: Pedro Subijana, «Goenkale», «Txiskola», Juanma Lopez Iturriaga, «Hirutan hiru», eta Carmen Sevilla.

«Ziurrenez Egan taldea ere bertan izango da, ondo-

ren, bertako pertsonaia bat izango dugu elkarrizketatzeko, bertsolariak eta... sorpresak izango dira. Eta kanpaiekin batera dantza, janaria, edaria eta suziriak. Urtezahar gaueko festa ez da kanpaiekin bukatzen, Donostiako Miramoneko estudioetan jarraituko du. Bertan Kike Amonarraizek txiste kontalariak, umorezko ekitaldiak eta musika emanaldiak ere, aurkeztuko di-

tu.

«Kaixo 97» saioa Baleuko produktorearen eskutik eskainiko dute lehenengo aldiz: «Guk ETBri Urtezahar gauerako programa bat proposatu genion. Eszenatokia eta aurkezteak ere, guk aukeratu ditugu».

Urtezahar gauean kanpaiak jo aurretik, jendea biltzea zaila da. Horregatik, zuzeneko-faltu bat egiteko asmoa dute Baleukokoek: «Saioa denbora errealean grabatu eta diferituan emitituko dugu».

«Kaixo 97» saio bat antolatzea eta ekoiztea zaila da Baleuko bezalako produktora batentzako: «Batetik, saiorako aurrekontu txikia dugu, beste kate batzurekin konparatuz. Horregatik, gure asmoa aurrekontu apalekoa, herrikoa eta bertako saio bat egitea izan da. Bestetik, argiztapena eta soinua erronka izan da, eszenatokia herriko plaza baita».

Horrelako saio bat prestatzeko lan teknikoaz gain, bertako herritarren kolaborazioa beharrezkoa da: «Herritarren jarrerak barritu gaitu, kolaborazioa izugarria izan da».

Carmeko Vivancoren ustez, kontuan izan beharrezkoa da, saioa gaueko 23:00etatik gauerdia arte irauten duela, eta ordu berean Televisión Española lehenengo katean «Martes y trece» bikotea izango dela, beraz, «bauekin lebiatzea zaila da». Zailtasun hauek guztiak izan arren, Carmelo Vivancoren jarrera baikorra da: «Konbentzitua nago gure saioa polita izango dela, eta jendea ikustean pozik geratuko dela».

ITZIAR CARRASCO

Gema Arrizabalaga: «Lehiaketena beti da formula baliagarria»

Gema Arrizabalagak 10 urte daramatza Euskal Telebistan, baina ia beti kameraren atzean izan da. Arratsaldero Joxe Felipe Auzmendik aurkeztzen duen «Hirutan hiru» lehiaketaren zuzendaritzan da egun, ez da biak batera aritzen diren lehen aldia, aurre batera aritu baitziren «22ra»n ere.

Irrati eta telebistako «Hirutan hiru»ren arteko lotura zergaitik eten da?

Egia esan, ez dakit zehazki zergaitik, baina formula bezala polita zen kolaborazio hori. Nik uste ordutegi kontua izan dela asko. Mertxe Ezeizaren programa eguerdi partean da eta gurea bazkalondoren; goizean etxean dagoena eta arratsaldean dagoena ez da dela beti pu-

bliko berdina izaten konturatzzen ginen.

Irratian parte hartzeko joera zuen jendeak gero telebistara ez zuen etorri nahi, ez zitzaion erraza egiten. Guretzako ez zen horrenbesteko problema, baina irratikoentzako bai. Formula etetea erabaki genuen. Politzen, zuzenekoan ziren etxeko deiak, oso formula radiofonikoa dira.

ETBn dagoen eguerdi-arratsalde parteko bu-tsunea betetzea lortu al duzue?

Oraindik ez dakit. Egutegia aldatu egin izan digute, oraingo behintzat dei eta lehiakide kopurua ikusita, mantendu egiten dugu. Segmento horretan audientzia lortzea oso zaila da, eta erronka batez ere ETB-lean. Gu oraingo mantentzen ari gara, eta ez da gutxi.

Orain grabatua izateak jendearen parte hartzean eraginik izan al du?

Egunero dei mordoska izaten dira erantzungailuan. Oraingo, atzeraka baino gora egin du pixkat.

Duela gutxi arte lehiaketa ugari ziren Euskal Telebistan, orain aldiz magazinak nagusitu dira. Erreta al dago lehiaketan formula?

Nik ez dut uste. Ni neu batzuetan harritu egiten naiz jendeak nola erantzuten duen ikusita. Jendea animatu egiten da, lehiaketena beti da formula baliagarria. Lehiaketen barruan formula diferenteak daude, batzutan asmatu egiten duzu eta beste batzutan ez. Gehienetan, zenbat eta formula sinpleagoa izan hobeto funtzionatzten du lehiaketak.

«Audientzia mantendu egiten dugu, eta ez da gutxi». (A: A. Elosegi).

ARRITXU ZELAIA

TXORI BATEK

ESAN DIGU

4.500 jostailu iragarki astebetean

Gabonetako kanpaina hasi eta astebetera eginiko neurketaren arabera 4.500 jostailu iragarki eskaini zituzten astebetean Espainiako telebistetan. Iragarki horien ia laurdena telebista kate batean eman zuten: Antena-3n, 1.232 iragarki eskaini zituzten.

Ohikoa denaren kontra, jostailuen iragarkien kontuan ETB-1 nagusitu zen ETB-2ren aldean. Neurketaren astean ETB-1ean 280 jostailu iragarki eskaini zituzten ETB-2ko 15en aldean.

Central Media-k Sofresen datuekin eginiko azterketaren arabera, 4 eta 14 urte bitartean diren haurrek Gabon garaian, eguneko 95 iragarki ikusi ohi dituzte batz bestea. Datu esanguratsua, kontuan izanez gero Confederacion Estatal de Consumidores y Usuarios deritzon elkarteak eginiko ikerketak diona: 12 urte bitartean haurrak iragarkiak ohiko telebistako saioengatik bereizteko ez dira guztiz gai. Areago, ikertuaren arabera 6 eta 8 urte bitarteko haurrek, iragarkiak telebistako programatzat labor eta erakargarritzat omen dituzte.

■ Eguberrietan «Eus-karaokea»k «Gabonak 96» saio berezia eskainiko du

«Euskaraokea»k saio bereziak prestatu ditu Durangotik Eguberrietarako. Orain arte saioaren protagonistak umeak izan badira ere, Gabonetan haurrak bi senideekin gabon kantak abestuko dituzte. Saio bakoitzean bost familietako kideek abestuko dute eta horietatik bik abenduaren 25eko finalean parte hartuko dute.

Saio berezi honetako gonbidatua Durangoko «Doinuzahar» taldea izango da. Talde honek gabon kantak *a capella* abestuko ditu.

Euskaraokea «Gabonak 96» saio berezi hauek hilaren 23, 24 eta 25ean gaueko 21:00ak inguru ikusi ahal izango dira.

■ Bilabonatik EITBko «Trikitixa Saria 96»

Mari Karmen Odriozola eta

Jon Aizpuruk Billabonako Gurea antzokitik trikitixa finalerdiak eskainiko dituzte abenduaren 20an gaueko 22:10etan.

Billabonako lehenengo finalerdi honetako partaideak ondorengoak dira: Aitor Letamendia-Andoni Larrañaga, Alzibar Arrian- Aitor Urteaga, Ainhoa Munduate-Olatz Nogrado, Oscar eta Aitziber Eztanga Arzallus anai-arreba, Amaia Irastorza-Joseba Zabalo.

Epai-mahaian, berriz, Eduardo Mugamendiaraz, Garikoitz Mendizabal, Imanol Urkizu eta Joxan Goikoetxea izango dira.

■ «Jaiak 96» saioa Santo Tomas egunean izango da

Joxe Felipe Auzmendi, Joxean Barreiro eta Iñaki Urdanpilleta Durangoko Azokan izan genituen bezala, Donostian, Bilbon ere ikusi ahal izango ditugu. Festa gi-

roa jasoko dute, bertan egoteko aukera izango ez dutenek igandeko 21:30etan ikusi ahal dezaten.

■ Gabon gaua kantu kantari

Iaz bezala, Olentzero egunean «Arralde kantuz» saioa eskainiko dute. Bertan «Goenkale» saioko aktore gehienak, hainbat abeslari eta telebistako pertsonaia

ezagunak parte hartuko dute gabon kantak abestuz. Saio hau Gabon gaueko 22:30ean ikusgai izango da.

Ostean, 23:50ean inguru, «Hator kantari hator» saioa emango dute. Oskorri taldeak zenbait pertsona ezagun gonbidatuko ditu abesti herrikoiak kanta ditzaten. Eta jarraian, Oskorrik Getxon eskaini zuen kontzertua pantailaratuko dute «Oskorrik 25 urte».

Z A P P I N G

Saio berezi ugari Gabonetarako Zarauzko Telebistan eta Arrasate Telebistan

GABONAK direla-eta Zarauzko Telebistak ordu t'erdiko jaialdi bat antolatu du herriko polikiroldegian. «Herriko jendeak beraien gaitasuna erakusteko saio bat dugu. Jende honekin eta herriko beste musikariek in kontatzen dugu, hilaren 25erako antolatu dugun jaialdirako», azaldu du antolatzaileetarikoa batek.

Lehenengo aldia da horrelako saio bat egiten dutela. Orain arte, herriko beste taldeek antolatzen zuten eta oraingo honetan, Zarauzko Telebistak antolatu eta grabatuko du. «Polikiroldegian grabatuko dugu zuzenean, jendearentzako zabalik izango da eta 25ean eguerdian emango dugu».

Jaialdiaren aurkezlea Juan Mari Zubiaurre izango da. Jaialdiaren edukia ia osoa musikala izango da: bertso-lariak, txiste kontalariak, trikitilariak, Maixa eta Ixiar, eta Zarauzko bertso-eskolakoak ere, bertan izango dira. «Oraindik ziurra ez da, baina Zarautz Txiki Abesbatza izango da, gabon kantak abesten».

Orokorrean programazioa betikoa izango da, baina gabonetako ekitaldien jarraipena egingo dute: «Gabon egunean dauden abesti taldeak eta abesbatzen jarraipena egingo dugu. Olentzeroren ekitaldia zuzenean eskaini ohi dugu».

Arrasate Telebistak Gabonetarako

saio bereziak prestatu ditu

Astelehena 23 «Berbetan» saioaren ondoren gabon kanta saioa eskainiko dute Arrasate Telebistan. Ikastetxeetako haur guztiak, udal batza, Goruntza abesbatza, musika banda, txistulariak eta euskaltegikoek hartzen dute parte.

Ostirala 28an «Urtekaria» eskainiko dute, bertan urtean zehar gertatzen diren berririk garrantzitsuenek egingo diete leku ordu betez. Urtarrilaren 2an kirol saio berezi bat eskainiko dute, albistegiekin egin bezala urte osoan zehar gertatu denaren laburpena eskainiko dute, horretarako lagun izango dituzte kirol arlo bakoitzeko gonbidatuak.

Abenduaren 31n informatibo bitxia izango dute, urdaiazpikoa zozketatuko baitute informatiboan.

Iparraldean hamabost urtez gurea izaten

Baionako egoitzan hamabost urtez emititzen aritu dira Gure Irratiko esatariak. Urteurrena igande honetan bertan ospatuko dute, eta urte hauen buruan Beñat Larregoitik zuzendari berriak profesionalizazioa eta irratiaren langile gehiagoko taldea azpimarratu ditu.

HIRU langile ari ziren orain arte Gure Irratian. Orain kopurua handitu eta zazpi pertsona ari dira irratiaren, zuzendari berria barne. Hasieran irratia elkartearen antolatzen zuten kudeaketarako, Gure Irratia baitzen Iparraldean euskaraz mintzatzen zen bakarra, eta gero beste bi sortu ziren. Urteotan goiti-beherak izanda ere, irratia eraberritzeko beharra ikusi dute, «*informazio berria sortuz eta gazteei gehiago hurbilaz*», Beñat Larre-

goitirekin hitzetan.

Horrela, saioek leku gehiago izango dute hemendik aurrera irratiaren. Hasieran informatiboak izaten zuten nagusitasuna, bi pertsona bakarrik ari baitziren irratiaren esatari moduan.

Azpiegitura ere, pixkanaka hau ere osatzen doa. «*Horretarako euskal irratiaren artean egitura berri bat antolatzea aurreikusi da. Egitura horren helburua teknika aldetik hiru irratiei laguntza ematea da. Hori*

Gure Irratiko zuzendari berria da egun Beñat Larregoitik, zazpi kideko talde berriaren kudeaketarako. (A.: G. Garaialde).

da gure helburua, eta 1997an gauzatu nahi dugun, azaldu du zuzendariak.

Zuzendaritza aldaketari dagokionez, irratia profesionalizazioarekin lotu du Larregoitik: «*orain arte borondatez egin da lana, baina profesional mailara pasatzea lantegia ondo kudeatzeko bidea izan da.*

Irratiaren haize berriei ekingo diote igande honetan 15. urteurrena ospatzeko jaiari. Arbonan izango da, Txomin Ezpona bertsolaria eta Ugutz Roblesek alaituta, musika eta mezaz gain. Afariarekin emango diote amaiera irratijai honi.

ITZIAR CARRASCO

B A G A K

■ Bi orduz «Porrotx»ekin Egin Irratian

Bi orduko saio berezia izango da Gabon egunean Egin Irratian. Haur eta helduentzako saioa egingo dute goizeko 10:00etatik 12:00etara. Egun horretan Porrotxek haurrak eramango ditu berekin irratsaia. Baina ez horiek bakarrik, bi gonbidatu oso berezi ere izango baititu «Tatanka Yotanka» indioa, eta hurrek ezaguna duten «amona Josefina».

■ Urteko balantzea Aralar Irratiko kolaboratzaileen eskutik

Egunero kolaboratzailearen batekin egin ohi dute solas Aralar Irratian. Astelehenean Patxi Larrioren historiagi-

leak, artxibotik topatutako istorio eta bitxikeriak kontatu ohi ditu. Astearteetan Pello Txabarri, Lekunberriko apaizak, eliza eta eliza inguruko kontuak aipatzen ditu. Asteazkenetan euskaltegiko Kontxi Zuzallak euskararen inguruan aritu ohi da.

Ostegunetan Santi Begiristain etxarriaren tarteak da. Ostiraletan kultur etxeko arduraduna liburu eta kultur etxean diren ekitaldien inguruan mintzatu ohi da. Eguberri partean hauekin mahai inguru modukoak egingo ditugu urteko balantzea gaitzat hartuz.

Hau guztiaz gain, Eguberri bezperan Olentzeroren bisita izango dute Aralar Irratian.

A U R P E G I A

Nerea Zubiete (Arrasate Irratia)

Nerea Arrasate Irratian «Goizero» irratsaioan entzun daiteke. Irratiaz gain, hainbat komunikabideetan aritu da.

Lehenengo esperientzia ETBn izan zuen: «Urte betez aritu nintzen as-

teburuetako informatiboetan. Aldizkako lanak ere bertan egin nituen, tartean Bilboko korrespontsal bezala aritu nintzen». Herri telebista eta aldizkarietan ere aritu da: «*Eskoriatzako eta Arrasate Telebistan kolaborazioak egin ditut, egun Zebarri aldizkarian kolaborazio puntualak egiten ditut.*

Hainbat telebistatan aritu arren, irratia du gustuko dituen abantailengatik: «*Inprobisatzeko aukera ematen du: baitetik, antzerkia egiteko aukera ematen du, eta bestetik, zu zeu zaren moduan izan zaitezke.*

Urte osoan igeri egitea ohitura osasungarria da

NEGUAN murgiltzeaz gara, eta jende askorentzat udak berarekin dakarren eguraldi onak aldegin duen bezala, itsasoan igeri egiteko garaia ere joan da. Badira, noski, beste batzuk itsasoko ur hotzetan bere eguneroko bainuarekin jarraitzen dutenak, baina gutxi dira hauek eta nahiko erotzat joko ditu batetik baino gehiagok. Egia esan nahikoa adore eta kemena behar da udazkenean, eta batik bat neguko eguraldiarekin itsasoan murgiltzeko, bainutxoak hartu

ondorengo mesedeak begibistakoak diren arren.

Baina bada urte osoan igerian jarraitzeko modu erraz bat, ahortzi behar ez genukeena: igerilekuak erabiltzea. Igeri egitea gorputza (eta baita aldartea ere) sasoian mantentzeko modurik egokienetako bat baita. Beso-paladak erritmikoak eta lasaiak direnean muskulu guztiak erlajatzeko dira, gorputzak pilatu duen estresa askatuz, edozein estilotan igeri egiten dugula ere.

Gure gorputzak adierazten digun erritmora igeri eginez, inolako markarik hausteko asmorik gabe, arnasketa konstante mantentzen baldin badugu, ez gara gehiegi nekatuko. Izan ere, hobe da etenik gabe igerian jardutea, nahiz eta denbora laburragoan aritu, behin eta berriz geratu eta atsedenaldira hartzen ibiltzea baino. Arnasketa modu egokian egiten ikasten baldin badugu, biriketako aire biziak ahalik eta gehien kanporatuko dugu, gorputzeko zelula guztiak hobeto oxigenatuz. Modu egokian igeri egiteak tonu muskularra indartzen du, eta eguneroko lanean edo bizimoduan hartutako jarrera desagokiak, are bizkarreko minak, arintzeko edo zuzentzeko aukera paregabea emango digu. Modu horretan, negua amaitzerakoan gure gorputza askoz ere arinago egongo da eta gure adimenak edo gogoak eskertu egingo digu ■

Igeri egitea gorputza (eta aldartea) sasoian izateko modurik egokienetako da. Beso-paladak erritmikoak eta lasaiak direnean muskulu guztiak erlajatzeko dira, gorputzak pilatu duen estresa askatuz

JABIER AGIRRE

L A N D A R E A K

Barrunbetik axalera

EUSKALDUNOK San Juaneko udako solstizioa erabili izan dugu natura gureganatu eta gu naturaratzeko erri-toetarako. Sua eta ateburuetako lizar eta elorri zuriak dira, bizitza bere one-nean dagoeneko elkar errespetu honen azken kondarrak.

Gure izatearen arlo batzuetan modernizatze edo europartzea arin antzera, edo azkar samar behintzat, gauzatzen ari ote garenean nago. Udako naturarentzako agurra negura, natura loak hartuta dagoenera, eraman dugu, lasai asko. Barrunbetik sortutako besarkada eta agur beroa, axaleko ondoloin batez ordezkatu dugu.

Ordekoa eguberri garaia da. Neguko solstizioa izaki, urteko egunik mo-

tzenak eta gaurik luzeenak, gogoeta sasoia dugu hau. Urte zaharraren amaia eta berriaren hasieraren ziklikotasuna, gure hasiera eta amaiera bera den naturarekin uztartzen saiatzen gara sasoi honetan, esan bezela axaletik behinik.

Orain izei edo abetoa, goroldioa, gorostia, baserratza, mihura eta abar etxera ekartzen ditugu. Apaingarri soilak, miserableak...

Egitera goazena bi aldiz pentsa, besterik ez bada. Izeiak, mintegian hazitakoak badira bakarrik erosi eta sekula ez berlandatu. Goroldio, baserratz eta gorostirik ez moztu eta mintegikoak ez badira ez erosi. Gure ingurunetik zerbait moztekotan mi-

hura hautatu, erraz berrituko baita. Parasitua duen landareak nahi baino azkarrago ■

JAKOBA ERREKONDO

Antzinako garaietako aztarnen bila Orbaiztako Arma Fabrikan

Pagadi amaigabeak, hegazti eta ugaztunak, Irabiako urtegia eta Mendilatz mendiak ezagutuko ditugu Iratiko basoan zehar aste honetako txangoan. Orbaiztara bidean, berriz, antzina Aezkoa bailarako herri honek industria mailan izan zuen garrantzia ezagutuko dugu Arma Fabrikaren aztarnei esker. Hamazazpi kilometroko txangoa, hiru bat ordu guztira.

IRATIKO basoa Europako handienetakoa da. Edertasuna eta kolore anitzak dira bere ezaugarri nagusiak. Hainbat zuhaitz eta ugaztun bizi dira ingurune honetan eta, udazkenean, Iparraldetik datozen hegaztien migrazioa ikusteko aukera eskaintzen du.

Aste honetako txangoa Iratiko Etxolatan hasiko dugu. Oso eroso da, bailararen behealdetik baitoa. Hala ere, Morateko eta Oriongo mendi-lepoetara igotzen garenean, Orhi, Okabe, Mendilatz eta Mendizar mendiak ederki ikusiko ditugu. Iratiko Etxeatatik abiatuta (860 metro), behe-raxeago dagoen egurrezko zubia igaroko dugu, jarraian pista bat hartuz.

Segituan Irabiako urtegi ezagunera iritsiko gara, iparralderantz doan pista bat jarraituz Puente de la Cuestion (825 metro) izeneko zubiraino iritsi arte. Gurutzatu ondoren eskuinerantz joko dugu, Orbaiztako Larraun auzorantz doan pista ezkerrean utziz.

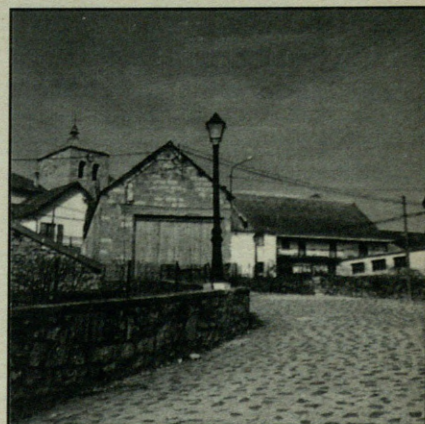
Artxilondo eta Igoako bailarak zeharkatuko ditugu ondoren, eta Errozate, Urkulu eta Okabe gailurrak gure aurrean agertuko dira. Ezkerrean artzain borda bat utziz, Morateko amildegira

joango gara, denbora gutxi barru Mendizar tontorraren azpialdean dagoen Morateko mendi-leporaino (1.060 metro) iristeko.

Laster batean, Oriongo mendi-lepora (970 metro) jaitsiko gara. Mendi-lepo honetatik mendebalderantz eginez, Arrazola eta Larraun auzoetara doan

Goiko argazkian, Orbaizta herriaren ikuspegia. Herri hau Aezkoa bailarako iparraldeko muturrean dago eta ostatu aukera ona eskaintzen du. Beheko argazkian, oster, Orbaiztako Arma Fabrikaren aztarnak. Duela bi mende, benetan oparoak izan ziren garaiak ezagutu zituen fabrika honek.

pista topatuko dugu. Guk eskuinera joko dugu, eta ohartzera 840 metrora dagoen Orbaiztako Arma Fabrikara iritsiko gara. Fabrika hau Orbaiztatik lau kilometro t'erdira dago. Herri hau da Aezkoa bailarako iparraldekoena, eta ostatu nahiz otordua egiteko aukera ona eskaintzen du Nafar Pirinioetako beste herri guztien antzera.

Orbaiztako Arma Fabrika pasa den mendeko amaiera aldera itxi zen, baina XVIII. eta XIX. mendeetan garrantzi handia izan zuen kokagunea izan zen. Burdinola bat zegoen eta munizioak egiten ziren bertan. Mugaren alboan zegoenez, fabrikaren kontrola eskuratu asmoz, garaiko armada guztiek bereganatu nahi izan zuten.

Azkenik, gogoan izan eguraldiaren iragarpena oso kontuan izan behar-rekoa dela sasoi honetan, elur erauntsiak ohikoak baitira oso neguaren atarian ■

ANDONI URBISTONDO
MIKEL EGAÑA

A N T Z E R K I A

20

Ostirala

- Barakaldo Antzokian antzerki-emanaldi franko izango dugu ikusgai asteon.

Gaur, «La Picarona» antzez-lana 20:30ean **Amics de la Sarsuela de Gracia** taldearen eskutik. Ostera, **Nuria Espertek eta Alfredo Alconek** aurkezten duten «Haciendo Lorca» obraz gozatu ahal izango dugu bihar eta etzi; biharko saioa 20:30ean hasiko da, eta 20:00etan biharkoa. Hilaren 26an eta 27an, azkenik, **Centro Andaluz de Teatro** taldekoek «Los borrachos» lana aurkeztuko dute 20:30ean.

- Elorrioko Arriola kultur aretoan, **Teatro de la Machina** taldearen «**Madre Prometeo**» ikusi ahaliko dugu gaur arratsalde partean.

- Azpeitiko XIV. Euskal Antzerki Topaketetako azken emanaldiaz gozatu ahaliko dugu gaur, Zelaitxo Antzokian, 21:30ean. **Txalo taldeak «Xagu tranpa»** lana taularatuko du. Bihar, berriz, euskal antzerki topaketen **aurtengo edizioako sari banaketa** burutuko da Udal Areto Nagusian 19:30ean.

- **Tanttaka** antzerki taldearen «**El florido pensil**» antzez-lana izango dugu ikusgai gaur gaueko 22:00etan Ermuko Udal Aretoan.

- **Marta Carrascoren** azken lana ikusi ahaliko dugu gaur, bihar eta etzi Do-

Zarauzko itsas-pasealeku berriko urbanizazioa dela eta, Itsas-Pasealekurako Eskultura Saria antolatu dute.

Nahi duen artista orok har dezake parte. Gaia, teknika, materialak eta neurriak libreak dira. Proiektua, eskultura jartzeko toki proposamena eta lanaren kostu osoaren aurrekontu zehaztua igorri behar ditu eskulturagileak honako helbidera: Sanz-Enea Kultur Etxea, Nafarroa kalea 22, 20.800 Zarautz. Argibideak nahi izanez gero, deitu (943) 83 59 50 telefono zenbakira. Lehenengo saria lau milioi pezetakoa (160.000 libera) izango da, bigarrena bi milioikoa (80.000 libera) eta

hirugarrena milioikoa (40.000 libera). Aurkezpen epea, abenduaren 23tik urtarrilaren 7ra bitartekoa da.

nostiako Lugaritz Kultur Etxean. Lanaren izenburua: «**Aguardiente**».

22

Igandea

- **Titiriteros de Binefar** taldeak «La fábula raposa» azken lana aurkeztuko du **Andoaingo La Salle** Ikastetxean arratseko 20:00etan.

- **Haur Jaia** burutuko da gaur **Bilboko Kafe Antzokian**. Auskalo taldeak aurkeztuko duen «Kroketa zopa» ikuskizunean oinarrituko da arratsaldeko 18:00etan hasiko den festa.

- Getxoko Udalaren «Bizi erraz, euskaraz» kanpainaren barruan, **Txirri, Mirri eta Txiribiton** pailazoen «Pantera beltza» azken ikuskizuna aurkeztuko dute **Getxo Antzokian**; eguerdiko

hauetarako. Getxolandia parke honetan, jakina, haur jokoak eta jolasak izango dira protagonista. Areetako Xake enparantzan kokatuko dute, metroaren irteeraren ondoan. Kokapen honekin jendea errazago bertaratzea lortu nahi dute antolatzaileek. Jolastoki honetan denetarik topatuko dute haurrek, eta baita hain haur ez direnek ere. Haur parkea abenduaren 21ean irekiko da, eta Errege Egun bezpera arte (urtarrilaren 5era arte) izango ditu zabalik ateak. Ordutegia, berriz, ondokoa izango da: goizeko 11:00etatik arratsaldeko 14:00etara, eta arratsaldeko 17:00etatik iluntzeko 21:00etara.

Eguberriak direla-eta, Getxoko Kultur Etxeak Getxolandia parkea antolatu du hurrengo egun berezi

12:30ean lehenik, eta arratsaldeko 17:00etan ondoren.

B E R T S O L A R I T Z A

22

Igandea

- **Araba-Bizkaiko Bertsolari Txapelketaren finala** jokatu du gaur eguerdian **Bilboko Arriaga Antzokian**. Bertsolariok lehiatuko dira txapelaren bila: Unai Iturriaga, Igor Elortza, Haritz Lopategi, Asier Otamendi, Jon Enbeita, Arkaitz Ugartetxea eta Gregorio Larrañaga «Mañukorta».

25

Asteazkena

- Urtero legez, **Larrabetzuko Hori Bai** gazte elkar-teak bertso-saioa antolatu du Eguberrietarako. Gaur 18:00etan, Gaztetxean, ondoko bertsolariok ariko dira bertso-kantuan: **Txiplas, Igor Elortza, Jon Sarasua eta Jon Maia**.

E R A K U S K E T A K

20

Ostirala

- «**Imajina ezazu Euskadi**» erakusketa ikusteko aukera dugu hilaren 11z geroztik Donostiako **San Telmo Museoa**n. Hilaren 29ra arte zabalik.

I K U S K I Z U N A K

21

Larunbata

- **Berangoko Dantza Taldearen** dantza-ikuskizuna dastatzeko modua izango

dugu gaur arratseko 20:00etatik aurrera Getxo Antzokian.

22

Igandea

● «Olentzero» ikuskizuna ikusi ahal izango dugu gaur arratsean **Donostiako Victoria Eugenia antzokian**.

Gontzal Mendibil izango da ikuskizun erraldoi honen protagonista.

JARDUNALDIAK

20

Ostirala

● «Oñatiko Laixan Euskara Taldeak kultur hamabostaldia antolatu du bi asteotarako. Gaur **bertso-afaria**

egingo da Pagauzo elkartearen 21:30ean, Sebastian Lizaso eta Andoni Egaña bertsolariekin. Bihar hasi eta urtarilaren 6ra bitarte, **Mattin komikilariaren 25 karikaturak osatutako erakusketa** ikusgai Kafe Pescako elkartearen. Eta bihar eta etzi **liburu azoka** Gaztelekuan. Hilaren 28an, Antton Olariagak eta Mattinek «**Tertulaixan**» izeneko mintzaldian hartuko dute parte 20:00etan hasita.

MUSIKA

20

Ostirala

● **Irungo Amaia Antzokian** musika izango da protagonista aste honetan. Gaur **Jabier Muguruzaren** doinuak entzuteko aukera izango da. Baina bestelako doinurik ere izango da entzungai etzi eta 24an, **Irungo Hiria**

musika bandaren eskutik hain zuzen.

Takolo, Pirrutz eta Porrotx lasartear pailazo ezagunek euren ikuskizun berria aurkeztuko dute

abenduaren 22an, igandearrekin, Usurbilgo Oiardo kiroldegian arratsaldeko 17:00etatik aurrera. Lasarte-Oriakoen ikuskizun berri honen izenburua «Tatanka Yotanka» da. Emanaldirako sarreraren prezioa, berriz, ondokoa da: 500 pezeta aurretik (20 libera inguru) eta 600 pezeta (24 libera) lehiatilan bertan. Honako leku hauetan topatuko dituzue sarrerak salgai aurretik eskuratu nahi izanez gero: Orioko Amilibia tabernan, Lasarte-Oriako Artizarren eta Usurbilgo Aitzagan.

Haize Berri kultur etxeak antolatuta, herri-antzerkiaren fenomenoak izango dute aztergai abenduaren 21ean eta 22an

Izuran. 21ean, larunbatarekin, ilunabarreko 20:30ean hasita, herri-antzerki fenomenoari buruzko mintzaldia emango dute Daniel Landartek eta Francois Kustuk. Gaurko antzerkilarien lekukotasunak ere jasoko dira Haize Berri kultur etxean bertan burutuko den mintzaldi honetan. Bihamarunean, berriz, Lekuineko gazteek antzeztuta, Daniel Landarten «Nola jin, hala joan» antzezlari edo obraren gozatu ahal izango dute Bunuzera

gerturatuko direnek. Antzerki emanaldia Pelotegi gelan aurkeztuko dute arratsaldeko 16:30etik aurrera.

● **Billoko Kafe Antzokian** bi musika-emanaldi entzun ahalko ditugu egunotan. **Dr. Deseo** taldearen kontzertuaz gozatzeko aukera dugu gaur 22:00etan. Hilaren 26an, berriz, **Pi LT eta Hamlet** taldeen rock doinuak izango dira protagonista 22:00etan, Eguenetako Musika Gauaren barruan.

● **Tolosako musikari gazteek** kontzertua emango dute iluntzean gaur Tolosako Leidor zinema-aretoan. Hilaren 26an, ostera, **Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren** emanaldiaz gozatu ahalgo dugu leku berean.

21

Larunbata

● **Gozategi eta Skunk** taldeek dantzari jarriko dituzte gaur **Donapaleura** gertu-

ratukoak. 22:00etan hasiko den kontzertuak, Xitoak taldearen dantzaldia-ekin izango du jarraipena.

● Garesen **Def Con Dos** talde madrildarraren azken kantuak entzuteko parada 23:30ean, Gares aretoan.

● **Iruñean Eguberrietako musika programa** antolatu dute. Gaur, Iruñeko Katedralean, **Euskadiko Orkestra Sinfonikoak** kontzertua eskainiko du, Santo Tomas eta Eskola Kanturum abesbatzekin batera. Bihar, ostera, Iruñeko **Pamplonesa Udal Bandak**, San Fermin abesbatzarekin batera, jardun-ko du Gaiarre Antzokian.

22

Igandea

● **Zumarragako Musika Bandak** kontzertua eskainiko du 20:00etan Zumarragako Udal Aretoan.

● **Uribe Aldeko Txistulari Batzaren** emanaldiak gure belarriak gozatzeko ditu gaur Algortako San Nikolas enparantzan eguerdiko 12:30etik aurrera.

SOLASALDIAK

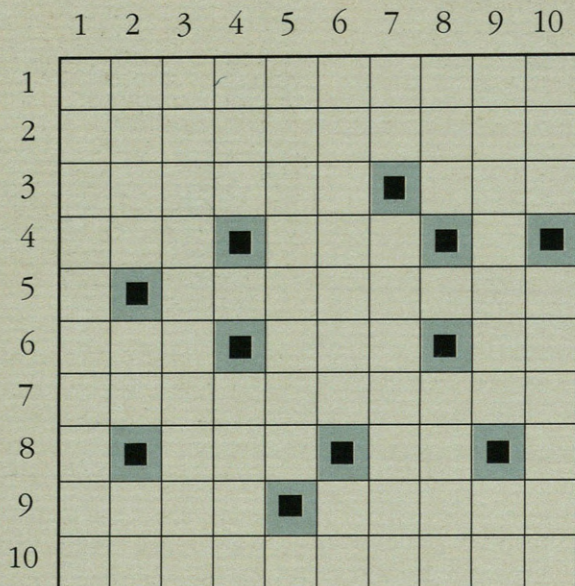
20

Ostirala

● **Izuran**, Ostibarreko Gaztetxeak antolatuta, **Chiapasi buruzko ikusgarria** aurkeztuko dute gaur 21:00etan. Bertan egondako bi gazteek euren esperientziaren berri emango dute. Ondoren, **eztabaida**.

Gurutzegrama

EZKER ESKUIN: 1.- Baketiak. 2.- Atabal joleak. 3.- setati. Niri. 4.- Gipuzkoan, zain. Gora egin. Kontsonantea. 5.- Lehenengoa. Oskolaz hornitua. 6.- Italiako irrati eta telebista ofiziala. Juntagailua. Musika nota. 7.- kalekoak. 8.- Bat. Ofizial turkiarra. Alderantziz eta bizkaieraz, omen. Bokala. 9.- Sos. At. 10.- Ezin burutu, gertatu, ... daitezkeenak.

GOITIK BEHERA: 1.- Batzordekide. 2.- Sarrera. Bokal errepikatua. Euskal aurrizkia. 3.- Kamioi gidari. 4.- Emakume izena. Sufrea. Gaur. 5.- Zatitzearen ondorioa. Bokala. 6.- Arrain mota. Leze hitzaren kontsonanteak. 7.- Musika nota. Olagizonak. 8.- Baita. Bostehun. Nevadako hiri ezaguna. 9.- Untzia higitzea eragozten duen burdinazko edo altzairuzko pieza. Dago. 10.- Portu. Nekadurak.

Kate hitzak

Letra kopuru desberdineko hitzak ageri zaizkizu ondoan. Helburua zera da, eskuineko taula osatzea, puzzlea bailitzan. Pasa ezazu hitz bakoitza dagokion lekura, kontuan harturik hitzok ezker eskuin eta goitik behera joan daitezkeela.

8 letra

Alokairu
Irrintzi
Likitsak
Ninduten

7 letra

Aretoak
Auzokoa
Bastida
Bizkaia

4 letra

Abar
Ados
Aire
Alai
Andu
Area
Arin
Atea
Atoz
Bada
Bira
Biba

Data
Enea
Erdi
Gida
Giro
Iaio
Jada
Jaki
Lodi
Oilo
Olio
Susa

2 letra

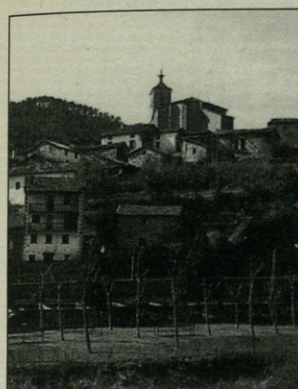
Aa
Ai
Ao
Id
Ii
Ja
Si
Za

3 letra

Dok
Iaz
Ore
Sor

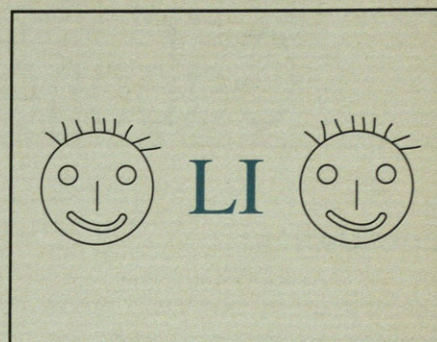
ERANTZUN zenbakidunak bete ondoan, pasa ezazu letra bakoitza dagokion goiko taulako laukira eta grabatuan ageri den herriaren izena, Nafarroako herri baten izena ageriko zaizu.

1	2	3	4	5	6	7	8	9

Jarduna		Altzari apaladun		Lerroa		Ugari-tasuna
Taldea		Heldu	7	Nafarroa-ko ibaia		
		2				
Jarleku	Ondorio ona	Igaro				
Lasterkari	Detekta-gailu	Ald., 3,1416				
Papenak gordetzeko kartoizko azala				Lehea eta azkenekoa		3
Badago	6			Egon izan		
		Karta joko			Tona	
		Ukapenak			Bat	
Aintzira			Gezurra ez dena			
Gurdi gurgilgabeak			Igo			
		Gora egin			Sufrea	
		Radona			Toka, du	
Potasioa	Sorgin bihurtu					
Isatsa	Kontso, bikoitza	4				
				Noka, du		
				Bokala		9
Pluralean, barazki mota			Nau			
						5

Hieroglifikoa

Non dira apunteak?

Aurrekoastekosoluzioak

ERREZIL

Gurutzegrama

E L E
 O R D E Z K O
 G E A U Z I A K
 S O R G I N K E R I A
 Z O A Z T E I N
 J O N A Z A L A I
 T O T R U K E E Z
 N E B A L M U S U
 G A R D E N A K K
 M I R T O A R A Z O
 A T E A K I N O R

EZKERESKUN: 1. Egitasmoak. 2. Zorabiatua.

3. Alu. U. Mari. 4. Belazea. Ra. 5. Agertu. Be.

6. Gt. Gustatu. 7. Aldiak. Dik. 8. iE. T. Ataka.

9. Laburra. On. 10. Uko. Barea.

GOITIK BEHERA: 1. Ezabagailu. 2.

Golegileak. 3. Inule. D. Bo. 4. Ta. Argitu. 5.

Abuztua. Rh. 6. Si. Euskara. 7. Mama. T. tar. 8.

Ota. Bada. E. 9. Aurretikoa. 10. Kaia. Ukan.

Kate hitzak

Hieroglifikoa:

AURKI

I G E L O L A G A
 A R A N O O G A R I
 E U S K A R A T I R
 T N A T E Z A I N A
 Z E N E A T B K
 U Z T A J A U N
 S O T E Z I B A A
 A B I A D U R A O L
 N I K A Z A L O R E
 O K I N I A S E A
 I A I O O K O N

ERROBIKO PIRAIKAKO

Komikia

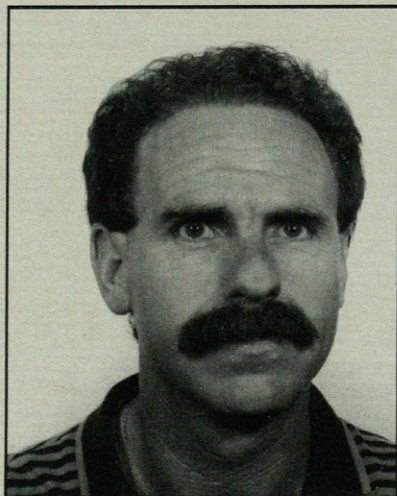
Gabonetako kirol ostikadak

ZURRUMURRU, esames eta gorabehera mordoska tarteko direla, eta kostata izan bada ere, azkenean badirudi euskalzale eta kirolzale guztiok, datorren 26an, Euskal Selektzioa ekinean ikusteko aukera izango gara. Futbolaz ari gara, jakina, dagoeneko kirolzaleak sumatu eta asmatuko zuenek. Oraingo honetan, eta gure selektzioak aurrez aurre aurkituko dituen aurkariei buruz hitz egiterakoan, Ekialdera urrundu behar omen dugu, aurreikuspenak betetzekotan bederen.

Estoniako selektzioa izan omen daiteke (oraindik ziurtatu gabe baitago zehazki nortzuk etorriko zaizkigun) Bilbora egun batzuk barru hurbilduko dena. Eta horrelakoetan, garrantzitsuena hori ez izan arren, (gure herriaren kirol ordezkartza zelaian aritzea baizik) ezin dugu inondik inora baztertu berez ere, kirol gisara soilik, ekitaldi ikusgarria gerta daitekeela hilaren 26koa. Jokalarien kalitatea ez baita nolanahikoa. Eta benetan futbol partidu bikaina ikusteko aukera izan genezake.

Emanaldiari bere garrantzia eman nahian edo, gure agintariek oraingo honetan Ekialdera jo dutela dirudi. Eta adituek diotenez, gainera, izugarritzko taldea lortuko omen dute gure selektzioari aurrez aurre jartzeko. Benetan indartsuak eta guztiz trebeak omen ditugu Estoniako selektzioa osatzen duten jokalaria. Kalitatea aparta izateaz gain, izerdia isurtzeari beldurrik ez dioten horietakoak. Zer gehiagorik eska geniezaieke bada?

Gainerako guztia guk geuk jarri beharko dugu. Eta 'guk' diodanean gure herri honek jarri beharko duela esan nahi dut. Zoritzarrez, baina, badirudi urrutira joan beharrik ez du-

MARTXEL TOLEDO

Euskal Selektzioaren aldeko iritzi taldekoa
eta Euskal Pilota Federakuntzako kidea

gula eta berriro ere etsaiak etxean bertan dauzkagula.

EUSKAL Selektzioak, euskal gizartearen onespina eta babesa eduki badaukan arren, ez du osotasunean herri honek dituen agintari guztien onespina jasotzen. Ezta gutxiagorik ere. Adibideen multzoa handia litzaiteke, eta azkenekoetariko bat aipatzearren, horra hor Atletik eta Errealeko entrenatzaileek bat batean azaldutako asmoak. Erakusgarri gisa botoi bat aski izaten omen da, dio gatzelerazko esaldiak, eta beharbada horrelaxe gertatu da kasu honetan. Nola liteke Euskal Herrian bizi eta lan egiten duten jende batzuek horren kontzientzia txarra eta itsua edukitzea?

Edo agian ez dira orain artean konturatu herri honetan bizi direla eta eta herri honen nahia dela, beste askoren artean, Euskal Selektzioa lortzea. Ez baita nahikoa noiz eta behin adierazpen polit batzuk egitea Euskal Selektzioaren alde, garaia iristen denean ez bazaio asmo horri behar den bezala, indar eta adorez laguntzen.

GUZTION laguntza jaso behar du Euskal Selektzioaren proiektuak, behin betirako bideratu nahi bada behintzat. Bide eta arlo guztiak jorratu behar dira, eta horretarako jendearen konprometua lortu. Beste zenbait alorretan bezala, ez da nahikoa noizean behin, futbol zelai batean, gure selektzioak jokatzeko duenean, ikurrin batekin azaltzea. Gure kontzientzia ahal honi, bakoitzak ahal duen neurrian, jakina, zerbait gehiago esjitu behar diogu. Ziur naiz, horrela, gure selektzioa, Euskal Selektzioa, beste itxura eta egoera batean izango litzaitekeela. Hobeagoan, alegia.

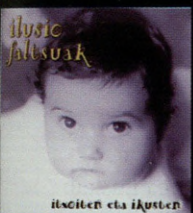
JOSE INAZIO
ANSORENA
"Gipuzkoako soinu
zaharrak"

KANTA CANTEMUS
KOROA
"Javier Busto: musika"

GIPUZKOAKO
GAZTEEN ABESBATZA
"Tolosa 95"

ILUSIO FALTSUAK
"Iñorri eta ikusten"

LAU BEHI-BI

TXIRRI, MIRRI ETA
TXIRIBITON
"Gure abestiak"

IZ DISKETXEA

Paseo de los arbustos 2 - 6

20009 DONOSTIA

Tel: 21 90 63 / 21 75 43

Faxa: 21 93 22

MIREN ARANBURU
"Etorkizunaren memoria"

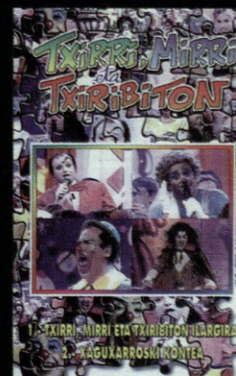
27. TOLOSAKO
ABESBATZ
LEHIAKETA

TXATANUGA FUNTZ
BAND
"Hau dok umoria!"

EUSKAL HERRIKO
SOINU TRESNAK

TXIRRI, MIRRI ETA
TXIRIBITON
"Txirri, Mirri eta Txiribiton
ilargira"
"Xaguxarroski kontea"

ketxea Disketxea Disketxea

~~La acería Marcial Ucín
se va a Francia~~

~~LA ACERÍA MARCIAL UCIN SE VA
AL PAÍS VASCO FRANCES~~

~~La acería Marcial Ucín
se instala en Iparralde~~

Eskara

Batzango
euskarako hitz
eta erranaiak
bidu ditu
Mariano Iztak

32

Egunkaria

**Euskal Herrian geratu da
Marcial Ucín altzairutegia**

Lanpostu berriak sortuko omen ditu Baionan

politika

En Egun 35 preso
dude guse griben
aren beste 20k
hain baltzen
punitakida - 5

gizarte

nazioa gara